

[Ministeren for offentlige arbejder.]

bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til folketingets hurtige og velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingssårets åbning.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 112).

Forhandlingen genoptoges.

Økonomi- og budgetministeren (*Per Hækkerup*): Det kan vel ikke overraske nogen, at samtlige ordførere som et gennemgående element vedrørende de spørgsmål, jeg har med at gøre, beskæftigede sig med besparelser. De konservative henviste til deres bespareelsesplan på 2,2 milliarder kr. Jeg forstod det radikale venstre sådan, at man forestiller sig bespareelsesplaner på ca. 2 milliarder kr. Man ligesom accepterede den ene milliard kr., men mente, der skulle lægges 1 milliard kr. til. Venstre angav ikke størrelsesordenen, men gav udtryk for et tilsvarende ønske, og også SF var parat til at medvirke til besparelserforanstaltninger, men ligeledes uden at angive størrelsesordenen.

Jeg må forstå det sådan, at i hvert fald den borgerlige opposition og forhåbentlig også SF er enig med regeringen i det, der står i åbningstalen, nemlig at bestræbelserne for at gennemføre begrænsninger i det offentliges udgiftsstigninger — det er nok en rigtigere betegnelse end besparelser — bør omfatte ikke alene den milliard kr., vi i øjeblikket regner med at kunne dæmpe udgiftsstigningen med, men derudover en vis forøgelse som nævnt i åbningstalen.

Jeg er helt enig i den betragtning, som den socialdemokratiske ordfører gjorde gældende, at vi skal spare, men vi skal ikke spare os ihjel. På den anden side skal vi heller ikke reformere os ihjel. Det kan ikke

hjælpe, at man gennemfører en besparelserpolitik, for slet ikke at tale om en nedskæringspolitik, som sætter samfundets videre udvikling i stå, men på den anden side er opgaven den at søge at dæmpe den udviklingstakt, vi har levet under, og som må forudses at fortsætte, hvis ikke der udfoldes ganske særlige anstrengelser fra regeringens og fra folketingets side.

I den forbindelse vil jeg gerne gøre den bemærkning om udgiftspolitikken og besparelserbestræbelserne, at man skal være opmærksom på, at visse besparelser i samfundsøkonomisk henseende ikke er ægte besparelser; en meget stor del af de udgifter, som findes på finansloven, er indtægtsoverførsler, overførsler fra skatteborgerne til visse andre grupper af borgere. Herved sker der ikke nogen samlet samfundsmæssig besparelse, men der sker måske en anden disposition over indkomsterne, som kan have en vis samfundsmæssig betydning. Men man bør skelne skarpt imellem det og så egentlige besparelser, det vil sige, at man reducerer aktiviteter eller skærer aktiviteter væk, og det er på det sidste område: at begrænse aktivitetsudviklingen under hensyntagen til den almindelige samfundsmæssige udvikling, jeg mener vi bør sætte ind.

Hr. Poul Hartling gjorde en bemærkning vedrørende centralisering af lønforhandlingerne og spurgte, hvad der skulle ligge i det. Ja, jeg går ud fra, at hr. Poul Hartling ved, hvad der ligger i selve ordet centralisering af lønforhandlingerne med statens ansatte, men jeg forstod hr. Poul Hartlings spørgsmål sådan, at han ville vide, om regeringen havde til hensigt at søge gennemført disse forhandlinger forud for forhandlingerne på det private arbejdsmarked.

Vi har ikke overvejet dette problem, men når hr. Poul Hartling henviser til, at de erfaringer, man opnåede under den tidligere regering, viste værdien af, at man afklarede de offentligt ansattes løn- og ansættelsesvilkår, så stemmer det ikke overens med de erindringer, jeg har om den tidligere regerings evne til at blande sig i hele arbejds-

[Økonomi- og budgetministeren.]

markedets forhold, og jeg mener også at have i erindring, at de afgørende spørgsmål for de offentligt ansattes vedkommende stod hen, indtil man havde en afklaring af, hvorledes det gik i hovedlinjerne på det private arbejdsmarked. Men vi har altså ikke i regeringen overvejet spørgsmålet om, hvordan og hvornår lønforhandlingerne med de offentligt ansatte skal påbegyndes.

Hr. Niels Helveg Petersen opstillede en plan på 6 punkter, som jeg synes fortjener en særlig omtale. Jeg synes, den lød meget interessant. Jeg har nævnt spørgsmålet om besparelserne, hvor vi altså nu kender de radikales målsætning for 1973-74, og jeg går ud fra, det er meningen, at den skal føres videre i de kommende år.

Når hr. Niels Helveg Petersen som punkt 2 nævner, at væksten i de offentlige udgifter må nedbringes, er det jo det samme som punkt 1, så sådan set kan man nøjes med en 5 punktets plan, hvis man nu endelig vil stille det op i punkter.

Dernæst talte hr. Niels Helveg Petersen i punkt 3 om styring af den samlede offentlige efterspørgsel. Dertil vil jeg gerne gøre et par bemærkninger, fordi det er så rigtigt, som det er sagt, at vi skal tilstræbe en sådan styring. Det er naturligvis ikke nok, at vi prøver på at få styr på statens egne udgifter, det drejer sig også om at få det koordineret og samordnet med kommunernes, både primærkommunernes og amtskommunernes, udgiftspolitik.

Her har vi ført forhandlinger med kommunerne om deres investerings- og låneprogrammer for 1973-74. Vi har, som det vil være bekendt, ikke gentaget den engangsforanstaltning, som blev gennemført, og som er gældende for indeværende finans- og budgetår, nemlig at lægge et skatteloft for kommunerne, men vi er igennem forhandlinger med kommunerne nået frem til en aftale, hvorefter der sker en nedbringelse af de kommunale investeringsrammer og en nedbringelse af de kommunale lånelofter, og det er min opfattelse, så langt jeg har kunnet følge de drøftelser, der har fundet sted i de enkelte kommunale og amtskommunale råd, at man i kommunerne har taget dette alvorligt op, og at der virkelig sker et lige så alvorligt forsøg på at begrænse de kommunale udgifter. Jeg tror, man bliver nødt til

at lade melodien om det kommunale frådseri fare og erkende, at de kommunale repræsentanter med fuldt ansvar over for de vælgere, de senere skal møde, og med fuldt ansvar over for de aftaler, der er sluttet med regeringen, og i erkendelse af, at også de har et ansvar for, hvordan den samlede samfundsøkonomiske udvikling kommer til at forløbe, har taget skridt til at begrænse deres udgiftsstigninger.

Jeg kan videre sige, at vedrørende dette punkt er vi i gang med en fortsættelse af opgave- og byrdefordelingen. Vi har i øjeblikket spørgsmålet om den sociale service- og bistandslov til drøftelse, vi er endnu ikke nået til enighed med kommunerne på dette felt, men drøftelserne pågår, og vi fortsætter med andre opgave- og byrdefordelingsproblemer.

I denne række af problemer, vi skal drøfte med kommunerne, indgår også spørgsmål om normer og standarder; det har vi påbegyndt fra regeringens side, og der foreligger nu for de ministerier, det særlig drejer sig om, indstillinger med hensyn til normer og standarder både for statens egne aktiviteter og for de kommunale aktiviteter.

Det behandler vi i øjeblikket i budgetministeriet med henblik på, at vi meget snart kan få en samlet drøftelse imellem de pågældende ressortministre, igen med henblik på, at vi kan få en forhandling med kommunerne, således at vi får deres råd og vejledning, inden en endelig fastsættelse af standarder og normer kan ske.

Igennem dette arbejde har vi gradvis, om jeg så må sige, gnavet os ind på spørgsmålet om et budgetsamarbejde imellem staten og kommunerne, og dette vil vi også behandle i løbet af efteråret, således at vi i hvert fald kan få de præliminære, de foreløbige, drøftelser i gang. Men man må forstå, det er en vanskelig ting at samkøre statens budgetpolitik med 277 primærkommuners og 14 amtskommuners budgetpolitik. Men vi finder det — og det erkendes også fra kommunernes side — nødvendigt, at vi finder frem til et sådant samarbejde. Det kommer til at gribe dybt ind i den måde, hvorpå de fleste af kommunerne tilrettelægger deres budgetpolitik, men man erkender altså nødvendigheden af, at vi får en sådan samordning af vores udgiftspolitik og derunder især vores anlægspolitik.

[Økonomi- og budgetministeren.]

Som det fjerde punkt nævner hr. Niels Helveg Petersen, at lønmodtagernes andel i kapitaltilvæksten må sikres. Det går jeg ud fra statsministeren siger noget om; jeg kan kun sige, at som led i et samlet program møder det på forhånd — det ved man jo — ikke bare accept fra regeringen og socialdemokratiet, men det er i høj grad vores tankegang, som vi med glæde ser at de radikale tilslutter sig.

Hvad angår punkt 5, at boliglovgivningen skal inddrages, ved hr. Niels Helveg Petersen jo, at boligministeren arbejder med en langsigtet boligpolitik; vi håber, at dette arbejde kan fremskyndes, således at vi på et tidligt tidspunkt kan få fastlagt linjerne for den kommende samlede boligpolitik, så at dette kan indgå i det helhedsbillede, der må dannes af det offentlige udgiftspolitik.

Endelig omtaler hr. Niels Helveg Petersen som punkt 6 administrative reformer. Igen vil jeg sige, at her foregår der et fortløbende arbejde med de administrative reformer. Vi har netop fået omdelt en årsrapport fra administrationsdepartementet, og heraf fremgår det, at man på en lang, lang række områder arbejder med rationalisering af statsadministrationen. Vi har også allerede mødt nogle af de vanskeligheder, der viser sig, når det lykkes at gennemføre en rationalisering på det ene eller det andet område, i form af, hvorledes man skal behandle de mennesker, som jeg havde nær sagt bliver rationaliseret bort. Der har vi haft nogle spørgsmål til afgørelse ikke mindst vedrørende trafikministeriet, og jeg håber, vi har fundet tilfredsstillende løsninger herpå.

Der er blevet gjort nogle bemærkninger om erhvervs politik. Jeg skal heller ikke beskæftige mig med dette, idet jeg går ud fra, at statsministeren kommer nærmere ind på erhvervs politikken, men jeg vil gerne sige, at som led i den samlede økonomiske politik er det af afgørende betydning, at vi fører en positiv erhvervs politik. Det fremgår også af åbningstalen, at det er regeringens hensigt, og det fremgår af den socialdemokratiske ordførers tale her i går, at det har fuld opbakning i socialdemokratiet — noget andet ville vi vel også have undret os over, vil jeg nok sige. Men man skal altså se erhvervs politikken som led i den samlede økonomiske politik. Det vil jeg gerne sige, fordi både hr.

Poul Hartling og hr. Gert Petersen beskæftigede sig lidt mere indgående med spørgsmålet; jeg vil altså her henvise til, hvad der allerede er sagt i åbningstalen om spørgsmålet.

Endelig vil jeg gøre et par bemærkninger til hr. Gert Petersen, som i sin tale kom med en række interessante betragtninger. Jeg skal lade enhver form for polemik ligge, også alt det, der i hr. Gert Petersens tale vedrørende den økonomiske politik knyttede sig til nogle lidt bitre bemærkninger om, at vi nu bliver medlem af EF. Men jeg synes nok, der i hr. Gert Petersens tale var interessante ting, som vi naturligvis vil overveje i regeringen. Hr. Gert Petersen opererede med en række mere principielle synspunkter, men stillet op ligesom en sekundær politik, som SF ville kunne leve med, og jeg synes, at der i dette er adskiltigt, som vi gerne vil diskutere med samtlige folketingsets partier.

Jeg skal beskæftige mig med to af de områder, som også efter min opfattelse er meget centrale. Det er for det første spørgsmålet om kapitalstyringen, hvor vi jo har fået nedsat et kapitalmarkedsråd. Jeg skal erkende, at dette råd ikke er kommet til at arbejde så hurtigt, som økonomiministeren ønskede det. Men jeg må også erkende, at det til dels er budgetministerens forseelse, for skal man iværksætte et sådant arbejde, kræver det en personaleudvidelse, og dér har det altså ikke været muligt at overbevise budgetministeren om, at det var nødvendigt at gøre det i en periode, hvor han må henvise de øvrige ministerier til ikke at foretage udvidelse af deres personale. Det er sådan lidt af en personsplætning, som i øvrigt er mig fuldstændig fremmed. (*Udenrigsministeren* [K.B. Andersen]: Der er plads til den!). Der er plads til den, det erkender jeg, som udenrigsministeren så venligt siger, men alligevel er den mig fremmed, vil jeg dog gerne understrege. Ja, nu er vi altså nået så langt, at de pudsige bemærkninger ikke kommer fra oppositionen, men mellem regeringsmedlemmerne indbyrdes; nærdemokratiet breder sig.

Men jeg kan trøste med at sige, at sekretariatsarbejdet — det drejer sig altså om kapitalmarkedsrådets — nu er nået så langt frem, at vi i løbet af forholdsvis kort tid regner med at kunne indkalde til det næste

[Økonomi- og budgetministeren.]

møde i rådet med en første rapport, som vi så forventer rådet vil tage stilling til. Det andet, jeg gerne vil nævne, er arbejdet med PP2, perspektivplan nr. 2, der jo i mange henseender adskiller sig fra perspektivplan nr. 1, først og fremmest derved at den inddrager erhvervslivet i sine overvejelser, men også derved at den inddrager og nødvendigvis må inddrage alle de forhold, der påvirker den samfundsmæssige udvikling, derunder f.eks. spørgsmålet om, hvordan det private forbrug udvikler sig, altså hvordan husholdningernes placering i det økonomiske billede udvikler sig.

Man er i arbejdet med PP2 nået dertil, at redaktionsudvalget — og det har fået tilslutning i styringsorganet — nu har udarbejdet en foreløbig grundlæggende disposition, som i og for sig beskæftiger sig med alle de grundlæggende problemer, og det er nu meningen i den række af udvalg, som er nedsat under PP2, at disse med udgangspunkt i disse problemer, i disse spørgsmål og i de retningslinjer, der ligger i det, man har trukket op, skal søge at, om jeg så må sige, sætte kød på. Det er stadig håbet, at vi kan nå frem til at have PP2, i hvert fald et foreløbigt udkast til den, klar til sommer.

Det vil jeg også gerne sige, fordi dette udkast til PP2 opererer med, at den 15-årige periode hensigtsmæssigt bør bygges op i 2 afsnit: en 5-årig periode, der gælder 1973-77, og som altså vedrører den overgangsperiode, der gælder for vor indtræden i Fællesskaberne, og perioden fra 1978 til 87, for nu at holde os til de lange tal, hvor bedømmelsen og vurderingen er foretaget på grundlag af, at vi er blevet fuldt og helt medlemmer af Fællesskaberne. Jeg er enig i den betragtning — det har jeg også givet udtryk for over for formandskabet for styringsrådet — og jeg tror, det vil være hensigtsmæssigt, at vi i første omgang opererer med, hvorledes vi skal tilrettelægge vores samkørende økonomiske politik og derunder den offentlige udgiftspolitik, som jo trods alt, skal man ikke glemme, omfatter omtrent 50 pct. af nationalproduktet og derfor er aldeles afgørende for, hvorledes hele udviklingsforløbet kommer til at blive.

Vi arbejder i øjeblikket i budgetministeriet med finanslovsforslaget for 1973-74 og de 3 følgende finansårs budgetoverslag. Jeg har

bedt budgetministeriet om at gøre betragtninger gældende også vedrørende det fjerde budgetoverslagsår; om vi kan nå at få tallene for dette fjerde år eksakt frem, er nok tvivlsomt, men hovedlinjerne vil vi kunne få, således at vi, samtidig med at finanslovsforslaget fremsættes, vil have de fire følgende budgetår for de tre førstes vedkommende udarbejdet, for det fjerde budgetårs vedkommende i hvert fald i hovedtræk. Det vil give os en mulighed for at vurdere, hvilken finanspolitik vi skal føre i 1973-74 på baggrund af de udviklingstendenser og de udviklingsønsker, vi måtte have for den offentlige økonomi i de følgende år.

Jeg har haft lejlighed til at besvare i går i et udvalg spørgsmålet om, hvor langt vi var nået med bespareelsesplanerne, og jeg kan sige, at der i forhold til det, som jeg havde lejlighed til at meddele under september-samlingen, ikke er sket noget, der i hvert fald er kommet frem til mit skrivebord endnu. Proceduren er den, at i øjeblikket forhandler embedsmændene imellem budgetministeriet og de enkelte ressortministerier om opbygningen af finanslovsforslaget og budgettallene, og når de i løbet af nogle uger er kommet igennem det, kommer det på sædvanlig manér til drøftelse imellem budgetministeren og de enkelte ministre, før den endelige redaktion kan komme til at foregå. Før vi har dette, kan vi ikke have nogen fuldstændig oversigt over, hvor langt vi når med bespareelserne i 1973-74, men jeg understreger altså, at regeringens vilje til at nå længere end det, vi hidtil har opnået, er til stede, og at vi ikke vil være i stand til at fremlægge resultatet, før finanslovsforslaget foreligger. Men da det kommer til at vedrøre finansloven for 1973-74, skulle der jo også være tid for folketinget til på grundlag af det oplæg, vi kommer med, at diskutere de øvrige konkrete bespareelsesplaner, som de forskellige partier her i tinget måtte have.

Ministeren for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggender samt nordiske anliggender (Ivar Nørgaard): Det er historiske timer, vi oplever i disse døgn. I dag har dronningen ratificeret traktaten og underskrevet loven om Danmarks tiltrædelse til det europæiske fællesmarked, og i går til sagde SF's ordfører sin fulde støtte til at fastholde den socialdemokratiske regerings

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

EF-løfter og udtalte hensigter med dansk medlemskab af fællesmarkedet. Jeg vil ikke sige, at hr. Gert Petersen var mere royal end dronningen, men han var næsten mere møllersk end den socialdemokratiske ordfører selv, og hvad kan en socialdemokratisk regering ønske sig mere på sin 1 års fødselsdag?

Hr. Gert Petersen nævnte nogle konkrete områder, som han navnlig ønskede at støtte og fastholde i den socialdemokratiske markedspolitik. Som første punkt nævnte hr. Gert Petersen, at han måtte konstatere, og han håbede, vi ville fastholde, at man kunne melde sig ud af fællesmarkedet.

Det er naturligvis en sen erkendelse for fællesmarkedsmodstanderne, men bedre sen erkendelse end ingen, og vi står selvfølgelig fast på, at Danmark kan melde sig ud af fællesmarkedet. Vi mener imidlertid ikke, at nogen vil ønske det, når vi først er blevet medlem, og heller ikke engang, at de, der har stemt imod, til sin tid vil ønske det, hvilket erfaringerne fra de andre medlemslande synes at vise.

Det har været nævnt og blev også nævnt i debatten i går, at man anså det for en given sag, at England kunne melde sig ud, hvis de selv ønskede det. Jeg ved godt, at nogle af fællesmarkedsmodstanderne har den fejlagtige opfattelse, at det skulle være lettere for et stort land at melde sig ud af EF end for et lille. Jeg tror, det er lige omvendt, for det er jo åbenbart, at hvis et stort land melder sig ud af fællesmarkedet, kan det sætte hele fællesmarkedets eksistens på spil — det gælder både, hvis det er England, Frankrig eller Tyskland — mens det jo næppe vil lave så megen ravage, hvis det er et lille land. Men som sagt tror jeg, at det er ren teori.

Det andet punkt, hr. Gert Petersen nævnte, var forudsætningen om Englands medlemskab. Det er en klar forudsætning for dansk medlemskab, og vi ved, at England bliver medlem, idet parlamentet har færdigbehandlet sagen. Skulle det ske, at England til sin tid melder sig ud, er det på samme måde, som hvis Frankrig eller Tyskland melder sig ud, en bristende forudsætning for dansk medlemskab, og så står vi selvfølgelig frit, ligesom alle andre lande i fællesmarkedet står frit, og vi må så vurdere vor situa-

tion til den tid. Det kunne jo være, at ikke engang SF i den situation ville vurdere det sådan, at man i så tilfælde burde melde sig ud. Man kan meget vel tænke sig, hvis det overhovedet kan ske, at England kommer ind på disse tanker, at det er efter lang tids medlemskab, og så tvivler jeg på, for det første at den engelske befolkning ønsker at komme ud, for det andet at en engelsk regering vil tage ansvar for noget sådant.

Hr. Gert Petersen ville gerne have bekræftet, at man i tilfælde af en ny suverænitetssafgivelse fortsat ville bruge grundlovens § 20, og det kan jeg fuldt bekræfte. Hvis der skal finde ny suverænitetssafgivelse sted, er det klart, at vi igen vil bruge grundlovens § 20 og igen på en sådan måde, at der skal være fem sjettedeles majoritet her i folketinget for at afgive suveræniteten, og, hvis der ikke er det, at det så afgøres ved en folkeafstemning. Det vil altså sige, at jeg også let kan bekræfte og gentage endnu en gang, at socialpolitik er og forbliver et nationalt anliggende, og jeg kan jo glæde hr. Gert Petersen med, at det under den sidste debat lykkedes at få klare tilsagn også fra samtlige af VKR-partiernes ordførere om, at de forstår det forbehold, vi har taget i Bruxelles, på nøjagtig samme måde som regeringen. Så selv hvis der skulle ske det ulykkelige, at SF ikke mere ville støtte en socialdemokratisk regering og der blev en VKR-regering, kan hr. Gert Petersen altså også støtte den i disse beslutninger, for disse partier har samme standpunkt.

Et sidste punkt, hr. Gert Petersen nævnte, mener jeg beror på en misforståelse. Vi har aldrig fra socialdemokratiske markeds-tilhængerers side sagt, at vi løb ind i gyldne tider, hvis vi blev medlem af fællesmarkedet. Vi har derimod sagt, at hvis vi ikke kom ind i fællesmarkedet, ville vi komme ud for nogle overordentlig store økonomiske problemer, og vi har givet eksakte tal for, hvordan vi vurderede det. Den vurdering står fast. Vi har jo nu undgået disse vanskeligheder, og derfor er det klart, at det er mere gyldne tider, end det ville have været, hvis man var gået den anden vej.

Hr. Skovmand nævnte to problemer: spørgsmålet om Grønland og spørgsmålet om, hvorvidt det nu var demokratiske beslutningsprocesser, man ville komme til at

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

deltage i i fremtiden. Jeg synes, at hr. Skovmand gentog spørgsmål, han har stillet før, men jeg skal gerne gøre rede for de synspunkter, regeringen har om disse to spørgsmål, som naturligvis er uændrede også efter den 2. oktober.

Det nye for Grønland er jo, at der er sket en afstemning dér, som var endnu dårligere end den københavnske afstemning set fra et ja-synspunkt. Det, at et geografisk område i et land stemmer anderledes end det øvrige land, medfører jo ikke automatisk, at man så kan give det en anden stilling over for fællesmarkedet. Det gælder selvfølgelig også København. Men Grønland er naturligvis anderledes, fordi befolkningen har helt andre levevilkår, og jeg skal derfor gentage, hvad jeg sagde under den sidste markedsdebat, at de statsretlige forhold vedrørende Grønland i dag er sådan, at grønlænderne er undergivet samme bestemmelser som andre danskere, når der har været en folkeafstemning, men skulle grønlænderne selv ønske en anden ordning med Danmark end den, man har i øjeblikket, f.eks. en færøsk ordning, kan jeg som markedsminister og som forhandler i Bruxelles sige, at så vil vi også kunne forhandle andre vilkår for Grønland, idet de vilkår, der er forhandlet, forudsætter det tilhørsforhold til Danmark, vi har i dag.

Jeg kan stadig ikke forstå de bekymringer, som hr. Skovmand har vedrørende den demokratiske beslutningsproces i fællesmarkedet. Så vidt jeg kan bedømme det, er de traktatmæssige forpligtelser, vi nu har indgået, omgivet med så mange regler for mange gruppers deltagelse, herunder Det europæiske Parlaments deltagelse i drøftelserne, før der træffes beslutninger, at det derfor ikke kun, sådan som også hr. Poul Schlüter rigtigt sagde det i går, er sådan, at dette folketing fortsat er det, der træffer beslutninger og stiller ministrene til ansvar, men det er oven i købet sådan, at en række af dette folketings medlemmer har lejlighed til i god tid at gennemdrøfte alle disse problemer nede i Europaparlamentet og således er forberedt og kender alle de dokumenter og synspunkter, der har været lagt frem, før de bliver lagt frem her. Man får altså dobbelt parlamentarisk kontrol med det, Ministerrådet kunne vedtage.

Ordførerne for det radikale venstre og venstre, hr. Niels Helveg Petersen og hr. Poul Hartling, var inde på spørgsmålet om tidspunktet for folkeafstemningen, og man gentog tidligere fremsatte synspunkter om, at det var et uheldigt tidspunkt, regeringen valgte for folkeafstemningen. Jeg vil gerne begrunde endnu en gang, hvorfor vi valgte dette tidspunkt. Oprindeligt havde vi forudsat, at det skulle være i juni måned, hvilket også er blevet erklæret fra denne talerstol, men da den svenske regerings forhandlere, handelsministeren og statsministeren og Kommissionen i Bruxelles meddelte os i slutningen af maj måned, at man var klar over, at man ikke kunne nå at tilendebringe forhandlingerne mellem fællesmarkedet og Sverige, men tværtimod imødeså en krise i juni måned, ville det have været uhyre hasarderet af Danmark at tage en folkeafstemning i juni måned, også fordi det var alle partiers erklærede hensigt, at vi kun ville tilslutte os fællesmarkedet, hvis svenskerne fik en tilfredsstillende ordning. Det kunne vi jo ikke måle på anden måde, end at de fik afsluttet en aftale, og det havde de altså ikke dengang; der var tværtimod en krise.

Dernæst havde vi drøftelser med den norske regering, og der blev en gensidig indforståelse mellem den danske og norske regering om, at disse regeringer selv måtte bestemme afstemningsdatoen ud fra de synspunkter, hvert lands egen regering anså for væsentlige.

Jeg synes nok, at man her bør tilføje, at de erfaringer, vi har høstet siden — og det er specielt henvendt til hr. Niels Helveg Petersen og hr. Poul Hartling — synes at vise, at der blev en betydelig større stemmedeltagelse her i landet, da danskerne kendte den norske vejledende folkeafstemningsresultat. Inden det tidspunkt viste alle undersøgelser — og de møder, jeg har deltaget i, bekræftede disse undersøgelser — at en meget stor gruppe danskere ikke havde taget standpunkt, og hvis man ikke havde kendskab til resultatet i Norge, ville man ikke være gået til afstemningsstederne. Derfor tror jeg, at det er en af grundene til, at vi fik den betydelig højere stemmeafgivelse i Danmark, end man fik i Norge, og da vi alle må være interesserede i en meget høj stemmeprocent i en så vigtig sag, finder jeg, at

[Ministeren før udenrigsøkonomi.]

det er et yderligere argument for, at det, vi gjorde, var det rigtige.

Jeg skal endelig nævne to spørgsmål af interesse for det fremtidige europæiske og nordiske samarbejde.

På fredag i denne uge bliver der afholdt et ministermøde her i København i Nordisk Ministerråd. Her vil man blandt de nordiske samarbejdsministre tage stilling til de forslag, man har arbejdet med igennem det sidste år om en udvidelse og en styrkelse af det nordiske hovedsagelig økonomiske samarbejde. Det vil være emner som samarbejde om teknologisk forskning og udvikling, herunder industriel udvikling, med opbygning af en fælles nordisk fond, til hvilken de forskellige lande skal bidrage. Det vil være spørgsmålet om regionalpolitik i de nordiske lande, og det vil være spørgsmålet om en formulering af særlige normer for bekæmpelse af forurening. Alt dette ligger der forslag om, som kan drøftes mellem ministrene, og ud fra de erfaringer, jeg har fra de hidtidige forberedende møder, imødeser jeg enighed herom, altså et nyt skridt frem ad nordisk samarbejdes vej.

Må jeg i denne forbindelse nævne, at den danske regering modtog en note fra den norske regering for 4 dage siden og dagen efter svarede på denne note. I noten opfordrede man Danmark og England til at sikre, at nordmændene fortsat kunne have toldfrihed for industrivarer i handelen mellem Danmark og Norge og i handelen mellem Norge og England. Fra den danske regerings side vedtog vi straks at sende en note, hvori vi gav udtryk for, at det var vor absolutte hensigt at drage omsorg for, at denne toldfrihed kunne bevares i 1973, og at vi så gik ud fra, at den fortsatte samhandel mellem Danmark og Norge ville basere sig på de aftaler, som nordmændene forventeligt har fået, bl. a. med vor støtte som medlem af EF, i løbet af 1973. Vi har fået en bekræftelse fra den norske regering på dens sidste regeringsdag, og den har erklæret sig fuldt enig i en gensidig ordning.

Det tredje punkt, som har interesse i det nordiske samarbejde, er vort forhold til fællesmarkedet, når vi nu har afsluttet forskellige aftaler, og dér er det vor hensigt at tilvejebringe sådanne former for samarbejde,

at vi i praksis kan komme til at virke som bindeled mellem de øvrige nordiske lande og fællesmarkedet. Det vil vi kunne gøre ad to veje, dels ved at vi kan gøre vore nordiske kolleger opmærksom på de planer, man har i fællesmarkedet, dels ved at vi kan få de andre nordiske landes ønsker med hensyn til, hvilken politik de gerne ser man på forskellige områder fører i fællesmarkedet. På den måde kan Danmark virke som praktisk bindeled, og vi er i færd med at opbygge vor administration sådan, at det kan gøres hensigtsmæssigt. Vi opretter et nordisk kontor i markedssekretariatet, og vi håber derigennem at kunne spille på hele klaviaturet i markedssekretariatet til gavn for vore kolleger i de andre nordiske lande. Vi har sagt, at det i så tilfælde formentlig var mest praktisk, at det permanente nordiske sekretariat under ministerrådet kom til at ligge i København. Så ville man hurtigere kunne gennemføre dette samarbejde, men det er selvfølgelig ikke noget kardinalspørgsmål for os. Hvis man af andre grunde foretrækker, at det bliver lagt et andet sted, vil vi ikke sætte os på bagbenene, vi gør bare opmærksom på, at det er mest rationelt og hensigtsmæssigt, når vi skal være formidlere.

Må jeg endelig sige et par ord om det topmøde, der skal afholdes i slutningen af næste uge. Det spørgsmål var også fremme i debatten i går: hvad vil Danmark, når man skal formulere fællesmarkedets fremtidige politik? Jeg kan oplyse, at der på de 7 forberedende møder, jeg selv har deltaget i sammen med Ministerrådets medlemmer og de andre ansøgerlandes ministre, og på de møder, som vore permanente repræsentanter i Bruxelles har haft i de sidste dage, er en vidtgående enighed om principperne på de tre områder, man har sat som den foreløbige dagsorden.

Det drejer sig om det valutariske samarbejde, hvor man er enig om at opbygge en fond. Det er ikke store skridt, man har nået, men man vil starte en fond, og der er ingen tvivl om, at det er grundlaget for et videre samarbejde, som kan medføre, at Danmark kan få tilført kreditmuligheder, når vi skal fastholde valutakurserne inden for „slangen“, sådan som det blev oplyst at regeringen allerede i går har meddelt den agtede at gøre.

Det andet punkt blev også berørt i går i

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

debatten, nemlig spørgsmålet om fællesmarkedets forhold til omverdenen, og dér er der vidtgående enighed om en mere åben holdning over for udviklingslandene, og der er også vidtgående enighed om en mere åben holdning over for statshandelslandene, altså de østeuropæiske lande. Der er knap så vidtgående enighed om, hvilken holdning man skal indtage i de store nye GATT-forhandlingsrunder. Det drejer sig ikke så meget om indholdet af den politik, man skal føre, som forskellige vurderinger af, hvorvidt man skal formulere sig på dette topmøde, idet visse lande, herunder navnlig Frankrig, finder, at når vi skal i forhandling med amerikanerne og japanerne i løbet af 1973-74, vil det være uheldigt at spille kortene fra sig i disse forhandlinger ved at erklære, hvor langt man unilateralt, ensidigt, vil gå fra Vesteuropas side. Men man kan uden tvivl blive enig om erklærede mål for, hvad forhandlingerne skal resultere i, uden at man med det samme vil meddele, hvad man under alle omstændigheder vil gøre. Man vil kræve gensidighed hos amerikanerne og japanerne.

Endelig vedrørende det tredje punkt på dagsordenen, institutionerne, ser det ud til, at det, man bliver enig om, er det, vi fra dansk side har erklæret vi kunne ønske, idet vi på dette punkt altså ikke har ønsket, at man gennemfører vidtgående beslutninger, heller ikke om Det europæiske Parlament. Her har vi nu i de forskellige partigrupper valgt de 10 medlemmer, der skal være medlemmer af dette Parlament, og jeg finder, det er rimeligt, at disse 10 medlemmer først gør deres erfaringer i Parlamentet, før man modtager en indstilling om, hvordan institutionerne videre skal være. Det er også det, der er blevet besluttet i Bruxelles, at man sender den tidligere Parlamentsanbefaling tilbage og beder om, at den bliver behandlet af det nye, udvidede Parlament, og først når de nye medlemmer, herunder de 10 danske, har haft lejlighed til at gøre deres erfaringer, drøfte tingene igennem og været med til at foretage en indstilling til Rådet, bliver spørgsmål om Parlamentets institutionelle stilling behandlet.

Endelig skal jeg sige, at jeg synes, debatten i går, som jo ikke var en fællesmarkeds-

debat, lover godt for fremtiden. Jeg har indtrykket af, at der er stor tilslutning til tanken om, at Danmark i denne sag skal føre den politik igennem, som især den socialdemokratiske regering har fremlagt som sin forudsætning og hensigt for medlemskab af fællesmarkedet. Derom ser der ud til at være bred enighed.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg skal tillade mig at kommentere to indlæg fra i går omkring de store trafikinvesteringer.

Først en del af indlægget fra hr. Niels Helveg Petersen, som indledningsvis harcelerede lidt over trafikministerens bebudede forslag, der kunne betegnes som: alt godt over og under havet, og derefter blev de forskellige forslag nævnt, alt, hvad vi kunne forvente, og til sidst blev det afsluttende sagt, at det er et stort program: alting på én gang, det er ikke vor sag. Nu ved jeg ikke, hvilken opfattelse hr. Niels Helveg Petersen har af lovkataloget. For mig at se skal lovkataloget indeholde ingredienserne til den prioritering, som folkettinget i en dagsorden har fastlagt skal finde sted af de store trafikinvesteringer, i øvrigt en dagsorden, som fik både de radikales og socialdemokraternes stemmer, da den blev foreslået i foråret. Ingredienserne skal altså være i kataloget, og det er lige præcis, hvad der er sket.

Men derefter den næste, lidt uldne bemærkning: alting på én gang, det er ikke vor sag. Det er lidt svært at se, hvad der egentlig menes med bemærkningen, for dels kan den jo gå på, at beslutningerne skal træffes på én gang, altså nogenlunde samtidig, dels kan den gå på, at det hele skal iværksættes og udføres på én gang. Man burde egentlig ikke være i tvivl om, hvad trafikministeren mente i den forbindelse, og kunne vel have sat sig ind i et svar, som jeg afgav til hr. Niels Ravn i juni måned, hvor han gerne ville have en uddybning af hele dette samtidighedsbegreb eller „alting på én gang“-begrebet, hvor jeg udtrykkelig præciserede, at det, der er tale om — og jeg henviste også til mit indlæg i den store trafikpolitiske debat, vi havde her i folkettinget — at det, der var meningen, var, at vi skulle træffe beslutningerne på nogenlunde samme tidspunkt, fordi det involverede så store res-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

sourcebeslaglæggelser, hvorimod der ikke nødvendigvis lå deri, at disse ting skulle iværksættes på én gang. Jeg går ud fra, at vi er enige om, at det, der er forudsætningen for, at vi kan få en egentlig prioriteringsdebat og en egentlig prioriteringsrækkefølge fastlagt, er, at beslutningsprocessen er nogenlunde samtidig, hvori imidlertid ikke ligger, at udførelsesprocessen skal være den samme.

Derefter nogle kommentarer til hr. Guldbergs indlæg. Jeg forstod det på den måde, at EF-afstemningen også havde kastet ligesom et nyt lys over en række af de store trafikinvesteringsspørgsmål, og at vi burde se på disse spørgsmål i dette nye lys. Det var en af præmisserne. Den næste præmis var, at transportbehovet formentlig ville øges ganske stærkt i den kommende tid. Vi får formentlig en ganske betydelig vækstrate, og vi kender den store sammenhæng, der er mellem vækstraten, stigning i nationalindkomsten, og stigning i transportbehovet, og det presser af sig selv en løsning frem på disse store trafikinvesteringer.

Men det var også karakteristisk — og det er præmis nr. 3 hos hr. Guldberg, så vidt jeg forstod det — at vi her står med en række trafikopgaver, hvis løsning i sig selv rækker ud over, hvad vi kan dække med vore naturlige ressourcer. Det rejser det spørgsmål, om der er mulighed for at trække ressourcer ind andre steder fra til løsning af disse store trafikinvesteringer, og det rejser endvidere det spørgsmål, om disse muligheder er blevet påvirket efter EF-afstemningen den 2. oktober. De store trafikinvesteringer ligger jo i to grupper. Den ene er de øst-vestlige, som hr. Guldberg også var inde på det, og det er helt utvivlsomt, at der vil kunne opnås støtte til investeringen i de øst-vestlige trafikforbindelser gennem Den europæiske Investeringsbank. Der er altså mulighed for gennem tilslutning til fællesmarkedet at få et ressourcetilskud udefra, så vi ikke alene behøver at dække dem af vores nationale

ressourcer, men altså også kan trække på andre ressourcer.

Den anden gruppe af problemer er Øresundsproblemerne. Der har hr. Guldberg, så vidt jeg er orienteret fra dagspressen, foretaget et initiativ omkring Saltholm, og uden at komme ind på en diskussion af fremgangsmåden i denne forbindelse skal jeg sige, at jeg i mangt og meget er enig i de principper, der ligger bag dette initiativ. Jeg tror at kunne fortolke to tidligere trafikministres og den nuværende trafikministers opfattelse derhen, at SAS, vel et af de bedste eksempler på egentlig praktisk nordisk samarbejde, af to årsager kan komme ind i betydelige vanskeligheder i årene fremover, dels hvis man forestillede sig den situation, at anlægsstoppet på Kastrup blev udvidet, og der så ikke skete andet, for så ville man simpelt hen komme i en spændetrøje anlægsinvesteringsmæssigt, dels truer der også visse mørke skyer driftsmæssigt på selve indtægts- og udgiftssiden. Her kan vi i første omgang tage os af anlægsinvesteringsproblemet. Det næste synspunkt er det, at de tre stater, der står bag SAS, også har et ansvar for SAS og også har et ansvar for anlægsinvesteringer, som vil være til fordel for SAS. Det er ord, der måske ikke ordret er faldet på den måde hos de to tidligere trafikministre og hos undertegnede, men jeg tror så nogenlunde, det dækker meningen og tankegangen bag argumentationen. Det skulle så føre frem til et synspunkt, som jeg er enig i, og som jeg har fremhævet ved to tidligere nordiske trafikministermøder for henholdsvis 6 og 3 måneder siden og ved en tale i Øresundsrådet, der blev holdt for ca. 4 uger siden i Malmø: at når de tre nordiske lande er garanter for SAS, bør de også være garanter og stå bag de anlægsinvesteringer, som egentlig har betydning for SAS, først og fremmest Saltholmlufthavnen.

Jeg har nok sagt det lidt mere konkret og præcist, end hr. Guldberg var inde på det her, men jeg kan ikke få andet ud af det, end at det, jeg har sagt, skulle være hr.

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Guldbergs mening. Der var en del tale om trafikopgaver, hvis løsning i sig selv rækker ud over vore naturlige ressourcer, så må det omkring Saltholmproblematikken være muligt at trække andre ressourcer, også andre landes ressourcer, ind hertil, og hvis vi ser på det specielle problem, så kan andre landes ressourcer — og det sammenholder jeg med de udtalelser, hr. Guldberg har fremsat til dagspressen herom — kun være de to andre eller måske kun et af de andre nordiske lande og Danmark, der i fællesskab må træffe disse løsninger.

Jeg skal ikke skjule, at vi skal have et møde mellem de tre nordiske trafikministre herom inden månedens udgang eller måske lige i begyndelsen af næste måned, og det bliver naturligvis hovedsagen at få en fælles erkendelse af, at det er den rigtige problemstilling, jeg har forsøgt at trække frem, og som jeg også har haft en fornemmelse af har været hr. Guldbergs mening, og det støtter naturligvis at få en klar tilkendegivelse heraf i det danske folketing inden de forhandlinger, som skal gå i gang. Jeg er ganske enig i, at vi næppe kan vente ret længe med at træffe disse meget store beslutninger. Vi lever med hensyn til disse meget store beslutninger ikke i et tomrum, men man er overordentlig ivrig rundt omkring for at kaste sig ind og tage en situation, som vil blive et tomrum, hvis vi ikke træffer disse beslutninger.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen):

Hr. Maigaard efterlyste i går forslag fra min side på jordlovgivningens område og gjorde det, så vidt jeg forstod, på baggrund af nogle papirer, som var fløjet ind ad hr. Maigaards vindue. Det skulle dreje sig om 9 forslag. Spørgsmålet lød ganske enkelt: hvor er de lovforslag henne? Jeg vil gerne for en ordens skyld gøre opmærksom på, at jeg ikke har arbejdet med 9 lovforslag på jordbrugsområdet, men derimod med forskellige ændringer af loven om landbrugsejendomme. Hvis hr. Maigaard vil tage den skriftlige del af statsministerens redegørelse her i folketinget den 3. oktober i år og slå op i Folketingstidende sp. 32, hvor ændring af lov om landbrugsejendomme står nævnt, håber jeg, at der vil komme et lysstrejf ind i de sorte stunder, hr. Maigaard omtalte i går.

Jeg vil i øvrigt gerne erklære mig enig i, at prisen på landbrugsjord ikke bliver mindre efter Danmarks indtræden i EF, og jeg vil også bekræfte, at de punkter, der blev citeret fra Kristeligt Dagblad, indgår i overvejelserne om ændringer i loven. Jeg takker for hr. Maigaards tilsagn om positiv medvirken på dette område, og jeg skal sørge for, at ændringerne, så snart de er udarbejdet, vil blive forelagt for folketingets medlemmer på normal måde og ikke komme flyvende ind ad vinduet.

Statsministeren (Anker Jørgensen): Jeg vil allerførst sige tak for den velkomst, jeg fik fra alle sider i går. Den var så hjertelig, at jeg i svage øjeblikke troede, at jeg var kommet til en anden verden end den politiske. Men hjertelig tak. Jeg har tillid til, at den er velmet, og jeg håber, at det kan blive et godt udgangspunkt for samarbejde i dette ting.

Der har fra flere taleres side været bemærkninger om regeringens holdning ved indtræden i EF. Udenrigsøkonomiministeren har ganske indgående beskæftiget sig med dette, men jeg skal alligevel gøre nogle bemærkninger.

Det fremgik jo meget klart af statsminister J.O. Krags åbningstale den 3. oktober, at regeringen ser hen til EF-medlemskabet med betydelig forventning i retning af dette udvidede EF. Danmarks indtræden i Det europæiske Fællesskab betyder, som vi ved, opnåelse af et hovedmål for dansk markedspolitik igennem 2 tiår. Dermed er også sagt, at Danmark ikke bliver medlem af Det europæiske Fællesskab for at forsøge at bremse eller forsinke en udvikling. Vi går ind for at være med til at præge denne udvikling og lade denne udvikling ske på samarbejdets grund. Vi gør det også med den faste vilje, at vi ønsker at varetage danske konkrete interesser, og det er interesser, som naturligvis både kan være kortsigtede og langsigtede.

Man kan vist roligt sige, at de kommentarer, som den danske folkeafstemning har affødt i EF-landene, som helhed er præget af en forventning om, at netop Danmark vil kunne yde et konstruktivt, men pragmatisk bidrag til Europasamarbejdets udvikling. Det er regeringens hensigt at søge at leve op til sådanne forventninger. Det gælder om at

[Statsministeren.]

udnytte de økonomiske og styringsmæssige muligheder, som samarbejdet inden for EF vil give.

Spørgsmålet om det nye EFs videre samarbejde vil også, som udenrigsøkonomiminister Ivar Nørgaard har redegjort for det, blive drøftet på topmødet de 9 lande imellem den 19.-21. i denne måned, og de hovedemner, der her står på dagsordenen, omfatter jo først og fremmest samarbejde på det valutariske område, dernæst EFs ydre relationer, øst-vest og u-landene, og endelig spørgsmålet om en demokratisering af Fællesskabets institutioner. Jeg kan forsikre om, at de beslutninger, der her vil blive truffet, vil ligge i klar forlængelse af de markedspolitiske synspunkter, regeringen og folketingsflertallet hidtil har givet udtryk for.

Jeg vil i øvrigt gerne benytte lejligheden til at fremhæve betydningen af, at modstanderne og tilhængerne af Danmarks tilslutning til EF, nu da denne sag har fundet sin endelige afgørelse, på ny kan mødes i et positivt samarbejde. Der er nemlig uforandret plads for modstanderne i det danske folkestyre — jeg vil godt sige: selvfølgelig. Jeg tør endda tilføje, at netop modstanderne i mange henseender står for synspunkter og opfattelser, som vil være væsentlige danske bidrag til udformningen af det europæiske samarbejde. Tilhængerne skylder måske endda modstanderne en tak for at have givet anledning til, at spørgsmålet om Danmarks medlemskab af EF blev genstand for en mere omfattende, en mere dybtgående offentlig debat end noget andet politisk spørgsmål i nyere tid. Jeg håber, vi kan mødes i et konstruktivt samarbejde under de nye rammer, som følger af vort medlemskab, og jeg vil gerne forsikre modstanderne om regeringens ubetingede vilje til at møde dem i denne ånd.

Jeg tror også, at de mennesker i Danmark, som den 2. oktober stemte imod dansk medlemskab af EF, vil være med til at underbygge Danmarks indsats i EF. Det drejer sig jo om problemkredse, hvis betydning vel alle erkender, og hvor det heller ikke er bestridt, at internationalt samarbejde under alle omstændigheder vil være af værdi. Det, striden stod om, var rammerne

for samarbejdet. Nu er rammerne givne, nu gælder det om at udnytte de dermed givne muligheder bedst muligt.

Det danske samfund står sammen med 8 andre lande over for en række meget store problemer med at få styr på den økonomiske og tekniske udvikling, en udvikling, som på mange måder er på vej bort fra den demokratiske kontrol og medindflydelse. Vi må genskabe mulighederne herfor i virkelighedens Europa i det samarbejde, som nu skal foregå. Europas velstand og velfærd beror på EF-samarbejdet om industri- og landbrugspolitik, men også om regional politik og i høj grad om miljøpolitik. I disse forbindelser indgår også en politik over for de multinationale selskaber.

Der er måske grund til i denne sammenhæng at tilføje, at ingen har lovet gyldne tider, således som hr. Gert Petersen og mange modstandere nu går rundt og siger det. Man har ikke lovet gyldne tider, såfremt man kom ind i det udvidede EF. Hvad vi har sagt er, at vi som medlem får større muligheder for at fortsætte den økonomiske og sociale fremgangslinje, som vi hidtil har fulgt, og at mulighederne vil være langt større, end hvis vi havde holdt os udenfor. Det indeholder ikke en almindelig garanti for fremtiden. Men der er større muligheder for at undgå depression, kriser og arbejdsløshed, større muligheder for at skabe en mere stabil økonomi. Alt dette hænger uvægerligt sammen, og derfor er der behov for en fælles optræden.

Folkeafstemningens resultat medførte en omgående afklaring for erhvervslivet og dermed for dansk økonomisk politik. Et nej ville have givet afmatning, det ville have givet tvivl om fremtiden. Det er det, der er ved at ske i Norge, og så er Norges nej-situation sikkert gunstigere end den, Danmark ville have stået i med et nej. Nu blev det et klart dansk ja, og det vil give skub i investeringslysten, endnu et bette nøk i produktion og omsætning og dermed bedre beskæftigelse. Dette er den umiddelbare virkning, som vil begynde allerede, inden vi er blevet medlem den 1. januar 1973. Så kommer de under hele EF-kampagnen diskuterende fordele ved medlemskab, nemlig det større marked, hvor dansk erhvervsliv kan komme til at konkurrere på

[Statsministeren.]

lige vilkår. Konkurrence havde man også mødt udenfor, men ikke på absolut lige vilkår, og under en betydelig usikkerhed.

Dette faktum blev klart erkendt såvel herhjemme som i udlandet. Regeringen lod det derfor hurtigt og tydeligt komme til udtryk ved at genoptage valutannoteringen på Københavns børs, således som hr. Orla Møller nævnte det i går, og det skete den 3. oktober. Som en yderligere understregning af, at kronen nu er fjernet fra enhver devalueringssrisiko, har regeringen besluttet i løbet af få dage på ny at påtage sig forpligtelsen til at holde udsvingene i kronkursen inden for den mellem EF-landene aftalte „båndbredde“, som det hedder i det sprog.

Som det vil huskes, suspendede, Danmark denne forpligtelse, da den britiske regering i juni besluttede sig til at lade pundet flyde. Selv om EF-tilslutningen medførte den lettelse, som jeg netop omtalte, har den selvfølgelig ikke i sig selv løst problemerne. Men problemstillingen er en ganske anden, end den ville have været udenfor.

Som jeg sagde i min tiltrædelseserklæring i går, er det regeringens mål at opretholde den fulde beskæftigelse, sikre fortsat sociale fremskridt og samtidig hermed skabe ligevægt på betalingsbalancen. Det ville i hvert fald på kort sigt have været umuligt at opfylde denne målsætning, hvis udfaldet af afstemningen havde været et andet. I så fald ville vort samfund have stået over for nødvendigheden af så kraftige strukturændringer, at den fulde beskæftigelse, og hermed mener jeg selvfølgelig også landbrugsbeskæftigelsen, ville have været vanskelig eller umuligt at opretholde.

Opgaven at skabe mere ligevægt i betalingerne falder mest direkte på vort erhvervsliv. Dansk erhvervsliv har i de sidste 10-15 år, må vi erkende, vist en imponerende dygtighed. Det vil med vor tilslutning til EF møde en udfordring, som jeg ikke tvivler på at det kan leve op til. Samfundet har hjulpet og kan også på anden måde hjælpe erhvervslivet til at udnytte denne chance. Samfundsmæssigt set er det nemlig vor chance at få skabt ligevægt på betalingsbalancen, hvilket vil betyde større frihed og råderum for vor økonomiske og sociale politik.

Men skal chancen udnyttes, må vi i fællesskab sikre erhvervslivet ekspansionsmuligheder. Ekspansion forudsætter investeringer, men investeringer forudsætter kapitaldannelse. Når vi vil fjerne underskuddet på betalingsbalancen, må en forøgelse af kapitaldannelsen i Danmark være en forudsætning. En meget stor del af kapitaldannelsen her i landet sker inden for virksomhederne. Men personlig tror jeg ikke, der er store muligheder for at forøge privat opsparing uden for virksomhederne. Den personlige opsparing og de ordninger, der tidligere har været praktiseret med dette formål, har hovedsagelig blot ført til en omplacering af de allerede foretagne opsparinger. Regeringen tilstræber en forøgelse af virksomhedernes opsparing, men hidtil har ejendomsretten til denne opsparing som en selvfølgelig ting ligget hos virksomhedernes ejere. Vi mener ikke, at det er en selvfølge, at formuedannelsen alene skal tilfalde virksomhedsejerne. Formuedannelsen er et resultat af samvirke mellem kapital og arbejdskraft. Arbejdskraften har derfor en lige så naturlig ejendomsret til den, som kapitalen har. Det er jo denne tankegang, som også andre her i salen har givet tilslutning til, der går med ind i regeringens erhvervs politik.

Det er på denne baggrund, man må bedømme regeringens hensigter om at forbedre afskrivningsreglerne for maskiner, øge erhvervslivets lånemuligheder, modernisere erhvervslovgivningen m. m. Det er derfor, regeringen vil fremlægge hovedlinjerne for en lovgivning om økonomisk demokrati og indbyde erhvervslivet og arbejdsmarkedets organisationer til en åben og fordomsfri drøftelse. Selv om ikke jeg betragter det som en absolut selvfølge, er det nok naturligt, at regeringens planer om lovgivning på dette område vil spille en rolle som baggrund for forårets overenskomstforhandlinger, og jeg kan derfor love, at regeringens udspil vil være kendt og forhandlet med arbejdsmarkedets parter, før forhandlingerne på arbejdsmarkedet går ind i den afgørende fase.

Må jeg i øvrigt tilføje, at regeringen selvfølgelig agter at overlade det til parterne selv at nå til enighed om deres overenskomster. Jeg nærer ikke tvivl om, at de nu som

[Statsministeren.]

tidligere vil tage rimelige samfundsmæssige — eller jeg bør vel egentlig sige erhvervs-mæssige — hensyn ved udformningen af de nye overenskomster. Ja, jeg tror man skal sige „erhvervsmæssige“, for det er vel egentlig det, vi alle sammen mener, når vi taler om samfundshensyn.

Den anden front i bestræbelserne på at opnå ligevægt på betalingsbalancen ligger inden for den offentlige sektor. Budget- og økonomiminister Per Hækkerup var ganske meget inde på dette også i sin tale i dag. Jeg tror, man må sige, at den offentlige opsparring ikke tåler nogen svækkelse. Dette betyder, at vi fortsat må opretholde en stram finanspolitik. Som enhver i dette ting ved, er der meget snævre grænser for det mulige med hensyn til en væsentlig forøgelse af det offentlige indtægter, det gælder både den direkte og den indirekte beskatning. Bestræbelserne må derfor koncentrere sig om at begrænse stigningen i de offentlige udgifter, hvad økonomi- og budgetministeren netop også gav udtryk for. Regeringen er fuldt vidende herom og vil i samarbejde med kommunerne fortsætte den indvarslede politik på dette område. Jeg synes, det er værd at minde om, at stigningstakten for den offentlige reale efterspørgsel i 1973 er skønnet til ca. 5 pct. Det tal ligger ganske klart i underkanten af de tal, som prægede VKR-perioden. Det forekommer mig derfor lidt malplaceret, når VKR kommer med løftede pegefingre, når talen drejer sig om de offentlige udgifter.

Som det klart fremgik af den redegørelse, økonomi- og budgetministeren har givet, er regeringen fuldt ud klar over den problematik, som foreligger på det statsfinansielle område. Det har hele tiden været regeringens faste overbevisning, at det offentlige må være påpasselig i sin udgiftspolitik, forstået på den måde at borgerne har fuldt berettigede krav på at få reelle ydelser for deres skattekrone og ikke se dem brugt på prestigeprojekter og sjusket eller overflødig administration. Der skal ikke være tvivl om, at regeringen er indstillet på målbevidst at skære alt overflødigt fyld bort i de offentlige budgetter.

Men når dette er sagt, vil jeg gerne fremhæve som min overbevisning, at man også kan overreagere, når det drejer sig om spa-

relyst. Pludselige og store sparebestræbelser vil kunne slå en fornuftig og rimelig planlægningsproces i stykker. Det, som må kræves, er en vedvarende årvågenhed og påpasselighed og ikke alt for pludselige ændringer af en én gang fastlagt hovedlinje. Det er med denne holdning, jeg kan tilslutte mig den passus i åbningstalen, hvori det siges:

„Regeringen er indstillet på at stille forslag om yderligere væsentlige besparelser for 1973-74, som det vil fremgå af finanslovsforslaget.“

Allerede hermed har jeg i nogen grad foregrebet mit svar på hr. Poul Hartlings spørgsmål om, hvad regeringen agter at stille op over for eventuelt efterspørgselspres i 1973. Men jeg vil gerne gå lidt videre og sige, at jeg finder det ufornuftigt at tage forskud både på glæder og bekymringer. I vort erhvervsliv som i vor udgiftspolitik søger vi at indrette os efter den mest sandsynlige udvikling, men vi må konstatere, at den samlede efterspørgsel i øjeblikket ikke synes at være for stor. Vi vil imidlertid fastholde den nuværende stramme linje i den økonomiske politik, indtil det samlede konjunkturbillede for 1973 tegner sig noget mere klart.

Hr. Poul Hartling var desuden i sin ordførelse inde på spørgsmålet om lokaliseringspolitikken og stillede mig det spørgsmål, om regeringen vil stille sig positivt til forslag om nye initiativer på dette område. Vi har jo i sidste samling haft en debat her i salen om de mange aspekter i lokaliseringspolitikken, og jeg tror ikke, man kan sige, at regeringen ligefrem afviste venstres forslag. Vi fandt, at problemerne burde afklares yderligere, men også ses i lyset af den lands- og regionplanlægning, som vi nu snart skal i gang med. Det rette forum for de nærmere politiske overvejelser vil være det stående folketingsudvalg, som kan fortsætte de drøftelser, der fandt sted i det udvalg, der blev nedsat til behandling af venstres forslag til folketingsbeslutning. Men jeg vil tilføje, at regeringen er absolut positivt indstillet over for en styrkelse af de områder af landet, som er svagest stillet. Vi er villige til nærmere at drøfte de midler, der som led i landsplanlægningen kan og bør tages i anvendelse for at opnå dette mål.

Dette spørgsmål fra hr. Poul Hartling berører også egnsudviklingsområdet, hvor

[Statsministeren.]

der i sidste samling er vedtaget en ny lov, der netop stiller øgede ressourcer til rådighed som støtte til erhvervsinteresser i egnsviklingsområderne. Som en mere personlig bemærkning vil jeg gerne tilføje, at jeg selvfølgelig har stor sympati for de tanker, som DASF har givet udtryk for i en særlig betænkning på dette område, og det glæder mig at høre, at venstre finder, at der her er en umiddelbar kontaktflade. Jeg synes dog, vi først skal se, hvorledes den nye lov, der er vedtaget så sent som i forsommeren, fungerer. Så må hele spørgsmålet formentlig tages op igen, men den nye lov skal have en chance.

Regeringen tillægger udarbejdelsen af perspektivplan nr. 2 stor betydning. Det er vort håb, at den kan være færdiggjort i løbet af et års tid, og det er vor hensigt at gøre den til et egentligt arbejdsredskab for den økonomiske politik. Regeringen er arbejdsmarkedets og erhvervenes organisationer taknemmelig for den beredvillighed, hvormed de er indgået i samarbejdet om denne plans udarbejdelse. Vi tillægger samarbejdet stor betydning, og det er vel i og for sig første gang, at et så omfattende samarbejde er sat i gang med alle sider af erhvervsliv og folketing.

Det er min opfattelse, at mulighederne for en fornuftig samfundsøkonomisk styring på lidt længere sigt vil være afhængige af den revision af den langsigtede boligpolitik, som vi må foretage i løbet af 1973. Men jeg tror, at nøglen til en bred løsning på dette felt ligger inden for det område, man kan kalde formuedannelsespolitikken. Det, som har gjort bolig- og byggeproblematikken så vanskelig, er jo netop de store formuedannelser, som sker på dette område. Umiddelbart tror jeg, der kan samles et bredt flertal her i tinget for den boligpolitiske målsætning. Uenigheden opstår desværre, når vi diskuterer de veje, vi hver især finder rimelige for at nå målet. Det er mit håb, at vi i fællesskab kan søge at kortlægge dem. Gør vi det tilstrækkelig ansvarsbevidst og fordomsfrit, tror jeg også, vi kan enes om, hvilke veje der ender blindt.

Hr. Adam Møller vil jeg gerne gøre en ganske kort bemærkning til. Det var med interesse, jeg bemærkede, at hr. Adam Møller udtalte sig om dyrtidsreguleringen. Mens

jeg hørte på indlægget, der jo var et varmt forsvar for dyrtidsreguleringen, kom jeg i tvivl om, hvorvidt den mere almindelige negative indstilling til dyrtidsreguleringen, som så tit er kommet til udtryk fra højre side af salen, nu er ændret til en almindelig accept af dette system. Jeg ønsker ikke her at gå nærmere ind på dette spørgsmål, selv om det kunne være fristende at spørge, om hr. Adam Møller fuldt ud dækker sit parti, og om de to andre borgerlige partier, der så ofte har angrebet dyrtidsreguleringen, ligesom har lagt denne fase bag sig. Spørgsmålet er nok mere kompliceret, end det kom til udtryk i hr. Adam Møllers bemærkninger. Spørgsmålet vil under alle omstændigheder komme til forhandling under de lønforhandlinger, der finder sted både på det private arbejdsmarked og mellem staten og de statsansattes organisationer.

Hr. Gert Petersen sagde noget om arbejderbeskyttelse m. m. Jeg vil gerne sige, jeg er ganske enig i de hovedsynspunkter om arbejderbeskyttelseslovgivning og de arbejdsretlige problemer, som hr. Gert Petersen kom frem med. Jeg vil gerne understrege, at regeringen finder, at der er et behov for en bredere målsætning med henblik på at skabe øget sikkerhed, sundhed og trivsel på arbejdspladserne. Begrebet miljøpolitik er ikke kun noget, der skal diskuteres i den store samfundssammenhæng, men også på de enkelte arbejdspladser.

Det fremgår netop af den skriftlige del af statsminister J. O. Krags åbningstale, at regeringen agter at fremsætte forslag, der giver nye regler om arbejdsrettens kompetence og sammensætning, ligesom den vil fremsætte forslag om ændring af arbejderbeskyttelseslovgivningen. Jeg tror, vi kan være enige om dette, og jeg tror, der er et vældigt behov for, at vi tager fat på disse ting.

Hr. Poul Schlüter var inde på forsvarsproblemerne og stillede to konkrete spørgsmål. Det første var, om jeg ønsker, at forsvaret skal være troværdigt. Moralske spørgsmål skal vi jo også diskutere her. Naturligvis skal et forsvar være troværdigt, ellers er der ingen mening med det. I det lovforslag, der forleden blev genfremsat, er dette tydeligt understreget, og når regeringen — og jeg kan forstå også andre ordførere — finder, at en reform er nødvendig,

[Statsministeren.]

må det være, fordi den nuværende ordning ikke er tilfredsstillende. Der er altså et behov, erkendt af alle, for en reform.

Dernæst spurgte hr. Poul Schlüter, om jeg ville bekræfte, at de videre forsvarsforhandlinger bliver ført med de nuværende økonomiske rammer som udgangspunkt. Svaret er ja. I de almindelige besparelsesbestræbelser for de kommende finansår må forsvaret naturligvis også deltage. Nogle finder, at forsvaret har sparet for meget. Jeg finder, at forsvarrets besparelser har været rimelige.

Disse og andre spørgsmål vil i øvrigt blive belyst ved den snarlige 1. behandling og det udvalgsarbejde, som jeg håber må ende med et resultat med bredest mulig opbakning.

Lad mig slutte med at gøre nogle bemærkninger om den appel til samarbejde, der er fremsat fra mange sider.

Jeg håber naturligvis på et fornuftigt samarbejde til alle sider her i salen om de problemer, som foreligger. Regeringen tager gerne initiativet og kommer med et udspil. Det er jo normalt en regerings opgave. Det initiativ, vi tager, bliver selvfølgelig præget af, at vi ønsker af føre en socialdemokratisk politik.

Men lad mig lidt mere specielt gå ind på samarbejdsproblemerne. Til hr. Poul Schlüter vil jeg gerne sige, at jeg nok fandt, at der var en ganske væsentlig forskel i tonefaldet på det, han sagde her i salen, og det som kom frem på det konservative partis møde i Sønderborg. Jeg husker noget om, hvad hr. Ninn-Hansen sagde, og noget om, hvad hr. Haunstrup Clemmensen sagde; men jeg tror, det er klogt at holde sig til det, som hr. Poul Schlüter sagde. Hr. Poul Schlüters udtalelser her lader formode, at der måske ikke var så meget i Sønderborgopfordringen om samarbejde, som man fik indtryk af ved at læse referaterne fra mødet. Jeg må ellers sige, at jeg var helt rørt over den vældige vilje til samarbejde direkte fra de konservative til socialdemokratiet hen over hovedet på andre partier i salen.

Jeg bemærker mig hr. Poul Schlüters partis indstilling, og hvad var da den? Det var et tilsagn om samarbejde om konkrete sager fra sag til sag, og det svarer helt til opfordringen fra regeringen og den realistiske vurdering, regeringen allerede har anlagt.

Hr. Niels Helveg Petersen var også i høj grad inde på samarbejdsproblemerne. Der var et tilbud, og der var især én bemærkning, som jeg synes var værd at lægge mærke til. Et tilbud om samarbejde indeholder ikke et diktat fra nogen side. Jeg går ud fra, at dette også indeholder, at det ikke udelukker samarbejde med noget bestemt parti. Det vil sige, at alle kombinationer vil være mulige efter den Niels Helveg Petersen'ske model, der er lagt frem her. Det er egentlig den, vi længe har sat vores lid til, og når hr. Niels Helveg Petersen derfor spørger, om vi står over for indledningen til et samarbejdskapitel i folketinget, vil jeg sige, at det afhænger ikke mindst af, i hvilken grad de radikale vil leve op til det, der netop ligger i dette her.

Jeg vil gerne understrege, at der er to partier, der har mestret samarbejdets kunst i en meget lang årrække i dette ting. Det er socialdemokratiet og det er det radikale parti. Jeg siger ikke, at dette skal genoprettes, men hvis det, hr. Niels Helveg Petersen har sagt, kunne føre til større fleksibilitet på den borgerlige front, kan jeg love, at fleksibiliteten også vil være til stede hos socialdemokratiet.

Men for nu at komme ned på jorden igen: vi håber på, at der bliver konkret samarbejdsvilje om de forslag, som socialdemokratiet lægger frem. Vi tror, mønsteret vil blive fra sag til sag. Vi håber på mere, men vi tør ikke tro på mere end dette fra sag til sag.

På denne baggrund ønsker jeg endnu en gang, at samarbejde kan finde sted i det danske folketing i den kommende samling.

(Kort bemærkning).

Skøymand: Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke statsministeren for de ord, han kom med om modstanderne af fællesmarkedet. Jeg er ganske enig med statsministeren i, at det, det drejer sig om, er at samarbejde om de problemer, der foreligger.

Det er i og for sig i forlængelse af det, jeg nu vil sige, at jeg ikke er tilfreds med at få at vide, at den indsats, de danske ministre vil gøre ved topmødet, ligger i forlængelse af, hvad folketingets flertal er blevet enig om. Det, det drejer sig om, er nogle kon-

[Skovmand.]

krete problemer, som man bliver nødt til også at drage frem i denne debat, hvis der skal være mening med den linje, vi skal køre over for Europa i fremtiden.

Jeg vil gerne som et eksempel nævne den åbenhed, der tales om over for u-landene i handelsmæssigt samarbejde. Dét gør det en afgørende forskel, om det er en gensidig åbenhed, eller om det er en sådan åbenhed, at man vil lade u-landenes varer komme ind i det europæiske fællesmarked. Hvis man forlanger det samme af u-landene, risikerer man, at de bliver kolonier under Europa. Det var et enkelt eksempel.

Det andet er det økonomisk-valutamæssige samarbejde. Jeg er alvorligt bange for, at man, som der står i en Ritzau-meddelelse i dag i aviserne, vil cementere den økonomiske valutariske union. Så kan man sige aldrig så meget fra regeringens side, at vi kan fortsætte vores egen socialpolitik. Det kan vi ikke, hvis det er sådan, at man prøver på at indføre ensartet beskatning og ensartet udgiftspolitik i medlemslandene.

Det var de ting, jeg i ministrenes redegørelse gerne ville have præciseret, og det er derfor, jeg stiller spørgsmålene én gang til.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 11.32

Mødet genoptaget kl. 13.30.

Man gik først til dagsordenens punkt 2, der var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Clara Munck* til socialministeren:

„Vil ministeren oplyse, til løsning af hvilken speciel opgave socialministeriet i april 1972 overtog den af undervisningsministeren nyudnævnte konsulent for bekæmpelse af ungdomsnarkomani i København og Frederiksberg, og om socialministeriet også har overtaget lønudgifter for undervisningsministeriets konsulent?“
(Spm. nr. 6).

Clara Munck: Når jeg har stillet dette spørgsmål til socialministeren vedrørende undervisningsministeriets konsulent i bekæmpelse af narkotikamisbrug, skyldes det, at undervisningsministeren sidste onsdag her fra tingets talerstol erklærede, at han havde udnyttet en bevillingsmæssig ret til at normere og udbetale løn til en konsulent, men at han havde udlånt konsulenten til socialministeriet, og undervisningsministeren oplyste også, at konsulenten fungerede i forbindelse med institutionen „Christiania“. Nu har jeg set en redegørelse fra forsvarsministeren, hvor han giver finansudvalget oplysninger om „Christiania“, og efter den at dømme er der ingen specielle udgifter forbundet med drift af institutionen. Derfor spørger jeg socialministeren, hvorledes hun kommer ind i billedet. Man har altså en bevilling i undervisningsministeriet, men ingen i forsvarsministeriet, hvorunder „Christiania“ hører, og alligevel kan socialministeren disponere over den ansatte.

Når jeg videre spørger, om socialministeriet har overtaget lønudgifter, skyldes det, at undervisningsministeren i sit beskikkesbrev, som det hedder, til konsulenten oplyser, at hun ud over sin løn får et beløb på ca. kr. 15.000 om året, og at disse penge udbetales for et merarbejde på mindst 60 timer i kvartalet. Det kan undervisningsministeren altså ikke kontrollere, når hun ikke arbejder under hans ministerium, og derfor vil jeg gerne vide, om socialministeren udøver kontrollen og udbetaler den del af lønningen.

Socialministeren (Eva Gredal): Må jeg allerførst sige, at det kan næppe bestrides, at narkotikabekæmpelsen har skabt store problemer, ikke mindst i Københavns kommune. Det kan ikke være overraskende, for det er jo altid en storbys skæbne på godt og ondt at være samlingssted for fænomener, der afspejler sig i tiden og i udviklingen i det hele taget. Det ligger derfor i sagens natur, at der ikke mindst vil være behov for en koordinerende, formidlende indsats i et område, hvor problemerne manifesterer sig i større omfang end andre steder.

De problemer, man har stået over for i Københavns kommune, blev i særlig grad forstærket i sommeren og efteråret 1971, efter at den daværende regering havde ladet

[Socialministeren.]

rømme de militære områder, der i dag går under betegnelsen „Christiania“. Det har for den nuværende regering været magtpåliggende at søge at nå frem til så forsvarlige forhold som muligt for beboerne på det omtalte areal, indtil der kan træffes en beslutning om områdets fremtidige anvendelse i tilslutning til en afhændelse.

Har dette mål skullet nås, har det været uden for enhver tvivl, at man først og fremmest måtte sigte imod en løsning af de sociale problemer, som har karakteriseret de pågældendes tilværelse, og som led heri har det været helt afgørende at sikre den bedst mulige kontakt mellem beboerne og Københavns kommunes forskellige sociale instanser.

Det har for mig været indlysende, at staten gennem de centrale myndigheder har haft og stadig har en forpligtelse til at søge at løse de problemer, som staten ikke kan frakende sig ethvert ansvar for er opstået. For mig og undervisningsministeren har det været helt naturligt at sætte en af de konsulenter under undervisningsministeriet, hvis opgave det bl. a. er at formidle et samarbejde mellem de forskellige myndigheder og institutioner med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af narkotikaproblemet, ind på sagen. I en konkret situation, hvor de sociale problemer som for „Christianias“ vedkommende har stået i centrum, har det været helt nødvendigt, at koordineringen af indsatsen har måttet ske i tæt forbindelse med socialministeriet. Dette er baggrunden for, at der har været tale om et „udlån“. Når jeg sætter det i citationstegn, er det, fordi der ikke på nogen måde kan siges at være pålagt konsulenten en arbejdsopgave, der ikke falder ind under hendes arbejdsområde, men vel om en opgave, der i høj grad må ansues ud fra sociale aspekter. Der har været tale om en delvis udlåning til socialministeriet og ikke en fuld udlåning.

I den forbindelse vil jeg gerne tilføje, at jeg synes, det er helt naturligt, at det ene ministerium kan drage nytte af et andet

ministeriums sagkyndige. Grænserne mellem de enkelte ministerier kan ikke være så faste, at vi ikke kan gøre noget sådant.

Af det, jeg har sagt, vil det fremgå, at der ikke har været anledning til at overveje konsulentens aflønning med henblik på at overføre lønudgifter til socialministeriet i den konkrete situation. I øvrigt kan jeg henholde mig til det svar, undervisningsministeren gav i sidste uge til fru Clara Munck her i tinget.

Clara Munck: Jeg kan kun takke socialministeren for redegørelsen, men jeg må bedrøve hende med, at det i hvert fald ikke gør mig tryk i spørgsmålet om personaleansættelse under staten. Når ministeren siger, at mellem hende og undervisningsministeren har der overhovedet ikke været tvivl om, at det var et naturligt samarbejde, må jeg sige, at vi også har behandlet bevillinger til socialministeriet — og fornødne bevillinger, det erkender jeg — i problemet om narkotikamisbrug. Men denne sammenblanding her, hvor undervisningsministeren så sent som i april i år benytter en ret til at disponere over de ca. kr. 100.000 og så, om jeg så må sige, overfører retten til et andet ministerium, der har bevillinger, til fordel for et tredje ministerium, der ikke har bevillinger på dette felt, finder jeg påfaldende, også efter redegørelsen.

Socialministeren (Eva Gredal): Jeg kan ikke være enig med fru Clara Munck. Jeg synes, det er særdeles udmærket, at vi udnytter vort personale på den bedst mulige måde. Tine Bryld, som der er tale om her, og som er udlånt delvis til socialministeriet, har formået at koordinere de forskellige opgaver. Jeg synes, at man tværtimod skulle være glad for, at vi kan udnytte personalet så godt, som det er tilfældet.

Clara Munck: Ja, så skal jeg kort minde socialministeren om, at baggrunden for, at jeg overhovedet har rejst denne sag, er, at konsulenten i hvert fald ikke har formået at

[Clara Munck.]

koordinere arbejdet på en sådan måde, at hun er trådt i funktion i den kommune, hvor hun skulle virke efter bevillingens indhold.

Tastesen: Jeg vil blot gøre opmærksom på, at de synspunkter, fru Clara Munck har, er i strid med det generelle synspunkt, som alle repræsentanter for partierne har på narkotikapolitikens område, om, at man netop skal koordinere den indsats, som disse konsulenter udfører. Det finder sted på landsplan i hvert eneste amt. Det eneste sted, hvor det ikke er sket til dato, er Frederiksberg kommune, men dér forstod vi af undervisningsministerens svar sidste onsdag at der vil ske noget fremover. Heldigvis kom initiativet fra oven. Det ser jo ikke ud til at være kommet fra neden i Frederiksberg.

Formanden: Jeg er nødt til at gøre opmærksom på, at den ændrede spørgeform ikke indebærer diskussion med spørgeren, hvorfor det sidste indlæg falder uden for de normale rammer for spørgetiden.

Socialministeren (Eva Gredal): Jeg synes, det er helt klart efter undervisningsministerens svar i sidste uge, at de opgaver, Tine Bryld varetager, for så vidt angår „Christiania“, falder ganske ind under det arbejde, hun skal varetage ifølge sin ansættelse.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bendix* til boligministeren:

„Hvad agter ministeren at foretage sig for at forhindre, at boligsikringslovens bestemmelser om procentvise reguleringer af husstandsindkomsten medfører, at lejere uden væsentlige indkomststigninger kommer økonomisk i klemme?“

(Spm. nr. 7).

Skriftlig begrundelse.

Ved den seneste revision af boligsikringsloven fik ministeren bemyndigelse til at regulere husstandsindkomsten med en fast procent efter forhandling med finansministeren. Denne bemyndigelse har ministeren udnyttet sådan, at der lægges 18 pct. på husstandsindkomsten i 1971 for dermed at

nå frem til 1973-indkomsten, som boligsikringen fra den 1. oktober 1972 udbetales på grundlag af. En sådan indkomststigning er der masser af husstande der ikke har haft, hvilket er ensbetydende med, at deres boligsikring falder, uden at deres indkomstforhold er blevet væsentligt forbedret.

I betragtning af, at den seneste ændring i boligsikringsloven skulle have været en forbedring, forekommer denne virkning meningsløs, og boligsikringskontorerne har i øjeblikket i titusindvis af henvendelser fra lejere, som har fået bragt deres økonomi i fare.

Bendix: Dette spørgsmål drejer sig om i titusindvis af almindelige familiers økonomiske forhold, lønmodtagerhusstande, pensionisthusstande og selvstændige også for den sags skyld. Det, der har skabt miseren i forbindelse med boligsikringslovens bestemmelser, er en kombination af en linealløsning, som siger, at 1971-indtægten skal opreguleres med 18 pct., og efter det skal boligsikringen pr. 1. oktober 1972 beregnes, og den betydelige skattebyrde, som også mindre indtægter har. Med boligsikringslovens nedslagsregler skabes derved en situation, hvor en række husstande har fået nedsat deres boligsikringsydelse, selv om de ikke har haft indtægtsstigninger af den størrelse, som forudsættes i beregningerne. Det var ikke meningen, da vi lavede ændringen i boligsikringsloven i 1972, at disse husstande skulle rammes. Tværtimod var det tanken, at denne ændring i boligsikringsloven skulle være en hjælp og en forbedring ikke mindst til de familier, som boede i nyt boligbyggeri.

Jeg har stillet dette spørgsmål, fordi jeg håber, det vil give boligministeren en kærvkommen anledning til at præcisere, at loven og formentlig også det cirkulære, som er udsendt i forbindelse med loven, giver borgerne ret til at få ansat deres indkomst reelt og ikke blot efter linealløsningen. Jeg går ud fra som helt givet, at boligministeren kan stå op og præcisere, at boligsikringskontorerne og borgerne i fællesskab har mulighed for at forhindre den for mange katastrofale situation, der er opstået.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg vil gerne takke hr. Bendix for det stillede spørgsmål, der giver mig lejlighed til at re-

[Boligministeren.]

degøre for de ændringer, der er sket i boligsikringsloven.

Efter disse ændringer i foråret skal den løbende boligsikringsydelse reguleres hver 1. oktober mod tidligere 1. april. Samtidig skete der en ændring af den husstandsindkomst, der lægges til grund ved reguleringen. Før beregnedes husstandsindkomsten på grundlag af den skønnede indkomst ved forskudsregistrering til skatteansættelse. Dette usikre indkomstgrundlag var behæftet med en lang række ulemper, bl. a. i form af regulering af boligsikringen med de velkendte tilbagebetalingskrav til følge. Efter lovændringen lægges den endeligt ansatte skattepligtige indkomst for det senest afsluttede indkomstår til grund. Beregningen sker herved på grundlag af en indkomst, der kan være op til $1\frac{3}{4}$ år gammel. Den opgjorte skattepligtige indkomst forhøjes derfor med et procentvis tillæg efter et skøn over den forventede indkomstudvikling.

Som følge af det sikrere indkomstgrundlag er reglerne om efterregulering af udbetalte boligsikringsydelser lempet, og boligsikringsmodtagerne vil i almindelighed ikke fremtidig blive stillet over for krav om tilbagebetaling af modtagne boligsikringsydelser. Tillægget for forventet indkomstudvikling fastsættes af boligministeren efter samråd med økonomi- og budgetministeren efter et skøn over, hvorledes indkomsten vil udvikle sig fra det udløbne kalenderår til boligsikringsåret. På grundlag af beregningerne i det økonomiske sekretariat er det tillæg for indeværende boligsikringsår fastsat til 18 pct. Det vil sige, at vi har skønnet, at indkomsten i perioden 1. oktober 1972 — 30. september 1973 vil være 18 pct. højere end indkomsten i kalenderåret 1971.

Den husstandsindkomst, der er afgørende for beregningen af boligsikringen i perioden 1. oktober 1972 — 1. oktober 1973, er således den endeligt ansatte skattepligtige indkomst for 1971 med tillæg af 18 pct. Fra dette beløb trækkes 2.500 kr. for det første barn og 1.500 kr. for hvert af de følgende børn i husstanden, og for pensionisterne fratrækkes pensionstillægget, dog højst 2.280 kr. for ægtepar og 1.740 kr. for enlige. De første 5.000 kr. af hvert barns A-indkomst medregnes heller ikke.

Jeg vil understrege, at for den enkelte bo-

ligsikringsmodtager gælder, at beregningsgrundlaget kan ændres, hvis der er sket væsentlig og varig nedgang i husstandens indkomstforhold. Boligsikringen vil da kunne beregnes efter den forventede fremtidige indkomst efter ansøgning herom til kommunalbestyrelsen. Bortset fra denne regel giver den gældende lov ingen mulighed for at anvende et andet beregningsgrundlag.

Størrelsen af de udbetalte boligsikringsydelser var i 1971-72 godt 500 mill. kr., der blev udbetalt til godt 200.000 husstande, heraf halvdelen til pensionister. Ud over denne udgift kommer knap 100 mill. kr. til pensionistboliger, hvis forhold jo ikke berøres af de ændrede boligsikringsbestemmelser.

Det samlede resultat af omberegningen af boligsikringen pr. 1. oktober 1972 er endnu ikke opgjort, men jeg har i Københavns kommune fået oplyst, at omberegningen har medført, at godt 8.000 husstande, heraf 5.000 pensionisthusstande, er gledet ud af boligsikringsordningen. De 45.000 husstande, der herefter får boligsikring, får ca. 5 mill. kr. pr. måned. Det system, vi havde før, gav for mange tilbagebetalingssager, og det er også mit indtryk, at folketinget i foråret var enig med mig i, at vi måtte foretrække den ændring, der nu er gennemført, fremfor et system, der forudsætter en efterregulering.

Må jeg også give udtryk for, at indkomstgrundlaget til stadighed har været kritiseret i de 5 år, vi har haft boligsikring, og at vi i den kommende tid må overveje, om vi kan ændre systemet, således at vi inden næste år kan få rettet på de skøvheder, systemet har. Jeg vil foretrække en ordning, hvorefter indkomstens størrelse ikke har så dominerende en indflydelse på boligsikringsydelser, som tilfældet er i dag.

Formanden: Alt nyt skal jo have en vis tid til indkøring, og jeg har derfor ikke grebet ind med hensyn til taletiden for ministre, men jeg minder om, at den efter de nye spørgeformer er 3 minutter og ikke som tidligere 5 minutter.

Bendix: Også jeg kan takke for svaret, men der sidder alligevel en lille bitte ængstelse tilbage hos mig. Boligministeren præciserer altså her, at hvis der har været tale om væsentlig og varig nedgang i indkom-

[Bendix.]

sten, kan der være tale om, at man tager ansættelsen op til fornyet overvejelse. Men da man har lavet denne linealløsning med 1971 + 18 pct., kan man jo såre vel tænke sig, at der er adskillige husstande, som har haft en indtægtsfremgang på måske 5 eller 10 pct. eller for den sags skyld slet ingen indtægtsfremgang. For dem er der ikke tale om nogen væsentlig og varig nedgang, men de bliver i den situation sat til en husstandsindkomst, som er væsentligt højere end den, de faktisk har, og efter den formulering, som boligministeren her har henvist til, har de ikke noget at holde sig til, når de henvender sig på boligskrivingskontorerne. De har tilsyneladende ikke nogen ret til at få ansat deres indkomst til det, den rent faktisk er.

Jeg vil godt høre, om jeg har forstået boligministeren ret på dette punkt, for ellers må vi jo tale videre om det.

Boligministeren (Helge Nielsen): Den formulering, loven har, ikke mindst som uddybet i det cirkulære, der er udsendt til kommunerne om en varig og væsentlig nedgang i indkomsten, skal naturligvis ses i relation til den husstandsindkomst, som boligskrivingskontoret har beregnet, og som i givet fald ikke er opnået.

Bendix: Ja men så takker jeg uden forbehold, så skulle sagen for så vidt være klar. Jeg skal blot lige bede ministeren om meget hurtigt over for kommunerne helt klart at præcisere, hvordan disse regler skal forstås. Vi må være opmærksom på, at det drejer sig om mange, mange familiers økonomi, der er truet i denne sag. Derfor er det overordentlig vigtigt, at boligministeren hurtigt reagerer over for kommunerne og præciserer, hvordan reglerne skal forstås.

Henning Philipsen: Må jeg til det sidste, hr. Bendix gjorde opmærksom på, føje opfordring til boligministeren om at rette en henstilling til indenrigsministeren, som igen burde rette en henstilling til kommunerne om for det første det, hr. Bendix lige har nævnt, men dernæst nok i lige så høj grad om, at man, når man sender skrivelser ud om disse ændringer i boligskrivingsydelse, gør dem klart forståelige. Det skal ikke kun være en række tal, man sender ud. Det skal

være så klart, at enhver kan begribe, hvad der menes med disse tal set i forhold til indkomster osv. Det er nemlig mit indtryk, at ikke alle forstår de kommunale skrivelser, som sendes ud i den forbindelse.

Et enkelt supplerende spørgsmål må jeg måske stille: jeg vil gerne bede boligministeren bekræfte, at de stigninger, som måtte komme i folke- og invalidepensionerne nu pr. 1. januar, ikke vil berøre boligskrivingsydelseerne i det år, der kommer. Det synes jeg man skal holde sig for øje, for det er efter min opfattelse en væsentlig ting i den forbindelse. Endelig vil jeg gerne bede ministeren bekræfte, at der ikke sker nogen tilbagebetaling af eventuelt for meget udbetalt boligskrivingsydelse på baggrund af indtægtsstigninger i 1973. Jeg synes, det er væsentligt, at vi får det med også.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg var glad for de bemærkninger, hr. Henning Philipsen gjorde, for også for mig at se har der i kommunernes meddelelser i disse edb-tider kun været givet en meget kortfattet redegørelse eller slet ingen redegørelse til pensionisterne om disse ændringer. Jeg vil meget gerne lade denne henstilling gå videre til indenrigsministeren, hvad jeg i øvrigt allerede har gjort, således at indenrigsministeren er helt opmærksom på dette problem.

Jeg vil også godt bekræfte det sidste, hr. Henning Philipsen kom med vedrørende de indtægtsstigninger, som man kan forvente for pensionisterne her pr. 1. januar, hvor pensionerne opsplittes, og eventuelle tillæg pr. 1. april. Disse tillæg giver ikke anledning til ændringer i boligskrivningen, idet vi har lavet en beregning, der gælder for hele perioden frem til 1. oktober 1973. Der kommer ikke nogen efterregninger. Hele det system, vi her har bygget op, skulle netop have som grundlag, at folk ikke blev udsat for disse ubehagelige efterregninger, som ofte kom sammen med de tidligere kildeskatteefterregninger og gav måske lige så mange sociale problemer som det nuværende.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Holger Hansen* til undervisningsministeren:

„Vil ministeren foranledige, at arbejdet med de i skolestyrelseslovens § 35 omhand-

[Holger Hansen.]

lede udbygningsplaner ikke færdiggøres i kommuner og amter, før folketinget har taget stilling til det af ministeren bebudede forslag til en ny lov om folkeskolen?"

(Spm. nr. 8)

Holger Hansen: I vel alle landets kommuner arbejdes der i disse uger og måneder med planlægning af kommunernes fremtidige skolevæsen i henhold til det cirkulære, undervisningsministeriet udsendte pr. 18 december 1970.

Når jeg har stillet mit spørgsmål til ministeren, skyldes det, at vi rundt om på møderne har mødt ønsker om en afklaring af, hvorvidt det udkast, ministeren foreløbig har lagt på bordet, og som forventelig vil betyde et lovforslag her i folketinget, vil forrykke eller øve indflydelse på den planlægning, som netop i disse måneder finder sted.

Jeg tror, det er vigtigt, at vi ikke her stiller kommunerne i en vanskelig situation. Jeg tror, det er vigtigt, at vi sikrer os, at folketinget får behandlet de love, som vedkommer planlægningen, først og fremmest folkeskoleloven, inden man i amterne og kommunerne gør sagen færdig.

Der er ingen tvivl om, at det udkast, som undervisningsministeren sendte ud i juli måned, vil blive inddraget i behandlingen af spørgsmålet, der også vil have med kommunernes fysiske skolestruktur at gøre. Derfor beder jeg ministeren om at foranledige, at de frister, som i øjeblikket er stillet op i hvert fald af nogle amtskommuner, bliver ændret, således at vi kan få behandlingen af sagen i folketinget med, inden sagen afsluttes fra kommunernes side.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg vil gerne takke hr. Holger Hansen for spørgsmålet. Jeg finder det særdeles velbegrundet, og det kommer meget belejligt, for det er jo sådan, at det offentliggjorte udkast til lov om folkeskolen i sin foreløbige udformning indeholder dels bestemmelser om et ugentligt timetal for klasserne, dels en bemyndigelse til ministeren til at fastsætte nærmere regler for forbrug af læretimer i relation til en kommunes samlede elevtal. Hvis disse regler ophøjes til lov, indebærer

de en betydelig dispositionsfrihed for kommunerne både med hensyn til udnyttelsen af bestående bygninger og til den fortløbende planlægning af deres skolevæsen. Det er min hensigt i den nærmeste fremtid at orientere amter og kommuner om disse muligheder, ligesom jeg under den kommende udvalgsbehandling i tinget under forudsætning af undervisningsudvalgets indforståelse agter at holde amter og kommuner løbende orienteret om lovforslagets eventuelle konsekvenser for skolestrukturen, sådan at der bliver mulighed for at tage disse forhold i betragtning under det fortsatte planlægningsarbejde.

Der skulle være særdeles gode muligheder herfor, da de endelige planer efter tidsplanen først skal indsendes til ministeriet i løbet af foråret 1973 sidst i juni måned. Men hvis der fremkommer ønsker om forlængelse af denne frist, kan de også forventes imødekommet af ministeriet.

Hovedsigtet for mig vil være — og heri er jeg ganske enig med hr. Holger Hansen — at der, så vidt det overhovedet er muligt, intet foregribes, men at planlægningen gennemføres, således at den danner et godt grundlag for udbygningen af skolevæsenet efter den kommende skolelov, som folketinget måtte vedtage.

Holger Hansen: Jeg vil gerne sige tak til ministeren for imødekommenhed. Mit næste spørgsmål til ministeren skal så bare være: må vi bede om at få dette meddelt hurtigt til kommunerne?

Så vidt jeg har forstået planen i mange amter, er den sådan, at kommunerne netop nu i disse uger skal fremsende deres første udkast. Derefter skal amtet se på dem, og så skal de formentlig gå tilbage til kommunerne, hvorefter amtet, som ministeren refererede, i forårsmånederne skal gøre planerne endeligt færdige for at sende dem til stadfæstelse i undervisningsministeriet i begyndelsen af sommeren.

Jeg var glad for, at ministeren gav tilsagn om, at denne frist i begyndelsen af sommeren kunne udsættes, og beder så blot om, at vi hurtigt må få en tilkendegivelse fra undervisningsministeren til amter og kommuner, således at vi kan spare unødige omgange frem og tilbage og få tingene behandlet så regelret og så lempeligt som muligt.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg skal love hr. Holger Hansen, at amter og kommuner skal blive orienteret meget hurtigt.

Erik Hansen (Vejle amt): Jeg har et tilægsspørgsmål til undervisningsministeren.

Dette her drejede sig om folkeskolen, men vi har også noget, der hedder planlægningsudvalget for gymnasieskolerne. Jeg vil gerne, om ikke ministeren vil tage det spørgsmål op, om disse planlægningsudvalg skal være rådgivende. Jeg accepterer fuldt ud deres berettigelse til at være med til at sige, i hvilke områder man skal have gymnasierna. Men når det er sagt, må amterne være suveræne med hensyn til, hvor de selv skal placere dem.

Vi har et tilfælde i Vejle amt, hvor 18 af amtsrådets medlemmer går ind for placering af gymnasiet ét sted, 11 et andet. Det skal afgøres af et planlægningsudvalg, og det synes jeg er forkert. Det forflygtiger det økonomiske ansvar, kommunerne har, og det bringer vort folkestyre lidt i fare. Ved kommunalreformens gennemførelse blev der sagt, at de, der havde bevillingsmyndigheder og skulle betale, også skulle bestemme, og det synes vi ikke rigtig dette her harmonerer med.

Jeg vil gerne bede om, at det spørgsmål også kan tages op.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg føler mig ikke ganske overtydet om, at dette følgespørgsmål er i overensstemmelse med de nye regler i forretningsordenen, men jeg skal gerne love at tage spørgsmålet op.

Formanden: Jeg mener, at det er i overensstemmelse med de nye regler for forretningsordenen.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Inge Fischer Møller* til justitsministeren:

„Vil ministeren gennemføre en undersøgelse af den rolle, som „mellemruden“ i en række hyrevogne spiller ved personskader som følge af bilulykker, hvor sådanne køretøjer er implicerede?“

(Spm. nr. 9).

Skriftlig begrundelse.

Lige så længe der har været hyrevogne, har der nok også været hyrevogne, der anvendte mellemruder. I de senere år har spørgsmålet, om hyrevognsbiler skulle anvende mellemruder eller ej, fået voksende aktualitet bl.a. på grund af den gennemførte såkaldte liberalisering af hyrevognserhvervet.

Foranlediget af en beslutning fra Storkøbenhavns hyrevognsnævn om, at alle nye hyrevogne inden for nævnets område skal forsynes med mellemruder, har forbrugerbladet Tænk i år ved flere lejligheder bragt artikler, som indicerer, at mellemruden spiller en hidtil upåagtet rolle som årsag til alvorlige personskader ved trafikuheld.

I betragtning af den vægt, der i dag lægges på trafikikkerheden, forekommer det rimeligt også ud fra et forbrugersynspunkt at kræve en nærmere undersøgelse af dette spørgsmål. En sådan undersøgelse bør gennemføres ved justitsministeriets foranstaltning. Fører undersøgelsesresultatet til en bekræftelse af oplysningerne i Tænk om mellemrudens farlighed, må man alvorligt overveje at indføre forbud mod sådanne ruder.

Inge Fischer Møller: Jeg skal nøjes med i første omgang at henvise til min skriftlige begrundelse af spørgsmålet.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Efter den nugældende færdselslovs § 73 a, som den er affattet ved lov nr. 279 af 10. juni 1970, tilkommer det kommunalbestyrelsen efter forhandling med politiet at afgøre, om der bør stilles krav om fast adskillelse mellem fører og passagerer i kommunernes hyrevogne. I medfør af denne bestemmelse er der i det storkøbenhavnske hyrevognsregulativ med virkning fra 1. marts 1972 fastsat krav om fast adskillelse mellem fører og passagerer i alle hyrevogne. Tilsvarende bestemmelser er muligvis også andre steder fastsat i de lokale hyrevognsregulativer.

Justitsministeriet er ikke i besiddelse af materiale, der belyser det af fru Inge Fischer Møller stillede spørgsmål, nemlig om mellemruders skadevirkninger ved trafikuheld, men jeg vil, da spørgsmålet nu er rejst, se nærmere på dette forhold, og jeg vil

[Justitsministeren.]

drøfte mulighederne for at iværksætte en undersøgelse med rådet for trafikikkerhedsforskning.

Inge Fischer Møller: Jeg vil takke justitsministeren for svaret og oplyse, at jeg har noget materiale, som jeg gerne vil overlade til justitsministeren, og som bl. a. kan danne baggrund for undersøgelsen.

Når nu spørgsmålet om bilruder bliver drøftet, vil jeg høre justitsministeren, om det i den kommende undersøgelse er muligt at inddrage problematikken omkring frontruder. Af en artikel i Ugeskrift for Læger fremgår, at de såkaldte hærdede forruder er farlige i ulykkestilfælde. Af artiklen fremgår også, at det for danske læger og befolkningen synes at være ukendt, at man i USA, Canada, Norge og Italien har gjort en ny type sikkerhedsruder obligatoriske i nye biler. Det drejer sig om den såkaldte HPR-rude, lidt mere populært kaldet den lamineerede rude. På baggrund heraf synes jeg, det er relevant også at inddrage denne problematik i den kommende undersøgelse.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg kan i anledning af det sidste spørgsmål sige, at den gældende regel i udstyrsbekendtgørelsen foreskriver, at der ikke ved brud på forruden må kunne fremkomme skarpe og farlige splinter, men jeg skal da ikke se bort fra, at det muligt kan være tilfældet, at det sker alligevel.

Spørgsmålet om en ændring af reglen, altså om der skal påbydes lamineerede eller lignende ruder, som er mindre farlige, er allerede taget op til overvejelse i justitsministeriet, og når resultatet af overvejelserne foreligger, vil det formentlig give sig udslag i en ny regel.

I øvrigt vil jeg gerne takke fru Inge Fischer Møller, fordi hun har lovet at stille sit materiale til rådighed. Det vil indgå i det materiale, vi skal bruge under vore undersøgelser.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgertiden var dermed til ende.

Man vendte herefter tilbage til dagsordenens punkt 1, der var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse ved folketingsårets åbning.

Forhandlingen genoptoges.

Orla Møller: Der skal nok være dem, der synes, at denne åbningsdebat i nogen grad kom til at minde om et andendagsgilde. Det var, som om der manglede lidt af gejsten og gnisten og feststemningen, der ofte har været, og i hvert fald den store politiske dramatik og de hårde udfald. Jeg siger ikke dette for at kritisere hverken formen for eller indholdet af denne debat, for efter min opfattelse rummer den debat, vi har haft i det sidste par dage, nogle særdeles løfterige perspektiver. Jeg tænker i denne forbindelse naturligvis først og fremmest på alle de mange positive udtalelser, der er kommet om et samarbejde i tinget. Skal der laves politisk arbejde, så er det en fornuftig ting, hvis vi samler os sammen om at finde de bredest mulige løsninger, når dette er gør-ligt.

Der er grund til at notere den åbenhed, der er kommet til udtryk i så godt som samtlige ordførertaler i denne debat. Den konservative ordfører, hr. Poul Schlüter, betonedede dog, at der stadig væk var et alternativ til den nuværende regering i VKR-partierne, og jeg skal ikke presse citronen alt for hårdt ved at konstatere, at det måske var nødvendigt at sige det, når man i øvrigt kunne få den fornemmelse af debatten her, at samtlige partier tilsyneladende var ude efter at fastslå, at de havde manøvrerfrihed til at gå ind i et bredt samarbejde.

Jeg kan ikke lade være med at spolere idyllen en lille smule. Det er måske nærmest, sådan som debatten har formet sig, ved at være lidt af en fejltagelse, men jeg kan alligevel ikke lade være. Hr. Poul Schlüter havde to punkter, som jeg godt vil trække frem. Jeg er enig med hr. Poul Schlüter i, at forudsætningen for omstillingen i vores erhvervsliv er, at der bliver kapital til rådighed ikke bare for investeringerne, det kan vi hurtigt blive enige om, men også for omstillingsprocessen, for omskolingsprocessen. Men det giver udgifter på statsbudgettet. Og når man samtidig ønsker endnu bedre afskrivningsregler — forslag i den retning er også bebudet fra regeringens side — så medfører det en nedgang i indtæg-

[Orla Møller.]

terne på statsbudgettet. Derfor kunne jeg godt drille hr. Poul Schlüter en lille smule med at sige, at her har man altså en illustration af, hvor vanskeligt det er at være sparsommelig, når det drejer sig om statsbudgettet.

Her kunne hr. Poul Schlüter komme i den situation, at hans foreslåede 2,2 milliarder kr. alligevel ikke slog til, når det drejede sig om besparelser. I øvrigt skal jeg kort sige i den forbindelse, at der ind under de 2,2 milliarder kr. er regnet adskillige af de besparelser, som allerede er foreslået af regeringen. Men jeg skal ikke grave mere i dette ud over at konstatere, at der var en meget stærk åbenhed til stede hos den konservative ordfører, både når det drejer sig om at komme til at drøfte økonomisk demokrati, når det drejer sig om at drøfte folkeskolens forhold, og — her noterer jeg også med stor glæde åbenheden — når det drejer sig om at nå frem til et forsvarsforlig i løbet af den kommende samling.

Jeg noterede den samme åbenhed hos venstres ordfører, hr. Poul Hartling. Ja, man kunne måske oven i købet sige, at det var fra den side, de mest positive udtalelser om fair play over for regeringen kom. Jeg havde ganske vist den fornemmelse, at selv om der var tale om en fredningsperiode på ubestemt tid, så kunne man aldrig vide noget om, hvor længe denne fredningsperiode ville vare; men det var i hvert fald en meget åben og meget venlig tale, der blev holdt af hr. Poul Hartling.

Der er to punkter i denne tale, jeg godt vil stoppe ved. For det første problematikken omkring det økonomiske demokrati, hvor hr. Poul Hartling sagde, at hvis man derved forstår ordninger, der stiller den enkelte lønmodtager friere og stærkere, så er man positivt indstillet, men derimod har man ingen som helst sympati for ordninger, der fører til en stor central fond. Jeg har ikke tid til at belyse, hvordan disse to udtalelser egentlig kan komme til at stride imod hinanden, men jeg er overbevist om, at hvis man vil tage sit udgangspunkt i den første sætning, så vil man blive nødt til også under en eller anden form at have en fond. Om den så skal være stor og centralt styret osv., det ved jeg ikke, men hvis man lægger vægten på at sætte den enkelte lønmodtager i en

situation, hvor der bliver fordel ved det økonomiske demokrati, så bliver man også nødt til at vurdere, hvordan man får alle offentligt ansatte inden for kommuner og stat med ind i denne ordning, og så kan det vistnok ikke undgås, at man må finde frem til en eller anden form for fond. Det er på dette punkt, LO-forslaget trækker nogle synspunkter op, der nok er værd at overveje.

Det andet, jeg vil knytte et par bemærkninger til, er hr. Poul Hartlings gentagne kritik af valget af datoen for folkeafstemningen. Jeg har personlig altid haft den opfattelse, at når denne dato skulle lægges til rette, måtte det ske under den største hensyntagen til nordiske landes situation, og vi har her i dag hørt om to væsentlige forhold i forbindelse med Norges og Sveriges situation, som gjorde det valgte tidspunkt nødvendigt. I øvrigt vil jeg gerne have lov til at gøre opmærksom på, at jeg har den personlige opfattelse, at vi fik et vældig positivt resultat, netop fordi vi kom til at ligge på det tidspunkt, vi gjorde, så jeg står altså helt og fuldt bag den beslutning, der i sin tid blev truffet.

Hr. Niels Helveg Petersens indlæg har økonomi- og budgetministeren allerede udtalt sig meget positivt om. Man fik næsten den fornemmelse, at de radikales ordfører sammen med økonomi- og budgetministeren ikke alene kunne udarbejde et 5 punkts program, men også et 5 års program, hvis de gik i enrum og drøftede det. Jeg mener, at det oplæg, der kom fra hr. Niels Helveg Petersens side, på mange væsentlige punkter svarer til det, der er socialdemokratisk politisk målsætning, og derfor må der være nogle muligheder for i de drøftelser, vi skal have om den kommende økonomiske politik, at finde frem til nogle fælles resultater.

Jeg har sat en tyk streg under en sætning, der lød: i forbindelse med forsvarslovforslaget må de partier, der vil, gennemføre det, hvis det ikke kan blive bred enighed om det. Jeg skal nok i den forbindelse lade være med at lægge for stærk vægt på, at der måske her blev spillet op til en situation, hvor 2 partier i fællesskab kunne klare det, men jeg har på det punkt stadig væk den opfattelse, som hr. Niels Helveg Petersen havde som forudsætning, at vi stiler imod det brede forlig.

[Orla Møller.]

I forbindelse med hr. Gert Petersens indlæg vil jeg sige, at jeg har ikke nogen tyrkertro på, at de politisk-økonomiske metoder, man anvender for øjeblikket, absolut er de helt ideelle. Jeg er ikke økonom af profession, men jeg har den opfattelse, at adskillige økonomer både i dette land og også andre steder i verden er ved at være overbevist om manglerne ved de økonomiske metoder, vi hidtil har anvendt for at dirigere og styre den økonomiske udvikling. Sagen er blot den, at der findes for øjeblikket ikke nogen bedre end dem, vi anvender, og derfor er vi nødt til at følge den, skal vi sige forholdsvis traditionelle vej, som regeringen på det punkt har lagt op til. Jeg vil godt i forbindelse med sparebestræbelserne sige, at her er der taget det hensyn, at det ikke skal komme til at gå ud over de svageste grupper i samfundet, og at besparelserne ikke får et sådant omfang, at vi sætter mekanismen i det økonomiske liv i stå.

Om hr. Gert Petersens minimumsforslag vil jeg gerne sige, at de fordrer meget nøje overvejelse. Jeg er helt sikker på, at på nogle af punkterne vil vi nok kunne finde frem til fælles opfattelse af tingene mellem SF og socialdemokratiet, men på den anden side er jeg lige så overbevist om, at der vil være nogle af disse 5 eller 6 punkter, der blev nævnt, hvor det vil blive umådelig svært at komme til enighed.

I problematikken omkring inflationsgevinsterne er jeg helt sikker på, at det parti, jeg repræsenterer, er lige så positivt og lige så energisk indstillet, som hr. Gert Petersens parti er; her må samfundet i allerhøjeste grad være opmærksom og se at få nogle af disse arbejdsfrie indkomster inddraget til gavn for samfundets udvikling.

Jeg har hæftet mig ved udtalelsen om, at en politik til gavn for den brede befolkning vil gøre SF rede til et samarbejde. Man kan vel vanskeligt forestille sig, at den socialdemokratiske gruppe ikke ville være med til at føre en sådan politik, så jeg sad og blev

meget beroliget, da jeg hørte hr. Gert Petersen tale.

Det er muligt, at denne debat har fået sit rolige, velafbalancerede forløb ved, at vi i højere grad end tidligere har koncentreret os om fremtidspolitik. Der har været meget lidt af, at vi har drillet hinanden med fortidige problemstillinger. Det kan godt være, at den altomfattende debat, vi har været igennem i forbindelse med EF-problematikken, ligefrem har drevet os i retning af at se fremad. Det er en meget positiv ting at få noteret, og jeg føler mig overbevist om, at kan vi i stærkere grad lægge os på diskussion om fremtid fremfor diskussion om fortidige fejl, fejltagelser eller forskellig opfattelse af tingene, så vil det være langt lettere at nå til positive resultater, også i forbindelse med de meget afgørende og omfattende forslag, der skal behandles i denne og kommende samlinger.

Poul Schlüter: Mine bemærkninger her under anden omgang af åbningsdebatten kan jeg gøre ganske korte, og det har jeg to gode grunde til. Den ene er, at min tale i går var meget klar; jeg forstår, at den er heller ikke blevet misforstået af nogen, og slet ikke af statsministeren, og det er jeg glad for. Den anden gode grund er selvfølgelig, at det tjener ikke noget formål at ville forsøge at holde rivegilde med en statsminister, som kun har haft regeringsansvar i ganske få dage.

Økonomi- og budgetministerens svar i formiddags har jeg ikke mange bemærkninger til. Jeg synes, det var rigtigt, at økonomi- og budgetministeren fremhævede det store ansvar, som kommunerne har for den samlede udvikling i samfundsøkonomien, og jeg er enig med økonomi- og budgetministeren i den betragtning, at ofte skyder man nok over målet, når man kritiserer stigningerne i kommunernes udgifter og budgetter. For her i folketinget kan vi i hvert fald ikke fri os selv for det ansvar, vi pålægger kommunerne igennem lovgivningen. Gør man en

[Poul Schlüter.]

kommunes budget op — jeg er selv gammel kommunemand og ved nok, hvad sådan noget er — når man jo det resultat, at omkring 90 pct. af kommunernes udgifter er normeret af bindende lovregler, som vi andre har foreskrevet kommunerne. Det skal vi bare gøre os selv fuldstændig klart, og vi skal sige til os selv, at hvis vi vil give kommunerne bedre muligheder for lavere budgetter og mere tilbageholdenhed med nye udgifter, så er det nok først og fremmest de love, vi herinde skriver, som skal ændres.

Men det tror jeg til gengæld også vi skal se på, og derfor mener jeg, at en tanke som den, det konservative folkeparti så stærkt har fremhævet om normerne og standarderne, som binder kommunerne for stærkt, er en tanke, vi må have arbejdet igennem hurtigt. Dette arbejde startede jo allerede i den borgerlige regerings tid, og jeg synes oprigtigt talt, at det siden er gået meget, meget langsomt. Der skulle jo helst ikke være risiko for, at vi heller ikke fik disse nye regler gennemført i den nuværende regerings tid. Så vi rykker, og vi vil gerne presse på. Vi vil gerne have, at vi meget hurtigt får lempet disse standarder og normer, så kommunerne får en bedre chance for at tilrettelægge tingene virkelig økonomisk, når de beslutter sig for nye institutioner, eller hvad det nu kan være.

Økonomi- og budgetministeren var også inde på budgetplanerne for de nærmeste år, og han udtalte, at der er ikke sket noget siden septembersamlingen, som endnu er nået frem til ministerens skrivebord. Den udtalelse var jeg ikke særlig begejstret for. Nu fortalte ministeren meget charmerende om det personlige nærdemokrati, han har engageret sig i, og jeg forstår, at det ligger, som det skal. Men jeg håber da ikke, at der i hans ministerium er så lidt medarbejderindflydelse, at tjenestemændene end ikke tør placere de nye dokumenter på ministerens skrivebord. Sådan forstod jeg det næsten.

Jeg har også forstået, at forhandlingerne om de nye budgetter stadig foregår på embedsmandsniveau. Er det nu klogt? Var det mon ikke godt, om omsider ministeren selv tog disse sager i sin forhåbentlig stærke hånd? Jeg føler mig utryg ved, at der nu er gået så mange måneder siden februar, uden at vi er kommet ud af stedet, og uden at

folketinget overhovedet har kunnet inddrages i sparedrøftelserne. Der er altså intet nyt i denne time, men intet nyt er i denne sag ikke godt nyt. Jeg er glad for, at vor spareskitse blev fremsat allerede i september. Så har ministeren i al fald siden haft den på sit skrivebord at kunne arbejde med.

Jeg har også et par bemærkninger til udenrigsøkonomiministeren. Han gjorde jo selv opmærksom på, at i dag var det regeringens et års fødselsdag. Jeg er godt klar over, at det strider ganske mod regler for takt og tone, at vi andre ikke kom først. Undskyld! Skulle der blive flere fødselsdage — og det håber ingen mindre end jeg — så skal vi nok huske at være først med gratulationen.

Jeg var glad for, at ministeren fremhævede, at hvis England nogen sinde melder sig ud af EF-samarbejdet, så er det principielt en bristende forudsætning for Danmark. Jeg var også glad for den klare tilføjelse, at selvfølgelig er der ingen ansvarlige, som i dag kan eller tør sige noget som helst om, hvorvidt vi så skal gå ud. Det må afhænge af de økonomiske og politiske tilstande til den tid, hvis det nogen sinde — hvad jeg tvivler på — bliver aktuelt. Sådan er det. Men vi kan melde os ud. Det er nu fastslået klart, og det er alle i EF-partierne, tror jeg, enige om.

Ministeren sagde, at dette, at vi i Danmark stemte efter Norge, har nok bidraget til, at vi fik den meget høje stemmedeltagelse. Det kan jeg ikke bestride, det er muligt. Til gengæld tror jeg også — og vi taler her om vor tro — at hvis vi i Danmark havde stemt, før nordmændene skulle stemme, så kunne det norske resultat meget vel være blevet omvendt, og det havde nok både norske og danske været tjent med. Det kan ikke hjælpe, at vi skændes om det længere. Jeg nævner det blot, fordi det understreger, at det forhold, at Danmark stemte sidst, har pålagt os en ganske særlig forpligtelse til at søge at hjælpe med at finde frem til en løsning omkring Norges situation.

Statsministeren havde lagt mærke til den udmærkede tale, hr. Adam Møller i går holdt, hvor han bl.a. var inde på problemet omkring dyrtidsreguleringen. Jeg vil gerne sige for al klarheds skyld, at den tale, hr. Adam Møller holdt, mener jeg er i udmærket overensstemmelse med de almindelige tanker i vor gruppe. Dyrtidsreguleringsord-

[Poul Schlüter.]

ningen spiller en meget betydelig rolle både for tjenestemænd og for funktionærer i det private erhvervsliv. Man kan altid diskutere, om man kunne løse disse problemer bedre uden en dyrtidsreguleringsordning. Vi mener nu, at der findes ikke grundlag for at antage, at lønstigningerne ville være mindre, blot fordi vi afskaffede dyrtidsreguleringsordningen; vi kan jo se på andre lande, hvor man ikke har en automatisk dyrtidsregulering. Ordningen går jo ud på, at lønmodtagerne får dækning, men de får det først efter, at prisstigninger, som forøger omkostningsniveauet for enhver familie, er konstateret. Det er muligt, man kan finde en bedre form, men den nuværende tjenestemandsoverenskomst hviler på tjenestemandskommissionens betænkning, og procentreguleringen er et led i denne omfattende betænkning, og det bør man ikke uden videre ændre i efter vor opfattelse. Man skal heller ikke se væk fra, at der jo sker en betydelig nivellering af procentreguleringen i kraft af det høje niveau, vi efterhånden har fået for direkte personbeskatning.

Jeg skal slutte med en ganske kort betragtning over samarbejdsmulighederne, som også statsministeren var inde på. Vi har nu fra alle sider taget pænt og høfligt imod den nye statsminister. Jeg er glad for, at statsministeren er realist nok til at forstå, at dette ikke betyder, at han på nogen måde har fået frit lejde. I min gruppe ønsker vi størst mulig medindflydelse på løsningen af de enkeltsager, folketinget i de nærmeste måneder skal beskæftige sig med. Men vi ønsker samtidig at arbejde for at skaffe landet et andet regeringsflertal. Sådan ligger det, så er det sagt. Så ved vi, hvor vi står.

Jeg er glad for, at statsministeren nævnte det konservative folkepartis landsråd her i weekenden i Sønderborg, det betyder jo noget for de tusind deltagere i et sådant landsråd at være nævnt i en statsministertale, det ligesom sætter landsrådet i relief, og det er jeg glad for. Men der må ikke være nogen som helst misforståelse. Hverken hr. Ninn-Hansen eller andre sagde noget fra talerstolen i Sønderborg, som ikke var i fuld overensstemmelse med mine bemærkninger under debatten i går. Det er jeg helt sikker på; jeg lyttede meget opmærksomt til den tale, jeg holdt i går.

Nu skal vi i gang med opgaverne, det er det, det drejer sig om, så må det vise sig, hvem der kan samarbejde med hvem om hvad. Det ved vi endnu intet om.

Prøvestenen for statsministeren bliver selvsagt, om der vil blive mulighed for i indenrigspolitikken at skabe resultater, hvor det ikke er forhåndsbetingelsen, at det, socialdemokratiet og de tre oppositionspartier til højre i salen kan blive enige om, også skal have tilslutning fra SF. Det er prøvestenen, det er det, det drejer sig om. Hidtil har en sådan lovgivningsrytme ikke været mulig, vi håber, at den bliver det fremover, men vi ved intet om det. Vi er spændt på, efterhånden som ugerne går og initiativerne spilles ud fra regeringens side, at se, hvad statsministeren ønsker, hvem han vil samarbejde med her i folketinget.

Poul Hartling: Det kan ikke overraske, sagde den højtærede økonomi- og budgetminister, som jo var den første af ministrene her på talerstolen, at samtlige ordførere beskæftigede sig med besparelser. Det kan efterhånden måske heller ikke overraske, at økonomi- og budgetministeren derefter holdt en tale om besparelser, hvor han ikke sagde noget som helst om dem.

Det andet, som var henvendt til mig, drejede sig om forhandlinger med tjenestemændene, hvor jeg havde spurgt, om det, der stod i åbningstalen, også indebar, at man havde tænkt noget over, om man ville tale med tjenestemændene, før arbejdsmarkedets parter kom til deres endelige fase. Her sagde økonomi- og budgetministeren, at han gik ud fra, at jeg vidste, hvad ordet centralisering betød — det ved jeg godt — og derefter svarede han, ikke at de havde overvejet det spørgsmål, men endnu ikke var kommet til noget resultat, nej, han sagde: vi har ikke overvejet dette problem i regeringen. Vi har ikke overvejet, hvordan vi skal gøre det; vi har ikke overvejet, hvornår vi skal gøre det. Jeg må altså konstatere, at her ligesom på det første område var der ingen besked at hente.

Derpå oprullede ministeren et ganske interessant billede af, hvordan arbejdet foregår i økonomi- og budgetministeriet. Man forstår, at mens besparelserne drøftes på embedsmandsplan uden ministerens indblanding, så har økonomiministerens travlt

[Poul Hartling.]

med at henvende sig til budgetministeren, og så må budgetministeren jo svare økonomiministeren. Jeg er heller ikke i tvivl om, at de har det hyggeligt sammen, de to. Men man kunne måske ønske sig lidt mere centralisering, sådan at man også fik tid til at overveje de spørgsmål, som i al fald har en stor samfundsmæssig betydning.

Jeg skal ikke sige mere til den højtærede minister, for i morgen skal der være anden behandling af lovforslaget om udskrivningsprocenten, og så vil jeg gætte på, at man kommer tilbage til det.

Den højtærede minister for markedsspørgsmål og udenrigsøkonomi kom ligesom ordføreren for det socialdemokratiske parti ind på spørgsmålet om afstemningsdatoen, som jeg havde kritiseret. Jeg takker ham for, at han sagde, at vi havde gentaget tidligere bebrejdelser, hvorved han altså klart indrømmede, at dette var ikke bagklogskab, men det er noget, vi har drøftet siden den dag, da hr. J.O. Krag sagde: det skal være den 2. oktober. Vi har igen og igen sagt: dette var en forkert beslutning. Nu skulle vi så få begrundelserne en gang til, sagde ministeren. Mange tak.

Den første begrundelse var en henvisning til situationen i Sverige, idet den højtærede minister sagde, at vi jo ikke vidste, hvordan det ville gå i Sverige; der kunne komme en krise i juni måned, og så kunne vi ikke holde afstemningen i juni. Jeg mener ikke, at den begrundelse holder, for vi vidste jo godt, hvordan de forhandlinger forløb, og vi vidste også godt, at det principielle var i orden, men der var nogle detaljer, der måske kunne blive uenighed om, og forhandlingerne var slut den 22. juli.

Hvis det nu endelig var rigtigt med Sverige, hvorfor kunne vi så ikke holde afstemningen i begyndelsen af september, som vi indtrængende bad om, sådan at det blev før Norge? Her sagde ministeren som den anden begrundelse: det har jo vist sig, at en stor gruppe danskere ikke havde taget standpunkt, før de kendte det norske resultat, så først gik de hen og stemte. Jeg må deraf forstå, at ministeren har den opfattelse, at da Norge stemte nej, så gik et større antal danskere hen og stemte ja. Jeg ved ikke, om det kan påvises eller tænkes; det var i hvert fald

ikke noget, som man kunne tænke sig den dag, man fastsatte datoen.

Og så var der ikke flere begrundelser. Det må få mig til at sige, at det, som det drejede sig om her, nemlig hensynet til de andre nordiske lande, hensynet til Norge fremfor alt, og hensynet til Danmark, har man altså ikke inddraget. Det er klart, at man har stillet alle danske erhvervsvirksomheder, som har med eksport at gøre — og såmænd alle danske erhvervsvirksomheder, lige meget hvad de har med at gøre — vanskeligere, når man giver dem en kortere periode. Det havde været lettere for os alle, hvis vi havde kendt resultatet før den dag, hvor vi faktisk fik det. Jeg glæder mig over det resultat, det er vi jo enige om, men det kunne vi jo også have fået tidligere, og ved at sætte afstemningen til den 2. oktober mener jeg man har skadet Danmark, stillet os ringere, men man har også skadet Norge og dermed skadet Norden. Det, jeg ville med bemærkningen om afstemningsdatoen i går i min tale, var at fastslå, at begrundelsen var taktisk, begrundelsen for at fastsætte den 2. oktober som afstemningsdato var taktisk. Den hang sammen med socialdemokratiets indre vanskeligheder. Der er ikke noget uhæderligt i at have indre vanskeligheder, der er heller ikke noget uhæderligt i at tage taktiske beslutninger, det er da i orden, men jeg vil bare have lov at fastslå, at jeg er yderligere bestyrket i den opfattelse, at det var det, det drejede sig om, da man fastsatte den 2. oktober som afstemningsdato. Nogen anden begrundelse, som kan bære, er ikke givet.

Jeg vender mig derefter til den højtærede statsminister. Dette er jo en debat i dag på baggrund af EF-beslutningen, og det forekommer mig, at statsministerens bemærkninger i denne sammenhæng viste en fast og god kurs. Han sagde: Danmark går ikke ind i EF for at bremse eller forsinke udviklingen, men for at præge den ud fra vore synspunkter, for at deltage i samarbejdet, for at varetage danske interesser. Danmark kan yde et konstruktivt, pragmatisk bidrag til Europasamarbejdet. Det forekom mig, at den slags ord og det afsnit af statsministerens tale var værdige og forstandige ord, som jeg kun kan tilslutte mig. Det er venlige ord, jeg siger til statsministeren, så ville jeg naturligvis være meget glad, om han

[Poul Hartling.]

også hørte dem. Statsministeren svarede på tre spørgsmål, som jeg stillede til ham. Jeg takker for svarene. De var ikke lige gode alle sammen, men jeg takker for de svar, der kom. Det første spørgsmål handlede om, hvorvidt regeringen ville sige noget om, hvad den ville gøre over for efterspørgselspresset, om den ville tilkendegive en vilje til at bremse et truende efterspørgselspres, og også sige noget om, hvordan den ville gøre det. Svaret kom for det første til at gå ud på, at det var lidt malplaceret med en pegefinger, for den almindelige stigning i de offentlige udgifter var nu begrænset til ca. 5 pct., og det lå i hvert fald i underkanten af, hvad man kendte fra VKR-regeringens tid; derfor havde vi ligesom ikke, mente statsministeren, baggrund for at komme med nogen bemærkninger i den retning. Må jeg dertil sige, at det, som skete i VKR-regeringens tid, det var, at vækstraterne for de offentlige udgifter, de reale offentlige udgifter — jeg forstod, at det var dem, statsministeren talte om, og det gør jeg også, altså korrigerede for stigninger i lønninger og priser — viste en linje, nemlig en svagt faldende tendens. I den økonomiske oversigt fra august 1971 står der på side 55, at stigningen i de samlede offentlige udgifter til køb af varer og tjenester kunne beregnes til 7,5 pct. i 1969-70, i 1970-71 var stigningen 6,5 pct., og i 1971-72 var den 5,5 pct., mens man for 1972-73 skønner at den ikke vil blive meget højere end 5 pct. Nu kan vi lidt nøjere sige, hvordan det i virkeligheden gik, og det slår vel meget godt til med en vækst på knap 5 pct. for 1972-73, så godt vi kan skønne det, og vel noget lignende næste år. Det vil altså sige, at man har nedtrappet denne vækstrate trin for trin i VKR-regeringens tid.

Så går vi over til den anden del af spørgsmålet: kan man nu være sikker på, at det vil gå sådan, for det har jo også indflydelse på efterspørgselspresset, hvordan det offentliges forbrug i bredeste forstand er? Her svarer statsministeren, at han vil fastholde en stram politik, men i øvrigt vil han vente og se. Det er vel lidt af det, som nogle har kaldt at føre økonomisk politik, sådan at man kører efter bakspejlet. Nu er det jo godt at se i bakspejlet en gang imellem, når man kører; men hvis man vil køre sikkert og solidt, så må man jo også se fremad, ellers

kunne man måske løbe ind i uanede vanskeligheder. Det med efterspørgselspresset er jo ikke noget, jeg har fundet på, men det er noget, der klart fremgår af den økonomiske oversigt, at det må man vente. Det er rykket nær, og der er mange gode grunde til at tænke sig, at det kommer vi ind i. Derfor må man konstatere, at på det spørgsmål fik jeg ikke noget svar, andet end at regeringen vil vente, til den sådan set er løbet ind i en situation, hvor det måske er for sent, eller hvor det vil være dyrere at gribe ind.

Det andet spørgsmål, jeg stillede, drejede sig om det økonomiske demokrati, hvor jeg spurgte, om statsministeren vil stille sig bag det, som hr. Orla Møller havde sagt til Kristligt Dagblad, at det ville man først komme i gang med i foråret og derefter først endeligt vedtage i næste samling. Dertil svarede statsministeren, at regeringens udspil ville være kendt før den endelige fase i arbejdsforhandlingerne. Det svar vil jeg takke for, for det synes jeg er en rimelig og rigtig ting. Men jeg forstår også, at det er et udspil, sådan at alle kan inddrages i drøftelserne, og jeg tillader mig, da det ikke blev afvist, at forstå det derhen, at en endelig vedtagelse af disse ting først vil ske, når der er kommet en større modning og klaring af tankerne, og at vi altså formodentlig kommer ind i næste samling, før man kommer til nogle endelige bestemmelser. Men udspillet vil altså komme før den afgørende fase i det private arbejdsmarkeds forhandlinger.

Endelig spurgte jeg om lokaliseringspolitikken, hvor statsministeren, sådan forstod jeg det, sagde, at han var absolut positiv over for en styrkelse af de egne, der var svagest stillet, og at han gerne ville imødekomme venstres tanker på det punkt. Det takker jeg naturligvis for, og jeg glæder mig over, at vi kan komme i et samarbejde på det punkt. Jeg vil have lov at føje til, at det drejer sig ikke bare om de tyndt befolkede og svagt befolkede egne. Det drejer sig ikke bare om de områder, hvor en udbygning af egnsudviklingsstøtten kan hjælpe, og hvor man i øvrigt kan gribe ind med støtte. Det drejer sig i virkeligheden også om de tæt befolkede områder. Den skæve befolkningsfordeling er til skade for os alle sammen. Hovedstadsregionen her i Danmark udgør i forhold til landets befolkning en af de stærkeste bymæssige koncentrationer i Europa.

[Poul Hartling.]

Jeg gør opmærksom på, at i andre lande har man taget skridt til at bremse det, man kalder urbaniseringen. Nogle steder er storbyerne blevet sådan, at opgaven næsten er uløselig og i hvert fald meget bekostelig. Det kan vi også se i vore byområder, især i Københavnsområdet. De store problemer om forurening, om trafiksanering osv. er ikke løst, og det rammer som sagt både de tyndt befolkede og de tæt befolkede egne, sådan at de får en ringere trivselsmulighed, dårligere miljø. Derfor vil vi gerne have alle delene med.

Jeg vil gerne gøre nogle få bemærkninger til den ærede ordfører for socialistisk folkeparti, hr. Gert Petersen. Hr. Orla Møller må tilgive mig, at jeg synes, det er lidt mere interessant end at henvende noget til hr. Orla Møller. Den ærede ordfører hr. Gert Petersen udviklede en vældig tro på, at han og hans folk, eller hvem det nu skulle være, skulle styre investeringerne, skulle styre kapitalfordelingen her i landet, og han opregnede noget, han kaldte minimumsforslag, som for mig at se kun ville betyde mere omsvøb, mere fordyrende administration, mere indblanding af embedsmænd eller politiske kommissærer, eller hvad han nu tænker sig.

Den private ejendomsret vil vi gerne værne om fra venstres side. Vi vil gerne have den anderledes fordelt måske, vi vil gerne have den mere udbredt. Der kan være mange ting at tage op, men vi ønsker den ikke udhulet. Man forstod, efterhånden som man lyttede til hr. Gert Petersen, at mens han spiste, så voksede appetitten, for inden han var kommet ret meget længere, så skulle vi nationalisere det hele. Vi skulle nationalisere banker og forsikringselskaber. Vi skulle nationalisere boligbyggeriet og jorden. Hele samfundet skulle under politisk styring direkte. Det er en tankegang, som ligger os så fjernt, som vi kan tænke det. Når hr. Gert Petersen siger, at den industripolitik, som kom frem i åbningstalen, var af en konservativ art, som han ikke kunne følge, så må jeg måske have lov at sige, at den ideologi, som ligger bag ved hr. Gert Petersens tankegang, vel også stammer fra det 19. århundrede. Det er ikke nogen naturlov, at den fremtidige udvikling skal følge en marxistisk tankegang. Vi vil vende os imod det, så stærkt vi kan.

Det var interessant at høre, hvad hr. Gert Petersen havde at sige om samarbejde. Han sagde, at han ville gerne vedkende sig det ansvar, at man havde støttet en socialdemokratisk regering, men det betød ikke, sagde han, at man havde noget medansvar for regeringens almene politik. Det var egentlig en interessant bemærkning. Det må jo betyde, at det er ikke et spørgsmål om, hvad man samarbejder om, men det eneste, det drejer sig om, er, hvem man samarbejder med. Det kan man jo kalde virkelig kærlighed til socialdemokratiet, ægte kærlighed, sådan som det strømmede ud af talen — et tilsagn om støtte, som vel samtidig var et tydeligt smæld med piskan. Man kunne godt sidde og tænke på: hvor mon det egentlig er han viser socialdemokratiet vejen hen? Er det vejen til Finderup lade? Eller hvor skal dette samarbejde ende? Men når han så siger, at hvis bare socialdemokratiet vil gøre noget til gavn for den arbejdende befolkning eller for den brede befolkning — de udtryk kom igen flere gange — så har jeg lyst til at sige, at SF's akademikere og teoretikere, de kan nu engang ikke tage patent på den arbejdende befolkning, hvor gerne de end vil det, og hvor ofte de end siger det.

Jeg slutter med at sige om det mere væsentlige, statsministerens tale, at den forekom mig at være en afbalanceret tale. Vi har en socialdemokratisk regering, vi har en socialdemokratisk statsminister, det er klart, og den politik, de vil føre, er socialdemokratiets. Vi vil gerne samarbejde med dem, men det kan ikke foregå på socialdemokratiets vilkår. Vi har vores linje og vores politik. Så er samarbejdets kunst jo netop at finde den fælles mulige løsning, som vi kan enes om, uden at parterne mister deres identitet. Det er en kunst, der somme tider er øvet her i folketinget. Det er en kunst, der måske også kan finde sin plads i denne samling, hvor længe det nu skal vare, men det betyder ikke, at vi opgiver det, vi står for.

Niels Helveg Petersen: Jeg vil gerne begynde med hr. Gert Petersen, så er det overstået. Hr. Gert Petersen holdt i april måned på SF-kongressen en interessant tale, hvor han bl. a. sagde, at blev det et nej ved folkeafstemningen, så havde SF æren for det. Nu er det jo sådan, at man kan ikke have æren

[Niels Helvøg Petersen.]

for det ene uden også at måtte have ansvaret for noget andet, og jeg vil da sige, at SF bærer jo også et medansvar for den udvikling, vi har haft herhjemme forud for Danmarks tilslutning til fællesmarkedet. SF har med sine stemmer holdt en regering oppe, som førte os ind i fællesmarkedet. Den ting kan ikke diskuteres, og det vil være en del af SFs ansvar.

I øvrigt må jeg sige, at det markedspolitiske afsnit i hr. Gert Petersens tale var en skuffelse. Jeg synes, der var en uklædelig truende tone i det. Det var, som om man nu lagde op til en årelang citatkrig, hvor det, der skulle foregå, var, at vi skulle løbe rundt og finde ud af, hvad hinanden havde sagt og så slå hinanden i hovedet med det. Som om det er en form for diskussion, befolkningen ikke for længst er blevet træt af. Det, der har interesse, er at diskutere de helt konkrete ting, der skal ske i den europæiske politik, ja, da også gerne den langsigtede udvikling, men det drejer sig mere om at diskutere, hvorledes vi kan udnytte disse muligheder, end om, hvorledes vi i al fremtid bedst kan genere hinanden med den folkeafstemning, som er overstået. Det synes jeg er en negativ holdning fra SFs side, som vi altså nu må tage til efterretning. Men jeg vil udtrykke håbet om, at der er andre markedsmodstandere her i landet end dem, som hr. Gert Petersen ved denne tale repræsenterede, som vil anlægge et andet synspunkt, som vil anlægge det synspunkt, at nu drejer det sig om at få det bedst mulige ud af fællesmarkedet, nu da vi er blevet medlemmer.

For at gøre den diskussion færdig én gang for alle: hvilke gyldne løfter er det, vi har udstedt? Jeg er mig ikke bekendt, at jeg har udstedt gyldne løfter. Jeg er mig bekendt, at jeg har advaret imod følgerne af et nej, jeg er mig bekendt, at jeg har sagt, som rigtigt er, at medlemskab giver os et ikke ubetydeligt bidrag til at klare vore balanceproblemer. Men gyldne løfter, det er ikke os. Derfor skal hr. Gert Petersen ikke i de kommende debatter om denne sag, hvis vi skal diskutere det mere, blive ved med at sige, at vi har udstedt gyldne løfter.

Jeg skal herefter henvende nogle bemærkninger til budgetministeren. Hr. Orla Møller sagde, at det jo næsten lød, som om budgetministeren og jeg sagtens kunne blive enige,

hvis vi satte os i enrum. Ja, det tror jeg såmænd også; vi har vel ikke prøvet for alvor, men hvis det kun var os to, så var der måske ikke det store problem. Problemet er jo hver gang opstået, når budgetministeren skulle have regeringen med og skulle have regeringens tilslutning til det, som man havde forhandlet om. Så er det, problemerne opstår. Hvis budgetministeren mødte frem uden regeringen, så gik det jo nok.

I øvrigt vil jeg gerne venligt kvittere for, at budgetministeren ofrede min tale og de punkter, jeg havde opregnet, så megen opmærksomhed. Jeg opfattede det sådan, at der et langt stykke var en slags principiel enighed om, at de punkter, jeg havde nævnt, det var nogle af de centrale størrelser i den økonomiske politik og dem, vi burde koncentrere os om. Det gjaldt både besparelserne nu og i de kommende år, det gjaldt sigtet med en stærk samordning, styring af den samlede offentlige aktivitet, det gjaldt problemerne omkring det økonomiske demokrati, rationaliseringen af den offentlige indsats og boligproblemerne. Hvordan vi end vender og drejer det, så er dette de centrale størrelser, den økonomiske politik kommer til at dreje sig om.

I forbindelse med den økonomiske politik vil jeg også gerne gøre nogle bemærkninger til hr. Gert Petersen. For mens man altså kan konstatere en i hvert fald principiel enighed om, hvad den økonomiske politik drejer sig om, imellem det, jeg sagde, og det, budgetministeren på regeringens vegne gav udtryk for, så må jeg nok sige, at hr. Gert Petersen i sit økonomiske afsnit i går talte i tunger. Det gjaldt f. eks. det økonomiske demokrati. Hvad betyder det, når hr. Gert Petersen siger, at lønmodtagerne skal ikke købe sig til indflydelse? Jeg ved, at hr. Gert Petersen mener ikke, det betyder, at lønmodtagerne ikke skal have indflydelse. Det kan de få, det kan skabes på mange måder. Men hvorfor så tale om økonomisk demokrati overhovedet? Jeg forstår faktisk ikke, hvad SF efter de bemærkninger, som hr. Gert Petersen har gjort, og som jo ligger i forlængelse af SFs vedtagelser, mener med økonomisk demokrati. Hvis man bare mener, at økonomisk demokrati er skabt ved, at samfundet overtager produktionsmidlerne, ja, så er man jo tilbage til den gode, gamle, men så er der vel egentlig ingen me-

[Niels Hølvæg Petersen.]

ning i, at vi skal diskutere det under overskriften økonomisk demokrati. Alle andre partier her i salen har andre opfattelser af, hvad det centrale er i dette begreb.

I øvrigt vil jeg sige, at hvis man vil forsøge at tale sig fra, at reguleringen af den samlede efterspørgsel i samfundet er en central økonomisk overvejelse — og det var jo det, hr. Gert Petersen forsøgte — så tror jeg, man får meget svært ved at føre økonomisk politik. Hvis man lukker øjnene for, at styringen af efterspørgslen er det centrale led i den økonomiske politik, således som hr. Gert Petersen gjorde det, så synes jeg ikke, der bliver meget tilbage; så bliver der tilbage nogle talemåder og intet andet.

Denne efterlysning af centraliserede beslutninger, når det drejer sig om styring og om planlægning — og hvilke ord man ellers kan finde på — af kreditgivningen, det er en gammeldags økonomisk snak. Det er en metode som intetsteds, hvor den har været forsøgt praktiseret, har været praktiseret med noget held. Hvor man har forsøgt at praktisere denne økonomiske centralisering, er man alle vegne gået bort fra det.

Kun en bemærkning mere om dette afsnit. Hr. Gert Petersen kritiserer regeringen for, at den forspildte en mulighed, da den indførte særtolden eller importafgiften, idet man ikke udnyttede det pusterum, man havde fået. Det er da bl. a. sket med SFs bistand, hvis dette er rigtigt. Nu mener jeg aldrig nogen sinde, denne importafgift har givet et ægte pusterum, men hvis der er forspildt en mulighed, så tror jeg da, vi andre må have lov at sige, at så er denne mulighed forspildt med SFs bistand.

Jeg skal herefter vende tilbage til økonomi- og budgetministeren, som gav en uforpligtende tilslutning og en venlig tilslutning til overskrifterne i det, jeg havde sagt. Det var ikke så forfærdelig konkret, især ikke på det centrale område, boligproblemet, som vi jo må nærme os i løbet af denne folketings-samling. Jeg synes, budgetministeren gik uden om det centrale i det, jeg havde forsøgt at sige. Nu vil jeg gerne citere, hvad Berlingske Tidende meddelte den 5. oktober:

„Danmark skal have en økonomisk-politisk 5 års plan. Forslaget, der er drøftet gennem længere tid, vil blive luftet af

økonomi- og budgetminister Per Hækkerup under folketingets åbningsdebat, der indledes på tirsdag.“

Ja, det tør nok siges, at den blev luftet, for noget mere luftigt har jeg ikke hørt. Der var jo ikke meget indhold i den tale om 5 års planer. Det, vi fik at vide, var, at i forbindelse med P-plan nr. 2, som man forventede skulle være færdig i sommeren 1973, ville man gå i gang med at opstille en sådan 5 års plan. Det er over for dette, vi har sagt: når det drejer sig om den økonomiske politik, så er helheden afgørende, så er det ikke så forfærdelig interessant at få lov til for et parti at være med til at lægge nogle få brikker i puslespillet, det er helheden, der er interessant. Det er derfor, jeg med min tale i går forsøgte at lægge op til, at man løste de økonomiske problemer i en større sammenhæng.

Det var derfor, min opfordring gik på, at vi skulle forhandle om — og at regeringen skulle være indstillet på at indbyde til forhandling om — en sådan samlet plan for, hvorledes vi i løbet af overgangsperioden kunne afvikle vort underskud på betalingsbalancen. Vi har chancen for at gøre det nu, hvis vi styrer efter det, men jeg tager til efterretning, at regeringen mener, at dette arbejde skal foregå sektor for sektor og ikke som led i en samlet diskussion, og at man altså udskyder foreløbig til 1973 opstillingen af en sådan nødvendig og af regeringen selv ønsket egentlig plan.

Jeg skal derefter gøre nogle bemærkninger til statsministeren. Statsministeren sagde, man skal ikke tage glæder og sorger på forskud, og det er da en god regel i mange menneskelige forhold, men det er en kostbar leveregel, hvis man vil føre økonomisk politik. Meget tyder på, ja, jeg vil sige alt tyder på, og regeringens egne oplæg tyder på, at der i løbet af 1973 udvikler sig et meget betydeligt efterspørgselspres, det siges utrykkeligt i regeringens egen halvårsoversigt. Det vil kunne betyde, at vi ikke får udnyttet de muligheder, fællesmarkedstilslutningen giver os, så mulighederne fordulter for en varig opretning af betalingsbalancen. Det ville være tragisk, om man lod denne mulighed slippe bort mellem fingrene, denne chance for en forbedring af betalingsbalancen, som vi får. Den mest barske økonomiske kommentar under fællesmarkedsdis-

[Niels Helveg Petersen.]

kussionen kom efter min mening fra professor Gelting, som sagde: vel, vi får en fordel af tilslutning, men det vil såmænd bare gå sådan, at i løbet af kort tid har vi på sædvanlig måde formøbet den fordel, vi har fået. Vi ville så bare stifte yderligere gæld, således at nettoresultatet ville være, at vi ville være lige langt, at vi ville stadig have strukturproblemet i vores økonomi. Det er det, vi skal undgå, men det gør man ikke, hvis man ikke er indstillet på at se den sandsynlige udvikling lige i øjnene, selv om den måske føles ubehagelig i øjeblikket, selv om det føles, som om man tager sorgerne på forskud.

Statsministeren sagde, at dyrtidsreguleringen, det er en kompliceret sag. Det er jeg enig i, og det har vi altid sagt. Dens fordele og ulemper kan ikke sådan uden videre gøres op, og vi skal da kun opfordre til, at regeringen og statsministeren i holdningen til dyrtidsreguleringen i fremtiden afholder sig fra de meget forenkede udsagn og lægger til grund for vurderingen af dyrtidsreguleringen, at det er en kompliceret sag, hvor forenklingerne ikke skal spille den store rolle.

Om samarbejdsdiskussionen vil jeg sige til statsministeren, at jeg vil meget gerne tjene statsministeren i, at vi holder os ved jorden, begge parter. Samarbejdet, politisk samarbejde, opstår ikke ved flyvegriller, og vi har da også i jordnærhedens interesse noteret os udtalelser fra statsministeren kort efter hans tiltrædelse om, at SF's tilslutning var nødvendig for regeringen.

Men jeg skal i øvrigt kvittere for de venlige og realistiske bemærkninger om et samarbejde fra sag til sag. Vi søger i det radikale venstre indflydelse på lovgivningen, ikke for at diktere noget, men vi ønsker, at regeringen på sin side heller ikke lader sig diktere noget. Vi har synspunkter, vi arbejder for, som vi ønsker realiseret, og vi har derudover også et stærkt ønske om at forhindre, at arbejdet herinde kommer til at foregå på et helt snævert grundlag, der ikke

kan skabe varige, holdbare resultater; det er befolkningen ikke tjent med.

Jeg skal slutte med at konstatere en vigtig kendsgerning, der står tilbage efter denne debat, nemlig at SF har meldt sig ud — fortsat — af den europæiske politik. Når det kommer til at dreje sig om Danmarks linje inden for De europæiske Fællesskaber, har SF meldt fra. Man har sagt: ikke alene var vi modstandere, vi ønsker også at arbejde for vor udmeldelse, vi vil ikke have med sagen at gøre. Det vil også efter den 2. oktober være sådan, at de partier, der har stået bag tilslutningen, vil komme til at bære Danmarks politik inden for fællesmarkedet.

Gert Petersen: Jeg vil gerne starte med at sige til den forudgående ordfører, at jeg kan forsikre ham om, at SF har ikke meldt sig ud af dansk politik, og vi er altså stadig væk nogle, der — helt naivt, måske — har den opfattelse, at det er dansk politik, der er det vigtigste. Her har SF ikke meldt sig ud, og hvis man lider under en tvangsforestilling i den retning, tror jeg nok, man vil blive klar over det i de kommende måneder. Det tror jeg er langt mere afgørende.

Jeg vil godt sige til hr. Poul Hartling, der jo bekymrede sig så meget over akademikerne i SF og vores eventuelle patent på den arbejdende befolkning, at vi tager ikke, og SF tager ikke, patent på den arbejdende befolkning. Den indflydelse, vi måtte have, den afgør befolkningen selv, den afgør vælgerne selv, og vi taler så med den autoritet, som vælgerne giver os.

Må jeg lige føje til — om jeg så må sige os akademikere imellem — at med hensyn til Finderup lade forholder det sig sådan, at der egentlig ikke rigtig er nogen, der ved, hvad der skete, hvordan det gik for sig, hvem der var de skyldige, ja, man ved end ikke, hvor Finderup lade befinder sig, hvor den har ligget. Så jeg tror, at vi skal lade den slags billeder ligge.

Jeg vil også gerne sige, at når jeg sagde, at SF ikke har noget medansvar for rege-

[Gert Petersen.]

ringens almene politik, er det da meget naturligt. For vi indgår ingen forhåndsftaler og har ikke indgået forhåndsftaler med denne regering. Omvendt ville man jo så kunne hævde, at regeringen havde et medansvar for SFs politik, og det ville jeg egentlig tilbagevise. Men man diskuterer, som om der ligger et særligt forhold ud over den omstændighed, at de to partier, socialdemokratiet og SF, i en række af de aktuelle programpunkter ligger tættere op ad hinanden end f. eks. venstre og socialdemokratiet. At der ud over dette skulle være et specielt forhold sådan fra dag til dag imellem disse to partier, imellem regeringen og SF, er ikke tilfældet.

Derfor må jeg også sige til hr. Niels Helveg Petersen, når han hævder, at det også er vores ansvar, at det pusterum, som måtte kunne være skabt gennem særtolden, ikke blev anvendt, at vi på ganske normal parlamentarisk vis — og hr. Niels Helveg Petersen kan slå tilbage i Folketingstidende — har opfordret regeringen til at bruge dette pusterum, og det har man altså af den ene eller den anden grund ikke villet. Jeg formoder, det havde noget med EF-udsigterne at gøre, men vi har så sandelig opfordret regeringen til det på ganske normal vis. Det hjælper ikke, at man prøver på her at konstruere et særligt forhold. Hvis SF var medlem af regeringen, hvis vi var et regeringsparti, så var det i orden, så kunne man rette den slags bebrejdelser mod os, men det er ikke tilfældigt, at vi ikke er det.

Dernæst et par bemærkninger yderligere til hr. Poul Hartling, som var bekymret over, at jeg ville nationalisere banker, boligbyggeri, jord osv. Ja, det ville jeg meget gerne, og jeg håber, at der engang bliver tilslutning i befolkningen til det, så det kan ske på fuldt demokratisk vis. Men jeg er ikke enig, og jeg har ikke brugt ordet centralisering; SF er ikke tilhænger af en overdreven bureaukratisk centralisering. Men når hr. Poul Hartling siger, at jeg dermed mener, at hele samfundet skal under politisk styring, så må jeg sige, at det er vores opfattelse, at det, der faktisk bør ske — og før eller senere vil ske — er, at alle de afgørende beslutninger i samfundslivet kommer til at foregå under ansvar over for befolkningen. Det, der er tilfældet i dag, er, at beslutnin-

ger vedrørende anbringelse af over 20 milliarder kr., investeringer i det ene eller det andet, foregår uden noget som helst ansvar over for den befolkning, som må lide under det, hvis disse beslutninger er forkerte. Man kan ikke drage nogen til ansvar, politisk ansvar, for dem; det er noget, som dette folketing ikke har noget med at gøre, og det er den situation, som vi mener det er vigtigt at få forandret.

Jeg tror, jeg skal føje til over for hr. Niels Helveg Petersen, som var ked af, at jeg sådan lagde op til en årelang politisk citatkrig, at jeg er i og for sig ikke interesseret i årelange politiske citatkrige, men hvis det er meningen, at man nu sådan skal glemme, under hvilke forudsætninger Danmark gik ind i fællesmarkedet, hvad der blev sagt før den 2. oktober, så bidrager vi naturligvis ikke til det.

Der sker jo mange ting. Jeg mærkede mig, at hr. Niels Helveg Petersen i sit første indlæg var glad for, at åbningstalen her i afsnittet om fællesmarkedet var anderledes konkret og — han brugte ikke udtrykket offensiv, men det var sådan meningen — i modsætning til, hvad handelsministeren sagde i foråret. Det var hr. Niels Helveg Petersen, som mærkede sig den forskel; men dengang var handelsministeren jo også alt for forsigtig, sagde hr. Niels Helveg Petersen. Han må have mig meget undskyldt: vi er en del, som vil interessere os for de glidninger, der måtte forekomme fra den overdrevne forsigtighed, som hr. Niels Helveg Petersen var så bange for, til den vældige dristighed, som nu åbenbart begynder at gøre sig gældende. Men spørgsmålet er, om det ja, man fik hjem, om det ikke var på de præmisser, som blev skabt på den forsigtighed, som kom til udtryk bl. a. fra handelsministeren før den 2. oktober. Derfor kan jeg ikke berolige hr. Niels Helveg Petersen med, at vi nu tier stille om den sag.

Må jeg sige til landbrugsministeren, at jeg har en hilsen til ham fra min partifælle hr. Maigaard, og jeg skal fortælle landbrugsministeren, at han har bragt et solstrejf ind i hr. Maigaards sind. Han vil nu sætte sig hen og vente på de landbrugspolitiske forslag, dog ikke for længe, skal jeg tilføje. I øvrigt håber vi, at denne meningsudveksling ikke har været helt spildt, for så vidt som den sikkert har kunnet ruste landbrugsministeren mod

[Gert Petersen.]

dem, der i eller uden for regeringen — men vel især uden for regeringen — kunne finde på at modsætte sig disse fornuftige forslag.

Dernæst de øvrige ministre.

Økonomiministeren var i og for sig imødekommende over for en række af de betragtninger, jeg havde gjort gældende, og lovede, at man ville overveje dem i regeringen, og det er vi naturligvis meget glade for. Det er rigtigt, at jeg byggede 3 modeller op, en maksimal, og så gik jeg sådan nedefter, til jeg kom ned til det minimale, som jeg altså håber der på nuværende tidspunkt kan skabes en enighed om. Det drejede sig — det må jeg så lige minde om — om en regulering af obligationerne, det drejede sig om et direkte til bankerne og udlånsinstitutterne med hensyn til hovedretningen i udlånsvirksomheden, og det drejede sig om forholdsregler for at få virkelig kontrol med hele pantebrevsmarkedet.

Det var interessant at høre, hvad den i øjeblikket altså lidt personlighedsspaltede økonomiminister havde at sige om kapitalmarkedsrådet. Jeg håber, at personlighedspaltningen ikke i alt for høj grad vil forhindre et videre arbejde med den sag. Jeg skal komme tilbage til spørgsmålet om kapitalmarkedsrådet lidt senere.

Markedsministeren sagde, at Gert Petersen nu altså måtte konstatere, at vi kunne melde os ud igen. Nej, det har jeg aldrig konstateret. Det, jeg sagde, var, at vi tager til efterretning, at folkeflertallet åbenbart har troet mere på det, tilhængerne sagde, end på det, modstanderne sagde, og blandt det, tilhængerne har sagt, også det, at vi kan melde os ud igen. Derfor interesserer det mig, om man siger det samme nu efter den 2. oktober; det gør man, og det skal man ikke have utak for. Jeg står altså bare stadig væk i den ejendommelige situation, at jeg i Bruxelles har hørt det modsatte fra folk i Kommissionen, men den danske regering fastholder altså det standpunkt, at man kan melde sig ud igen, og det er da så udmærket.

Det, det så drejer sig om, er at sikre os, at den danske regering og eventuelt kommende danske regeringer fastholder standpunktet også ud over situationen lige for øjeblikket.

Inden jeg går i gang med statsministerens betragtninger, vil jeg gøre et par bemærk-

ninger til hr. Orla Møller. Vi er tilfreds med det svar, som den socialdemokratiske ordfører kom med på spørgsmålet om inflationsgevinsterne. Jeg håber, at vi her vil kunne samarbejde om et virkelig effektivt indgreb mod inflationsgevinsterne.

Men jeg var lidt skuffet over noget andet i hr. Orla Møllers tale. Hr. Orla Møller sagde, han ikke havde nogen tyrkertro på, at de nuværende økonomiske metoder er ideelle, men, sagde han videre, der findes for øjeblikket ikke nogen bedre end dem, vi anvender; det er jo også, hvad man har hørt fra anden side, dog med den tilføjelse, at hr. Niels Helveg Petersen og andre også anser de nuværende metoder for ideelle.

Men jeg står her med socialdemokratiets 4 års program, som man gik til valg på, og jeg ser i øvrigt i et dagblad, at jeg er meget beskeden, når jeg bare vil have, at socialdemokratiet skal holde sig det program efterretteligt. Nu vel, så lad os lige se på, hvad der står i det program. Jeg citerer:

„Det, der kræves, er en bedre planlægning og styring og bedre anvendelse af det danske samfunds økonomiske ressourcer både af arbejdskraften og af kapitalen. De gamle ensidige liberalistiske metoder, som er benyttet af VKR-regeringen, har ikke kunnet klare opgaverne. Derfor må der en ny politik til.“

Det synes jeg man skulle mærke sig i højre side af salen, måske også i den anden side af salen. Det var, hvad der blev sagt fra socialdemokratisk side før valget. Det er, hvad vi, SF, har bemærket os. Vi går ud fra, man vil kunne samarbejde med os om disse ting, da det er ting, som er kommet fra socialdemokratiet selv. Man skriver videre:

„Den bedre og mere planlagte styring af ressourcernes anvendelse må også gælde byggeriet og den offentlige sektor. En stram finanspolitik vil fortsat være nødvendig, men den løser ikke problemerne. Hovedindholdet i den nye politik må blive nye veje til forøgelse af opsparingen og en bedre styring af den knappe kapital i samarbejde mellem det offentlige og det private erhvervsliv.“

Senere i punkt 7 står det mere konkret:

„Det private kapitalmarked må tilpasses den samlede økonomiske politik. Den knappe kapital må fordeles bedre, end det hidtil er sket. Derfor må der oprettes et

[Gert Petersen.]

kapitalmarkedsråd, som i overensstemmelse med de samfundsøkonomiske hensyn opstiller generelle retningslinjer for den alt for knappe kapitalmængdes anvendelse. Banker, sparekasser, realkreditinstitutter bør med dette formål for øje inddrages i et samarbejde med det offentlige. Der må desuden gennemføres en offentlig repræsentation i alle vore pengeinstitutters ledelser“.

Det sidste agter man altså nu at foreslå. Det er i orden, men det øvrige, dette med de generelle retningslinjer for kapitalmængdens anvendelse, har man hidtil forsømt. Jeg har ikke kunnet spore noget af det i åbningstalen. Det var det, jeg havde nogle kritiske bemærkninger at gøre om, og jeg bemærker mig, at svarende til mine kritiske bemærkninger lyder der jo ros fra den anden side af salen, fordi man ikke kan spore noget af den slags i åbningstalen. Så er der andre ting, som man fra borgerlig side ikke bryder sig om; men altså netop dette.

Dernæst statsministerens betragtninger, hvor jeg ikke kan erklære mig enig i hans syn på fællesmarkedet, men hvor jeg meget gerne vil kvittere for de bemærkninger, statsministeren fremsatte om, at naturligvis må modstandere og tilhængere også kunne samarbejde om mange andre ting; statsministeren gik i øvrigt meget langt i retning af også at fremhæve modstandernes muligheder for og nødvendigheden af, at de gør sig gældende med hensyn til den videre udformning af Danmarks politik, og det er naturligvis noget, som ligesom kan jævne vejen for løsningen af nogle problemer.

Men i øvrigt gjorde statsministeren nogle bemærkninger om erhvervslivet i den nye situation, og dér er jeg ked af, at statsministeren ikke gik ud over det, der stod i åbningstalen. Det kunne han måske ikke, men jeg gentager, at dette med at forbedre afskrivningsreglerne for erhvervslivet og dæmpe den indenlandske efterspørgsel, når det bare står helt generelt i al almindelighed, er ikke synderlig imponerende. Jeg bliver nødt til at komme med endnu et citat, nemlig om afskrivningsreglerne. Jeg citerer:

„Der er næppe tvivl om, at afskrivningsreglerne og mulighederne for skattefri henlæggelse til investeringsfonds i virksomhederne faktisk har haft en positiv

virkning på investeringernes omfang, men det må blot fastslås, at denne virkning er opnået gennem en forholdsvis større skat på den øvrige befolkning og en tvangsopsparing hos forbrugerne i det omfang, monopolprægede brancher har kunnet kalkulere salgspriserne på grundlag af de skattemæssige afskrivninger.“

Og videre:

„Fordelingspolitiske overvejelser og ønsker om at sikre den mest effektive anvendelse af kapitalen gennem et mere smidigt kapitalmarked med større konkurrence om lånemidlerne taler imod en yderligere begunstiggelse af selvfinansieringen for at løse erhvervslivets kapitalproblemer.“

Jeg synes, det er så udmærket, jeg er 100 pct. enig, og jeg er glad for, det er statsministeren, der har skrevet det, blandt mange andre. Der er 5 nuværende ministre, som også har været med til at skrive det, nemlig i rapporten om økonomisk demokrati til LOs kongres. Dér har man altså nogle ganske skarpe bemærkninger at sige om disse afskrivningsregler, og jeg vil endnu en gang advare imod, at man går for langt ad denne vej.

Derimod må jeg naturligvis sige og understrege meget kraftigt, at der var andre ting i statsministerens indlæg, som vi er meget glade for. Vi kan helt åbenbart få et samarbejde i spørgsmålet om udformning af regler vedrørende arbejdsret og arbejderbeskyttelse, hvor vi ser principielt ens på tingene, kunne jeg forstå. Nu nævnte jeg ganske vist også arbejdsformidlingen. Tiden tillader mig ikke at gå ind i detaljer i den sag, men jeg mener, at man bør anlægge de samme hovedprincipper, som jeg gjorde gældende for arbejdsret og arbejderbeskyttelse, på arbejdsformidlingen, og det vil nok sige, at nogle ændringer dér vil være nødvendige.

Lad mig sige til allersidst, at man har sagt meget her om samarbejde. Det er jo en tradition under denne debat, og det kan ikke røre mig så forfærdelig meget, for det oplever man hvert år ved denne tid.

Jeg kan sige, at vi er også indstillet på et sagligt samarbejde om de saglige problemer, men jeg må føje til, at der er også en række principielle problemer, og der er grænser for, hvor meget de kan udvandes. Det mandat, vælgerne har givet os, er vel et mandat i

[Gert Petersen.]

overensstemmelse med de valgløfter, som vi har givet til vælgerne, og det må betyde, at der er grænser, når det kommer til principielle spørgsmål, for SFs samarbejdsvilje. Vi kan ikke yde støtte, som jeg sagde tidligere, til en konservativ politik, og slet ikke, når der bør være flertal for andet, for noget bedre end en konservativ politik.

Guldberg: Når jeg tager ordet igen, er det, fordi jeg har den opfattelse, som også er bekræftet af indlæg fra ministeren for offentlige arbejder, at vi med hensyn til hensigter og mål ser meget ens på tingene, og så synes jeg, det er rigtigt at være omhyggelig med også at få dækket ind, hvis der skulle være mulighed for, at der alligevel er visse misforståelser.

Jeg vil gerne for det første sige, at jeg opfatter det, som vi skal beskæftige os med i den kommende samling inden for trafikområdet, sådan, at vi skal lave en plan, og deri må der indgå dette, at det er en samtidig beslutning om mange ting, som ikke skal laves samtidig. Ellers er der ingen mening i det, for hvis det bare er at beslutte, at alting skal laves på én gang, så kalder jeg det ikke en plan — og jeg er helt overbevist om, at det er det, der er meningen; det lå også i ministerens svar.

Men dér, hvor jeg gerne ligesom ville prøve at sikre mig, at der ikke er nogen misforståelse, var — det er måske noget, jeg selv har givet anledning til med min måde at sige tingene på — i omtalen af spørgsmålet om ressourcer. Jeg er enig i og sagde også udtrykkeligt, at der ikke er tvivl om, at disse opgaver, også selv om de lægges i en plan over en vis periode, er af en sådan størrelse, at de både med hensyn til arbejdskraft og med hensyn til kapital ligger ud over, hvad man har fornemmelsen af vi kan magte, når vi ser det i sammenhæng med de meget store erhvervsmæssige udviklingsmuligheder, folkeafstemningen har givet os og ændringen af markedsforholdene i Europa giver os — de skal også udnyttles.

Min begrundelse for ikke mindst i spørgsmålet om det skandinaviske samarbejde at nævne dette som en mulighed, var imidlertid ikke den, at man derved trak nogle ressourcer til, som man ellers ikke havde. Men jeg føler mig helt overbevist om, at det gæl-

der alle disse vigtige dele af det, at de har en sådan interesse, at Danmark som eneadministrator af disse ting udmærket, hvis vi vil, kan tilvejebringe disse ressourcer både i form af kapital og arbejdskraft ud over det, der er til rådighed i forbindelse med disse projekter. Det tror jeg også ministeren mener. Meget vel, hvis vi vil. Det er derfor, der er en anden situation, og det er derfor, jeg har rejst den sag. Det er derfor, der formentlig er en anden situation i det nordiske eller skandinaviske samarbejde, hvor man vel nok må sige, at det på et tidligere tidspunkt kunne få karakter af, at vi fra dansk side ligesom søgte hjælp til bl. a. at løse den meget store opgave, der her er tale om, og hvor det måske — det ved jeg ikke — var medvirkende til, at vi ikke nåede længere. Det, jeg så gerne vil have præciseret nu, er, at vi i den tidligere regering, hvor jeg jo havde ansvaret for dette, nødvendigvis måtte konstatere, at der ikke var den basis under de dagældende forhold, og jeg synes ligesom jeg skylder at gøre opmærksom på, at situationen nu efter min opfattelse er anderledes end den, jeg måtte konstatere: at det nu ikke i og for sig så meget er spørgsmålet om ressourcer, men om, at der findes en fælles skandinavisk interesse i, at den sag bliver ordnet på en måde, som vi alle sammen er med til, og det er efter min mening noget andet.

Måske må jeg have lov til, nu da jeg har taget ordet igen, at komme med en enkelt bemærkning til noget, som statsministeren kun lige berørte i sit indlæg, også med henblik på eventuelt at undgå fejlfortolkning eller misforståelser. I forbindelse med spørgsmålet om formuekoncentrationer omtalte statsministeren boligområdet som et særligt formuekoncentrationsområde — sådan opfattede jeg det i hvert tilfælde. Jeg vil gerne spørge, om ikke det er en forkert opfattelse. For i hele omtalen af økonomisk demokrati, sådan som det beskrives også af statsministeren her, forstår jeg det på den måde — vi kan godt sige, vi bruger etiketter, somme tider bruger vi nye etiketter på ting, vi har set før — at nu vil man gerne gøre et stykke arbejde for at brede adgangen til at være ejer og medejer ud til den videst mulige del af befolkningen, deriblandt også dem, der er med til at producere. Men hvis dette er synspunktet, må man vel nok sige,

[Guldberg.]

at hvis der er noget område, hvor der især lig grad er både muligheder for og let adgang og en vældig tendens til af sig selv at brede ejer- og medejersynspunktet ud til praktisk talt alle, så er det netop boligområdet. Hvis det skal forstås på den måde, at det netop er ejertanken, ejertanken som mulighed for at blive ejer af sin lejlighed, ejertanken i form af andel og vel at mærke virkelig andel, ikke bare en eller anden form for ret til et depositum, som man dårligt nok ser igen, så ville jeg gerne høre det, fordi jeg synes, det åbner for et af de vanskelige punkter, der hidtil har været i den boligpolitiske situation.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Det er alene for en kort bemærkning, inden jeg skal forsøge at besvare hr. Guldbergs sidste spørgsmål. Der er stadig væk et enkelt punkt, der står lidt uklart for mig. Mener hr. Guldberg enten, at vi efter at være indtrådt i fællesmarkedet har fået flere nationale ressourcer, således at vi også bedre er i stand til ressourcemæssigt at klare disse store trafikinvesteringer, men dog inden for det nationale plan, eller mener hr. Guldberg, at EF-situationen og den fællesskandinaviske interesse for at blive nu her på Saltholm gør, at der er stærkere grundlag for ikke alene at satse på de nationale ressourcer, kapital og arbejdskraft, men også på fællesskandinaviske ressourcer i form af arbejdskraft og kapital?

Jeg synes, der er lidt uklarhed, i hvert fald for mig, som jeg godt vil have klaret, inden jeg søger at besvare spørgsmålet.

Guldberg: Ja, det er min opfattelse, at de ekstra ressourcer, vi skulle have for at løse disse opgaver — jeg tænker ikke alene på lufthavnen, jeg tænker også på øst-vest forbindelserne i Danmark — har vi kunnet hente hjem både før og efter EF-afstemningen, hvis vi ville, men det er min opfattelse, at EF-afstemningen, den svenske frihandelsaftale og mange andre ting har øget mængden af opgaver, som vi skal løse med de ressourcer, vi har til rådighed, både dem, vi har, og dem, vi kan hente.

Det er altså ikke det, der er det centrale, og det er det, jeg gerne har villet præcisere over for ministeren. Det centrale er, at nu

tvinges vi til og må vi nødvendigvis løse nogle af disse opgaver; derimellem er der én, som var særlig egnet til at tage i skandinavisk sammenhæng.

Moses Olsen: Under denne første debat efter EF-afstemningen vil det vel være naturligt, om jeg indledningsvis beskæftiger mig med et spørgsmål, som jeg mener er forbundet med afstemningsresultaterne i Danmark og Grønland.

Under markedsdebatten den 26. april i år bragte jeg spørgsmålet om separat afstemning i Grønland på bane. Jeg begrundede det med, at de faktiske forhold og forudsætninger, ud fra hvilke vi i Grønland skal tage stilling til EF, er ganske væsensforskellige fra de forudsætninger, man i Danmark skal stemme ud fra, når man ser bort fra de naturligtvis gældende formelle, statsretlige forudsætninger, som vi har tilfælles med Danmark.

Regeringen ønskede dengang ikke at medvirke til sådanne arrangementer og fastholdt, at Grønlands og Danmarks stemmer skulle udgøre én pulje. Grønlandsministeren sagde dengang — det står i Folketingstidende 1971-72, sp. 5487 —:

„Jeg vil understrege, at denne afgørelse er truffet ud fra grønlandske forudsætninger.“

Grønlandsministeren henstillede også dengang — vistnok med adresse til mig — at det vil være rigtigst, at vi i denne sag, det vil sige EF-sagen, prøver at holde os til realiteterne og ikke nærer ønskedrømme.

Efter afstemningsresultatet i Grønland kan man jo diskutere, hvem der har holdt sig til realiteterne, og hvem der har næret ønskedrømme, når det gælder Grønland. Afstemningstillene i Grønland taler jo deres tydelige sprog om de grønlandske forudsætninger, og regeringen kan vel ikke mene, at de godt 70 pct. af de afgivne stemmer, der sagde nej, skulle være blottet for enhver sans for realiteter. Til trods for et klart og utvetydigt nej ud fra grønlandske forudsætninger først og fremmest blev Grønland sparket ind i EF.

Men hvorfor sagde grønlænderne egentlig så klart nej til EF?

Der er kommet nogle kommentarer til resultatet fra forskellige sider. Jeg har hørt nogle, der tilskriver resultatet usikkerhed

[Moses Olsen.]

hos de allerfleste grønlandere og påstår, at EF-modstanderne har spillet på den usikkerhedsfølelse. Den politiker, som Grønlands radioavis lod optræde som EF-modstandernes talsmand, kort efter at resultatet forelå i Grønland, sagde bl. a., at det grønlandske nej viser, at Grønland endnu ikke er rede til at træde ind i EF, og at grønlanderne sikkert har følt deres egen utilstrækkelighed og derfor har stemt nej.

Grønlandsministeren sagde i Grønlands radio som en kommentar til de mange nejstemmer, at der har været en meget følelsesbetonet propaganda om det at være grønlander. Jeg og andre ledende modstandere i Grønland er helt uenige i disse vurderinger. Naturligvis var der nogle også i Grønland, ligesom hernede, som var usikre. Men når man siger, at Grønland ikke er rede til EF, lyder det jo, som om vi har gjort vort bedste for at forberede os til en tilslutning, vi altså ikke kunne leve op til; det lyder i hvert fald sådan. Jeg personlig kan ikke tilslutte mig denne vurdering, idet jeg aldrig har ønsket tilslutning.

Jeg har været med i den grønlandske EF-debat hele det indeværende år, og jeg mindes ikke, at modstanderne har ført en meget følelsesbetonet propaganda, og slet ikke om det at være grønlander. Det er en helt forkert vurdering.

Men Grønlandsministeren og landsrådets formand havde en efter min mening ret følelsesbetonet annonce lige før afstemningen, som sagde, at vi gennem et ja sikrer vort lands fremtid og det nødvendige tilhørsforhold til Danmark bedst.

Det kunne have været meget interessant at se denne annonce, hvis Danmark havde sagt nej. Jeg mener, at Grønland har sagt nej først og fremmest for at beskytte sine interesser, og fordi forhandlingsresultaterne er blevet utilstrækkelige med tiden, idet de var fremsat under andre omstændigheder end de herskende i dag.

Jeg mener også, Grønlands nej er interessant derved, at vi jo har mange års erfaringer som minoritetsgruppe, hvor vi i de seneste årtier har oplevet stærke samordningsbestrebelse mellem majoritetssamfundet og minoritetssamfundet. Jeg mener derfor, vi i høj grad var velkvalificerede til at tage stilling til EF, og jeg er uenig med de politike-

re, som har sagt, at oplysningen har været alt for mangelfuld. Ja, måske har vi i visse henseender været bedre kvalificeret end mange danskere hernede, hvor man jo hidtil ikke har haft mulighed for at erhverve sig samme erfaringer som minoritetsgruppe, som vi har gjort. Men nu har flertallet hernede jo besluttet sig til at høste sådanne erfaringer.

Vi gjorde vort bedste for at medvirke til, at man blev forskånet for det.

Selv om jeg absolut ikke ønsker, at vi begynder EF-debatten forfra, kan jeg ikke lade Grønlandsministeren slippe så let, især på grund af hans sidste radioforedrag forud for afstemningen i Grønland. Jeg synes, at han her trak debatten ned på et så lavt plan, at det balancerede i meget betænkelig nærhed af det utilladelige. Jeg skal forskåne dette ting for detaljer, men det korte af det lange er, at Grønlandsministeren med udgangspunkt i EF-modstandernes pjece om Grønland og EF nærmest betegnede mig, og man kan sige dermed andre grønlandske modstandere, som en samling løgnere og henstillede til vælgerne i Grønland, at man ikke skulle lytte til vore løgne, men at man skulle stemme ja på grundlag af de eneste sande og rigtige oplysninger, der findes, nemlig de oplysninger, som ministeriet og regeringen har udarbejdet.

Jeg gør altid mit bedste for at respektere mine politiske modstandere, især når de kæmper med rene våben, men jeg må sige, at her sætter jeg grænsen, og denne grænse bliver ikke nem at flytte, inden for som uden for fællesmarkedet.

Der sprænges jo meget i Grønland til byggemodning, vejarbejde osv. hvert år, og vi har mange erfaringer for, at uoverlagte sprængninger nemt kan forårsage revner netop dér, hvor der ikke skulle være revner. Men alligevel kunne det være af en vis interesse at høre, om det er regeringens holdning til de grønlandske EF-modstandere, der er kommet til udtryk gennem Grønlandsministerens foredrag, eller om det er et personligt foredrag, for foredraget indeholder nemlig også advarende oplysninger om, at det forlag, hvor pjecen er trykt, er befolket med meget venstreorienterede personer, der sågar tæller kommunister imellem sig, og at det sikkert derfor er modstandernes hovedmotiv at holde Grønland borte fra den vest-

[Moses Olsen.]

lige verden med den hensigt at søge at få landet tilknyttet østblokken i stedet for. Det er helt nye toner i Grønlands EF-debat, som vi har været forskånet for hele vinteren igennem.

Jeg synes i og for sig slet ikke om at tale om dette her, jeg synes, det er ubehageligt og på sin vis pinligt, men eftersom jeg ikke har haft mulighed for at kommentere det andetsteds, synes jeg ikke, vi kan lade sådanne påstande svæve frit i luften uden kommentarer.

I øvrigt skal jeg bare konstatere, at to grønlandere i forreste politiske position, Grønlandsministeren og landsrådsformanden, står med en meget lille procent bag sig i EF-spørgsmålet.

Grønland har sagt klart nej, men kommer ind i EF på grund af de danske ja-stemmer. Og hvad så, er der nogen, der spørger, hvad sker der så? Man kan betragte sagen fra to synsvinkler. Ser man på sagen ud fra de formelle forudsætninger, der er gældende i dag, må man sidestille det grønlandske nej med f. eks. det københavnske og konstatere, at en gruppe af landets borgere har haft en anden opfattelse end flertallet, men det er der jo ikke noget at gøre ved. Det er en enkel og ud fra sine præmisser rigtig holdning.

Men ser man derimod sagen ud fra de reelle naturgivne forudsætninger — og dem betragter jeg selv som de egentlige grønlandske forudsætninger — er situationen dog ikke så enkel. Selv om vi formelt på papiret er en gruppe danskere på linje med københavnere og andre, kan ingen nemlig bortforklare, at vi er et folk med eget sprog og eget særpræg, og at vore levevilkår og livsbetingelser mere svarer til de norske, færøske og islandske, end de svarer til de danske. Det er noget, der står fast og ikke er til at ændre. Og det er altså helt klart, at det er et demokratisk grønlandsk ønske, at Grønlands tilknytning til EF ikke skal svare til den danske. Som ansvarlige politikere må det nu være vor opgave at føre en grønlandsk politik, der er i harmoni med dette folkets ønske.

På baggrund af udenrigsøkonomiministerens svar til hr. Skovmand og i forlængelse af de udtalelser, der hidtil er faldet om selvstyreordning fra ministerens side og fra andre sider, har jeg tænkt mig, om det måske

ikke er rigtigst i denne situation, at vi begynder at træffe de nødvendige foranstaltninger til en folkeafstemning i Grønland og i mellemtiden siger til de grønlandske vælgere, at ønsker man fortsat en anden ordning med EF end den, vi har opnået ved at komme med sammen med Danmark, så kræver det et ændret tilhørsforhold til Danmark, og så kan man jo, når forberedelserne er truffet, forsøge at foranstalte en folkeafstemning om tilhørsforholdet til Danmark i Grønland. Umiddelbart kan jeg ikke se, at en sådan ændring, hvis man griber sagen fornuftigt an, kan få uønskværdige konsekvenser hverken i Grønland, i Danmark eller i forholdet mellem de to lande, og alle, som har udtalt sig om sagen hidtil, er jo også enige om at diskutere sagen i al fordragelighed. Der er mange ting, der skal overvejes nøje i givet fald. Men hvis Grønlands befolkning gennem en folkeafstemning udtrykker ønske om et ændret tilhørsforhold, må man se at komme i gang alt efter afstemningens resultat.

Jeg kan ganske kort komme med nogle bemærkninger om det forløbne år, som jo startede med, at regeringen tilkendegav at ville se på principperne bag Grønlandspolitikken, således at de skulle komme til at gå ud fra mere grønlandske forudsætninger, end det måske har været tilfældet hidtil.

Jeg vil først bemærke, at Grønlandsministerens gode, rigtige og også modige initiativ i lønpolitikken har glædet os. Jeg synes, det er et initiativ, der er i god samklang med grønlandske forudsætninger.

Men på noget så vigtigt og alvorligt som uddannelsespolitikens område synes jeg, at man har haft svært ved at efterleve sine erklæringer fra åbningsdebatten i oktober sidste år. På baggrund af en lang og animeret debat i Grønlandsrådet henstillede rådet i vinter, at ungdomsundervisningsspørgsmålet søges løst i Grønland, i stedet for at man sender de mange unge til Danmark, hvor der opstår så mange problemer, som også medfører næsten lige så mange problemer, når de unge skal hjem til Grønland og skal køres ind i samfundet én gang til. Men nu er det jo sådan, at ministeren ikke er forpligtet til at følge Grønlandsrådets henstillinger, og ministeriet er nu, konstaterer jeg, gået i gang med at opkøbe eller leje ungdomsskoler her i Danmark på tværs af de henstillin-

[Moses Olsen.]

ger, vi har indgivet. Jeg kunne godt tænke mig at høre, på hvilken baggrund man fortsætter denne politik, som jeg mener er forkert.

I øvrigt mener jeg, at vi i Grønland hidtil har været præget af manglende politiske principper og principbeslutninger fra grønlandsk politisk hold. Når man kigger nøjere efter, konstaterer man, at vi så godt som aldrig har haft noget, der hedder erhvervs politik, i hvert fald aldrig en politisk tilkendegivelse fra landsrådet eller andet kompetent hold af, hvordan man ønsker erhvervs politikken skal drives i Grønland. Vi har en erhvervsstøtte i Grønland, som helt og holdent styres af staten, ganske vist med politikerrepræsentanter i udvalget, men alligevel en erhvervsstøtteordning, som på mange måder unddrager sig den politiske kontrol, og det mener jeg er forkert.

Vi har også i flere år mere eller mere haft en debat om skolen i Grønland, hvor der jo rejser sig flere og flere røster imod den form, vi har. Men jeg vil understrege, at vi stadig væk lever under den uddannelsespolitik, som altid har eksisteret i Grønland, til trods for at vi inden for de sidste år fra politisk hold er kommet med spredte fægtninger om, at nu må principperne ændres. Før politikerne formulerer sig og klart siger til befolkningen, hvilke samfundsmålsætninger der skal arbejdes efter, mener jeg ikke problemerne kan løses tilfredsstillende. Derfor mener jeg, at vi i de kommende år skal forsøge at samle os om at formulere politiske målsætninger i Grønland. Hvis vi mener noget med, at vi vil ændre Grønlandspolitikken, kan vi ikke fortsat leve på de principper, som vi er utilfredse med.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling):

Det statsretlige tilhørsforhold mellem Grønland og Danmark har medført, at den folkeafstemning, der har været om Danmarks og Grønlands medlemskab af EF, har resulteret i, at Grønland med Danmark kommer ind i EF. Dette forhold kan man enten lide

eller ikke lide, og vi har set, at en meget, meget stor del af de grønlandske vælgere har sagt nej til medlemskab af EF.

Hr. Moses Olsen var lidt inde på de mange grunde, der kan have været til dette meget store nej.

Det kan være, at vi, der var tilhængere af Grønlands indlemmelse samtidig med Danmark i EF, ikke har været dygtige nok til at overbevise folk om, at det ville være rigtigt at komme ind i EF. Det kan også skyldes — det har jeg i hvert fald selv personlig oplevet — at jeg på grund af en sygdom ikke har været i stand til at besøge mine vælgere, som jeg plejer, og tale personlig med dem og forklare dem forholdene personlig på det sprog, de forstår, og der kan være mange andre grunde til, at resultatet er blevet sådan, som det er blevet. Men jeg er enig med hr. Moses Olsen i, at usikkerheden har spillet en meget stor rolle. Jeg tror nok, at netop det forhold, at mange vælgere i Grønland har været usikre, har medført, at de har stemt nej, ikke fordi de i og for sig var modstandere af, at vi kommer ind i EF, men mange spørgsmål har de ikke fået rigtigt besvaret, og det har skabt usikkerhed. Jeg kender personlig flere medlemmer af landsrådet, som har sagt nej til fællesmarkedet på grund af deres usikkerhed og ikke på grund af deres modstand.

Det kan ikke nægtes, at argumentationen på det sidste i Grønland er blevet noget følelsesbetonet, ligesom argumentationen var blevet noget følelsesbetonet både i Norge og også her i Danmark. Hvis man grundigt gennemlæser en lille bog, som er udgivet af et forlag, der hedder Demos, og som hr. Moses Olsen har bidraget til, vil man se, at forfatterne til denne bog har advaret de grønlandske vælgere mod at sige ja til EF af grunde, som var så følelsesbetonede og så forkerte, at det for os har været nødvendigt at tage til genmæle på en lidt kraftig måde, og det er så det genmæle, som hr. Moses Olsen hentyder til, hvor jeg holdt et foredrag i Grønlands radio lige op til folkeafstemningen. Jeg har simpelt hen set mig

[Ministeren for Grønland.]

nødsaget til at tilbagevise mange af de uhyrlige påstande, som denne tryksag indeholdt, en tryksag, som altså hr. Moses Olsen har været med til at godkende.

Men det vigtigste spørgsmål må blive, hvad vi skal gøre nu efter afstemningen. Flertallet har sagt ja til, at Danmark og Grønland kommer ind i EF, og jeg kan ikke lade være med at minde, at da vi havde afstemning om 18 års valgret, havde vi i Grønland flertal for 18 års valgretten og et stort nej her i Danmark til 18 års valgret. På det tidspunkt var der ikke ret mange hverken i Grønland eller i Danmark, der beskæftigede sig med, hvad vi nu skulle gøre, når resultatet var blevet så forskelligt, som det var, men i forbindelse med afstemningen om EF stiller man det spørgsmål — og hr. Skovmand var også inde på det i går i sit indlæg — hvad vi skal gøre nu.

Dér vil jeg gerne sige, at vi i regeringen selvfølgelig i høj grad vil tage hensyn til det nej, der er sagt i Grønland, når vi skal til at forhandle i Bruxelles eller andre steder, hvor grønlandske anliggender skal drøftes. Jeg har allerede i går haft en lille samtale med udenrigsøkonomiministeren om, hvorledes vi kan finde frem til en eller anden ordening, således at vi fra regeringens side på bedste måde kan varetage de grønlandske interesser og tage specielt hensyn til den udgang, der har været på folkeafstemningen. Disse muligheder håber vi på at vi kan etablere på et eller andet tidspunkt og helst meget hurtigt.

En anden ting er, at jeg for et halvt års tid siden fremsatte en tanke om, at vi i Grønland trænger til at lave et lille udvalg, en lille samtalegruppe, som hele tiden kan drøfte spørgsmålet om Grønlands fremtid og herunder Grønlands statsretlige tilhørsforhold til Danmark. Nu er denne tanke blevet taget op af et landsrådsmedlem, som står hr. Moses Olsen meget nær, og jeg håber på, at dette udvalg kan nedsættes i løbet af efteråret. I dette udvalg skal vi meget gerne diskutere, hvad det er, vi vil med Grønland, også hvad vi vil med Grønland statsretligt, og jeg håber meget på, at dette udvalg med tiden og under fordragelige former vil give os mulighed for det svar, som vi mange gange mangler i dag.

Hr. Moses Olsen omtaler, at vi mange

gange mangler principper i Grønland, når vi diskuterer politik, og vi ved jo begge to, hvorfor det er sådan: det er, fordi vi mangler politiske partier i Grønland, som kan diskutere i principper. Indtil vores valg-måde er ændret, vil vi i Grønland mangle en principiel politisk drøftelsesmulighed, men jeg håber altså på, at jeg ved nedsættelse af det udvalg, som jeg omtalte før, vil give en mulighed for, at vi dér også kan være med til at skabe den principdebat, som vi så mange gange mangler.

Men med hensyn til spørgsmålet om, hvad vi skal gøre med Grønland i den tid, hvor vi nu skal til at ordne, hvordan vi kommer ind i EF, kan jeg love hr. Moses Olsen, at vi fra regeringens side vil gøre alt, hvad vi kan, for at denne overgang kan blive så blid som muligt og kan blive så god som muligt for Grønland.

Moses Olsen: Må jeg først sige, at jeg naturligvis hele tiden har regnet med som noget helt naturligt, at regeringen gør sit bedste for at forsvare grønlandske interesser også inden for EF. Jeg tror endog, jeg kan sige, at en hvilken som helst regering ville nok gøre det.

Når Grønlandsministeren siger, at de manglende principper skyldes, at vi ikke har partier, kan jeg heller ikke modbevise det. Men hvis vi skal have partier i Grønland, skal det i hvert fald ikke være danske partier; jeg tror ikke, det vil være en lykke for Grønland, hvis danske partier får en forlænget arm til Grønland, dertil er deres grundlag, den måde, hvorpå de er opstået, og de interesser, de hver især varetager, for manges vedkommende for forskellige fra de grønlandske.

Hvilke medlemmer i landsrådet der står mig nær på nuværende tidspunkt, skal jeg ikke røbe. Jeg mener, at man kan diskutere principper også i dag, hvor politikerne lægger ud med deres ideer om, hvilke principper de ønsker de forskellige områder skal udvikle sig ud fra. Det er det, jeg mener, når jeg siger, at jeg håber, at vi over for befolkningen i den kommende tid forsøger at komme med udspil, så der kan skabes en bredere debat om principperne i Grønlandspolitikken.

Jeg kan også love Grønlandsministeren, at jeg nok skal være noget hård ved ham en

[Moses Olsen.]

gang imellem. Det er nødvendigt, for det er nok rigtigt, som Churchill har sagt engang, at en af de vigtigste årsager til fejlslagen politik er tilbøjeligheden til at fortælle personer i høje stillinger det, som de bedst kan lide at høre.

Økonomi- og budgetministeren (Per Hækkerup): Jeg ønsker kun at gøre en enkelt bemærkning til hr. Niels Helveg Petersen.

Jeg forstår, at han er enig i, at i det 5 eller 6 punkts program, eller hvad man nu skal kalde det, han nævnte i sit første indlæg, ligger der megen lighed med de synspunkter og de tanker, som vi gør os i socialdemokratiet, og at der derfor skulle være visse muligheder for, at vi i hvert fald på adskillige områder skulle kunne finde hinanden. Jeg håber, det samme vil være tilfældet med de øvrige partier i salen.

Men hr. Niels Helveg Petersen henviste til en leder, tror jeg det var, i hvert fald en artikel i Berlingske Tidende, hvor man meget håndfast havde skrevet, at nu ville regeringen proklamere en 5 års plan, i går skulle det være sket. Det må stå for Berlingske Tidendes egen regning, hvornår de havde tænkt sig noget sådant skulle komme. Det, jeg har sagt, er, at jeg er overbevist om, at det bliver nødvendigt for os, at vi for overgangsperioden søger at finde en politik, der strækker over den 5 års periode.

Nu kan vel ingen fortænke regeringen i, at man ikke dagen efter, at folkeafstemningens resultat foreligger, kan møde frem med en færdigudarbejdet plan. Det er naturligt, at i det arbejde, vi til stadighed må foretage med spørgsmålene, måtte man være noget afventende over for folkeafstemningsresultatet, men det er hensigten — og det tror jeg også jeg redegjorde for i mit første svar — at vi i forbindelse med fremsættelsen af finanslovsforslaget, hvor den side, som hedder statens budget, nødvendigvis og heldigvis kommer til behandling, også må forelægge budgetoverslagene for de næstfølgende 3 år og, som jeg nævnte det, i en oversigt af generel karakter, for så vidt angår det fjerde år ud over finansåret 1973 selv. Hermed har vi en væsentlig bestanddel i en samlet oversigt over, hvad der kan ske i løbet af 5 års perioden. Men jeg vil gerne gentage — jeg skal ikke gøre det i detaljer

— at vi i PP-2 arbejder med disse problemer; jeg håber, det ikke kommer til at vare alt for længe, før vi kan lægge et præliminært resultat på regeringens og derefter på folketingets bord, sådan at vi kan få en samlet drøftelse af de problemer, som vi stilles over for i overgangsperioden.

Jeg vil altså gerne understrege, at der ikke foreligger nogen færdigudarbejdet plan, som vi kunne præsentere. Det er alene et produkt af Berlingske Tidendes egen vurdering; det ligger ikke i de udtalelser, som jeg har fremsat.

Ministeren for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggender samt nordiske anliggender (Ivar Nørgaard): Jeg har kun et par enkelte bemærkninger, først til hr. Skovmand, som stillede spørgsmål om topmødets indhold specielt vedrørende forholdet til udviklingslandene og til det monetære og økonomiske.

Jeg tror, hr. Skovmand har misforstået karakteren af et sådant topmøde. Der er ikke tale om, at man på dette møde mellem statsministre fastlægger detaljer i en politik, men kun, at man afstikker nogle retningslinjer for, hvad man bør arbejde med i den kommende tid i EF.

Og hvad angår udviklingslandene, vil det komme til at dreje sig om en positiv holdning til en forbedring af udviklingslandenes forhold, idet de nuværende seks lande erkender deres ansvar og også har en samvittighed i denne sag, således at der, hvis man frigiver handelen, bliver tale om foranstaltninger, der selvfølgelig bliver til en nettofordel for udviklingslandene. Men det vil nærmere blive udformet, og man vil få rig mulighed til at tage stilling til det også her i denne sal, før man lægger sig fast på bestemte handlingsprogrammer.

Det samme gælder det valutariske, men dér ved vi oven i købet på nuværende tidspunkt, at det, man højest opnår i første omgang, er at få oprettet en mindre fond, som desværre kun kommer til at tage sig af de korte udligninger mellem landenes valutaer. Vi ville gerne gå videre, og det håber vi også der bliver mulighed for senere, men også det vil naturligvis blive drøftet her i parlamentet.

Til hr. Poul Hartling vil jeg gerne sige, at jeg stadig er ganske uenig i hans vurdering

[Ministeren for udenrigsøkonomi.]

af datoen. Jeg tror ikke, det tjener noget formål, at vi går meget videre i denne diskussion, men jeg vil bare nævne, at jeg i hvert fald under de mange debatter, jeg har haft i løbet af september måned, traf masser af erhvervsfolk — og det var jo erhvervslivet, hr. Poul Hartling ville tage hensyn til — som oven i købet udtrykte nervøsitet for, at der var for kort tid til at klarlægge problemerne, før folkeafstemningen skulle afholdes. Jeg er helt overbevist om, at det var nødvendigt med den tid, også fordi forslaget jo skulle tredjebehandles her i folketinget, før man kunne have den endelige debat. Jeg er helt sikker på, at et meget stort antal danskere ville være blevet hjemme, hvis man havde holdt en afstemning på et tidligere tidspunkt, alene med henvisning til, at de ikke følte sig tilstrækkeligt inde i spørgsmålet, da der kun ville være gået kort tid efter den endelige vedtagelse her i folketinget.

Må jeg endelig sige til hr. Poul Schlüter, at jeg venter såmænd ikke, at han til næste år, når den socialdemokratiske regering har bestået i 2 år, vil fremkomme med en gratulation, lige så lidt som jeg ventede det i dag. Jeg tror nok, det kun er os, der er glade for regeringen, der lykønsker hinanden, og jeg ville også nærmest blive lidt ængstelig, hvis det til næste år var sådan, at de konservative ville gratulere regeringen.

Statsministeren (Anker Jørgensen): Hr. Moses Olsen har rejst nogle spørgsmål i forbindelse med den grønlandske folkeafstemning om tilslutning til EF. Jeg tror ikke, der kan svares mere indgående på det — og det er i hvert fald næppe tiden at gøre det nu — end det allerede er sket fra Grønlandsministeren og også fra udenrigsøkonomiministeren.

Der er dog lige nogle enkelte ting, jeg godt vil gøre en bemærkning til. Der bliver spurgt: hvad er motiveringen for, at folk siger nej til EF? Ja, det er en ømtålig og farlig ting at tage hul på. Jeg vil nøjes med at sige, at der for mig ikke er nogen tvivl om, at den helt afgørende del af den danske befolkning, som bor her, hvor vi nu befinder os, har sagt nej ud fra motiver, som ikke har noget at gøre med dem, som hr. Moses Olsen antydede at Grønlandsministeren skulle

have nævnt. Derfor vil jeg holde mig til, at de har haft deres motivering, og på samme måde som jeg ved mødet i formiddags gav udtryk for, at modstandere af EF naturligvis skal inddrages i det fremtidige politiske samarbejde, så må dette naturligvis også gælde i det tilfælde, hvor modstanderne, som det nu er tilfældet i Grønland, er i flertal. De må inddrages i samarbejdet, vi må lytte til de synspunkter, de har, og altså også de synspunkter, den grønlandske befolkning har vedrørende de specielle EF-problemer. Jeg tror også, det var det, der lå i Grønlandsministerens svar. Jeg har ikke på det område erfaring nok til at sige, hvilke muligheder der er, men vil lytte til dem og tage tingene op og prøve at klare de problemer, som man fra modstanderside mener der ligger.

Så er der spørgsmålet om fortjenesten på fast ejendom — det var hr. Guldborg, der var inde på det. Det, jeg mente med mit indlæg i første omgang, var noget, som er velbekendt for alle i denne sal, nemlig at formuerne i fast ejendom stiger enormt, og de stiger i hvert fald meget stærkere, end andre omkostninger i samfundet stiger. Det er et problem, som vi naturligvis ikke kan lade ligge. Når vi ved, at inflationen skal bekæmpes, skal hæmmes, kan vi ikke frede den faktor, som åbenbart har den stærkeste inflationstendens. Vi må vel regne med, at der er en stigning i værdierne af fast ejendom på i hvert fald ikke under 10 milliarder kr. om året, og det er altså en stigningstakt, der også procentvis er stærkere end den, vi hender på andre områder. Det er en oppustning af værdierne, som naturligvis er farlig, og som ikke mindst lønmodtagerne gang på gang peger på som en faktor, man må have draget ind i billedet, hvis lønmodtagerne skal holde igen på f. eks. deres indkomster. Det er i denne relation, man skal se på det. Det har ikke noget at gøre med, at man vil den lille parcellusejer til livs, men vi skal huske, at stigninger af denne art har to virkninger: for det første at de nuværende ejere skal betale mere i ejendomsskatter, og for det andet at sælgeren får ikke alene en højere pris, som kan være rimelig i forhold til den almindelige omkostningsstigning, men også noget, der ligger derudover, og det er ikke heldigt, hvis inflationen skal kunne hæmmes bare lidt mere, end det tidligere

[Statsministeren.]

har været muligt. Vi må prøve, om vi også på dette område kan slå bremsen i.

Hr. Gert Petersen var inde på spørgsmålet om økonomisk demokrati og var så venlig at slå op i socialdemokratiets bibel og bringe nogle citater derfra, altså vores bibel omkring dette specielle spørgsmål. Jeg må dertil sige, at det, vi er meget betænkelige ved, er at give yderligere begunstigelser til erhvervslivet, hvis dette ikke modsvares af yderligere lovgivningsinitiativer, som giver lønmodtagerne andel i den kapitalopsamling, som finder sted. Jeg føler mig ikke sikker på, at man kan kæde begrebet medejendomsret direkte sammen med forbedrede afskrivningsregler, det må nok gøres på anden måde. Men disse problemer har en sammenhæng, og ikke mindst nu vil de have en sammenhæng. Derfor mener jeg, at disse ting også må have en sammenhæng, når vi i løbet af denne folketingssamling skal løse eller bare tage hul på problemerne omkring økonomisk demokrati, og at vi også skal lave bedre afskrivningsregler for maskiner.

Hr. Poul Hartling spurgte, om jeg kunne bakke hr. Orla Møllers betragtninger op; det er vist nogle betragtninger, som har været gengivet i Kristeligt Dagblad, og jeg må sige, at det kommer selvfølgelig lidt an på, i hvilken ånd de skal forstås. Men jeg sagde netop: det økonomiske demokrati er ikke noget, man løser endeligt pr. 1. april 1973. Det er en række problemer, vi tager hul på, og et forslag herom skal ikke bare være fremsat, men jeg mener bestemt også vedtaget af hensyn til arbejdsmarkedets parter, således at de foreløbige konsekvenser af dette er taget, men der vil fremover blive brug for en udbygning af dette første lovgivningsinitiativ. Jeg tror, vi får rigelige muligheder for ved udvalgsarbejde og på anden måde at undersøge, hvilke ting der skal gennemføres, skal vi sige pr. 1. april, eller hvad dato det nu bliver, og hvad der skal gemmes til et senere tidspunkt.

Så blev der sagt noget om bakspejlet. Det kunne ikke nytte, når man skulle kigge ud i fremtiden, at bruge bakspejlet. Og dog har det gang på gang vist sig — for nu at blive i det sprog — at det er ganske hensigtsmæssigt for éns egen fremtid, at man også kigger i bakspejlet, så billedet er måske ikke så dårligt endda. Men udskrivningsprocenten har

vi jo netop taget stilling til, og nu har vi også dermed taget stilling til visse finanspolitiske problemer. Det er dog et udtryk for, at vi har kastet et første blik på den økonomiske situation og prøvet at finde ud af, hvad der er behov for nu, og det er på den baggrund, jeg kunne sige: der er ikke umiddelbart behov for yderligere initiativer. Om der bliver det, vil vise sig, når vi har en klarere oversigt i løbet af dette efterår eller inden udgangen af 1973.

Så var hr. Poul Schlüter taknemlig over, at det konservative folkepartis landsrådsmøde i Sønderborg var sat lidt i relief. Jeg synes ellers nok, de evnede at sætte sig selv i relief så klart, at vi herinde har diskuteret de meningsforskelle, som kom til udtryk dernede, og altså også det synspunkt, som hr. Poul Schlüter her har givet udtryk for. Men lad det nu ligge.

Jeg vil gerne sige som min sidste bemærkning: tak for god behandling personlig — selv om dette ikke drejer sig om personer, har jeg vel lov at gøre det i denne situation — men også tak for, at hele debatten har været præget af en meget saglig tone. Det giver dog visse håb for den kommende samling.

Skovmand: Jeg vil gerne sige tak til markedsministeren for hans bemærkning om Grønland og de ord, han udtrykte om villigheden til at forhandle i Bruxelles om problemerne, hvis grønlænderne ønsker en anden stilling i forhold til Danmark, noget å la den, Færøerne har. Jeg synes, det er meget værdifuldt, at man på denne måde åbner mulighed for en fredelig løsning af dette problem, uden at det avler varig bitterhed mellem de to folk, og vi kan vel ikke komme uden om, at grønlændere og danskere er to forskellige folk, der har helt forskellige vilkår også i forhold til De europæiske Fællesskaber.

Så er der det andet problem. Markedsministeren sagde, at jeg havde misforstået karakteren af det topmøde, der skal holdes i Paris, og det er jeg glad for hvis jeg har, for det er da naturligvis langt at foretrække, at vi kan diskutere tingene til bunds her i denne sal, inden vi går ind for yderligere udvidelse af fællesmarkedet. Men jeg vil dog lige sige, at i det telegram, som Ritzaus Bureau har sendt ud om dette spørgsmål,

[Skovmand.]

står der bl. a: men det betragtes som givet, at man vil cementere den økonomiske og valutariske union.

Det er bl. a. ud fra det Ritzautelegram, at jeg har udtrykt bekymring for, hvad der skulle foregå, og jeg er naturligvis glad, hvis markedsministeren kan dokumentere, at denne bekymring er overflødig.

Noget af det, som man kan være mest betænkelig ved, er den situation, der opstår, hvis andre lande får mulighed for at bestemme, hvordan Danmark skal bruge sine statslige udgifter, kort og godt sætter os under administration. Det kan være et langtidsproblem, hvis vi bliver låst alt for fast i den situation, at vi ikke må ændre vores valutakurser, at vi ikke i en kritisk situation må lade kronen flyde, sådan som vi kunne gøre det, dengang englænderne startede med at gøre det. Det kunne jo dog være, at det næste gang kun var os, der havde de særlige problemer, der gjorde, at det blev tilfældet. Jo nærmere man kommer en økonomisk og valutarisk union, des mere bundet vil vi blive, og det vil sige, at så kan vi blive tvunget til at tage den hjælp, vi kan få, også selv om den bliver ydet på betingelser. Af disse grunde vil jeg være meget taknemlig for, om der bliver mulighed for at diskutere det senere.

Det er naturligvis rigtigt, at der vel ikke sker så meget på det kommende topmøde, men det er der vel egentlig aldrig nogen sinde sket på de afgørende møder, EF har holdt. Man har altid taget udviklingen med små skridt, så små, at man ikke rigtig har kunnet mærke, hvilken vej udviklingen gik, og netop de mange små skridt gør mig egentlig ikke mindre bekymret for det hele. Hvis det var store, dramatiske beslutninger, var der større sandsynlighed for, at offentligheden blev klar over, hvad der foregik.

Til sidst vil jeg om u-landene sige, at det lyder vældig godt, at fællesmarkedet vil føre en mere positiv politik over for u-landene, men spørgsmålet er først og fremmest: hvad gemmer der sig bag ordene? Man kan udmærket vedtage noget, som lyder vældig godt, om fællesmarkedets forhold til u-landene, og så vil det dog i den sidste ende vise sig, at det er til skade for dem. Her tænker jeg specielt på den bemærkning, jeg har mødt så mange gange, nemlig at der skal

være tale om gensidige toldafviklinger. Det betyder i praksis, at u-landene får forbedret deres eksportmuligheder til EF en lille smule, men at EF får meget, meget større muligheder på u-landenes marked, og når først EF's industrivarer er trængt ind på u-landenes markeder, er deres realistiske muligheder for at få en selvstændig industri og dermed en selvstændig udvikling meget små. Derfor vil jeg faktisk henstille til den minister, som får dette spørgsmål til debat, at han betoner, at Danmark er indstillet på, at u-landene skal have ensidige fordele, også selv om det ved første øjekast ser urimeligt ud, fordi det nu engang er den eneste måde, man kan undgå, at u-landene bliver knust af fællesmarkedets store kolos.

(Kort bemærkning).

Moses Olsen: Jeg vil takke statsministeren for hans åbne indstilling til Grønlandsproblemerne. Det er en indstilling, som vi grønlandske politikere er meget taknemlige for, og vi håber, at vi når nogle gode resultater på baggrund af denne indstilling.

Når statsministeren ligesom antyder, at jeg har draget Grønlandsministerens motiver i tvivl, vil jeg sige, at jeg aldrig har draget nogen tilhængers motiver i tvivl. Jeg mener, at de i og for sig på deres vis har rigtige motiver og rigtige argumenter blot ud fra holdninger, som jeg ikke kan være enig i.

Med den holdning er jeg derfor ked af, hver gang jeg støder på Grønlandsministerens reaktioner, som snerper henad, at meninger, som ikke huer ham, eller som ikke svarer til hans, karakteriseres som meget forkerte. Det synes jeg er en form, som ikke rigtig byder på vilje til samarbejde.

Jeg skal heller ikke komme ind på at analysere motiverne bag ja eller nej. De vil være meget forskellige især i Danmark, forskellige fra branche til branche osv.

Men jeg kunne godt tænke mig til sidst at spørge regeringen, hvad man siger til de tanker, som jeg fremførte vedrørende en eventuel grønlandsk folkeafstemning om tilhørsforholdet til Danmark. Det er naturligvis ikke noget, som jeg mener skal foregå i morgen, idet der jo er foranstaltninger, der skal træffes, hvis der viser sig at være interesse for det i Grønland, men når jeg nu skal

[Moses Olsen.]

berejse Grønland i løbet af efteråret, vil jeg lufte tanken for at høre, hvordan befolkningen reagerer på noget sådant.

(Kort bemærkning).

Guldberg: Den korte bemærkning er til statsministeren. Det, han talte om i sit svar til mig om den almindelige ekstra inflation på fast ejendom, er jo et problem, som vi også interesserer os for i venstre, og vi har også nogle meninger om, hvor den stammer fra, men det var ikke det, jeg talte om. Det, jeg pegede på, og som jeg gerne vil præcisere, er, at det er en klar konsekvens af synspunkterne om økonomisk demokrati og medejerskab, at man også må være positivt indstillet, for så vidt angår den faste ejendom, der tjener til bolig, over for, at denne kan overgå til eje, det være sig eget hus, lejlighed eller andele, og det er altså det, jeg gerne vil have slået fast, også fordi det kan komme til at spille en rolle i klimaet ved de kommende boligforhandlinger.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen: Jeg forstod på statsministeren, at jeg havde forgrebet mig på, hvad socialdemokratiet eller i hvert fald en del af socialdemokratiet anser for deres bibel, men jeg håber da, at også andre har lov til at kikke i den. Det drejer sig om LO-rapporten om økonomisk demokrati, som jeg læste op af.

Jeg er i og for sig ganske tilfreds med statsministerens kommentar til eller svar på mine bemærkninger — ikke helt tilfreds, men sådan relativt. Statsministeren sagde, at man var betænkelig ved yderligere begunstigelser til erhvervslivet, hvis ikke lønmodtagerne får større andel i kapitaltilvæksten. Sådan forstod jeg det, og jeg tror, det var rigtigt forstået.

Spørgsmålet er imidlertid, om det er tilstrækkeligt kun at se denne afskrivningsdiskussion i denne sammenhæng. Der er tale om begunstigelser til erhvervslivet, det er vi enige om, men jeg mener, at det lige så meget er et spørgsmål, om det ikke er en indflydelse fra samfundet som en øget indflydelse fra samfundet som helhed, der skal

opveje en sådan begunstigelse, modsvarende. Det udelukker aldeles ikke, at man sideløbende dermed arbejder for, at lønmodtagerne får en større andel i kapitaltilvæksten. Men alle de ting kan vi se nærmere på, når det bliver aktuelt. Der er i og for sig ingen grund til at tage en stor diskussion om det nu, og jeg vil da blot sige til slut, at for socialistisk folkeparti vil det være helheden i arrangementerne mere end enkeltelementerne, der er afgørende, og helheden må så naturligvis være sådan, at man virkelig kan sige, at tingene bærer fremad og reformerer den økonomiske struktur herhjemme.

Ministeren for Grønland (Knud Hertling):

Hr. Moses Olsen stillede spørgsmålet om en eventuel folkeafstemning i Grønland om Grønlands tilhørsforhold til Danmark. Der er ingen her i regeringen, der på nuværende tidspunkt i og for sig kan sige ja eller nej til et sådant spørgsmål, men det er da lige så klart, at dette spørgsmål må indgå i de fortsatte drøftelser, der vil foregå med tiden om Grønlands og Danmarks forhold til hinanden. Jeg forestiller mig, at det udvalg, som jeg håber på vil blive nedsat her i løbet af efteråret, netop vil drøfte dette spørgsmål meget, meget indgående, så vi kan tage alle aspekter med i dette meget vigtige spørgsmål og så til den tid komme med en henstilling om en eller anden form for folkeafstemning. Det er den forestilling, jeg har i øjeblikket, men selvfølgelig skal vi fortsat drøfte dette spørgsmål politisk, hvor vi er, i Grønland eller i Danmark.

(Kort bemærkning).

Moses Olsen: Jeg vil bare gentage mit spørgsmål fra mit oprindelige indlæg vedrørende skoler i Danmark til grønlænderne. Jeg spurgte, med hvilken baggrund man har tilsidesat Grønlandsrådets henstilling om at få problemerne løst på Grønland og dermed har fortsat opkøb eller leje af skoler i Danmark til grønlandske unge. Hvis det kan lade sig gøre, vil jeg meget gerne høre nærmere om, hvilke bevæggrunde der ligger bag fortsættelsen af den politik, som jeg mener mange efterhånden er meget utilfredse med.

[Ministeren for Grønland.]

Ministeren for Grønland (Knud Hertling): Jeg skal ganske kort besvare dette spørgsmål derhen, at jeg selvfølgelig meget gerne ser, at vi i Grønland har faciliteter til alle unge, som skal have undervisning. Men forholdet er det, at vi ikke kan skaffe disse faciliteter, fordi vi ikke har penge til det, og vi har måttet erkende, at vi har været nødsaget til at tage 400-500-600 unge mennesker til Danmark til uddannelse i 8., 9., 10. klasser.

Jeg ville håbe, og her er jeg ganske enig med hr. Moses Olsen, at vi kan komme dertil, at vi kan få de midler, der kan sætte os i stand til at lade undervisningen foregå i Grønland. Men disse midler har vi ikke i dag, og det er derfor, vi ikke har fulgt Grønlandsrådets indstilling herom.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til toldlov,

forslag til lov om ændring af lov om beskatning ved sammenslutning af aktieselskaber m. v. (Udvidelse af området for skattefritagelse ved sammenslutning af brugsforeninger) og

forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om forbrugsafgifter. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om udskrivning af skat til amtskommunen og forslag til lov om ændring af lov om kommunal indkomstskat.

I skrivelse af dags dato meddeler handelsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om restaurations- og hotelvirksomhed m. v.

Medlemmer af folketinget Per Dich, Kurt Brauer, Poul Dam, Kristine Heltberg og Morten Lange har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om svangerskabsafbrydelse m. v.

I skrivelse af dags dato meddeler udenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om internationalt udviklingssamarbejde. (Ændring med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

Bl. a. som følge af meddelt orlov er der foretaget ændringer i følgende udvalg:

Erhvervsudvalget: orlov Poul Nielson, nyt medlem Harald Petersen. *Forsvarsudvalget:* orlov Poul Nielson, nyt medlem Harald Petersen. *Udenrigspolitisk nævn:* orlov Poul Nielson, ny stedfortræder Harald Petersen. *Udvalget vedrørende videnskabelig forskning:* orlov Poul Nielson, ny stedfortræder Harald Petersen. *Udvalget vedrørende civilt beredskab:* orlov Poul Nielson, nyt medlem Harald Petersen. *Toldudvalget:* orlov Poul Nielson, nyt medlem Harald Petersen. *Arbejdsmarkedsudvalget:* udtrådt Anker Jørgensen, nyt medlem Søren B. Jørgensen, ny stedfortræder Auken. *Erhvervsudvalget:* udtrådt Svend Jakobsen, ny stedfortræder Søren B. Jørgensen. *Markedsudvalget:* udtrådt Anker Jørgensen, nyt medlem: Erik Andersen (Fr.borg amt). *Det politisk-økonomiske udvalg:* udtrådt Anker Jørgensen, nyt medlem Auken, ny stedfortræder Svend Jakobsen. *Skatte- og afdiftsudvalget:* orlov Lütken, ny stedfortræder Mogens Jacobsen. *Kommunaludvalget:* orlov Lütken, nyt medlem Mogens Jacobsen. *Landbrugs- og fiskeriudvalget:* orlov Lütken, ny stedfortræder Mogens Jacobsen. *Socialudvalget:* orlov Lütken, nyt medlem Mogens Jacobsen. *Ændring af landets inddeling i kommuner og amtskommuner:* orlov Lütken, nyt medlem Mogens Jacobsen.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Grünbaum): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til toldlov.